รายงานผลการดำเนินโครงการ

เรื่องการสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.สุรินทร์

ดำเนินงานโดย

สมชญา ศรีธรรม

วสา วงศ์สุขแสวง

จินตนา รุ่งเรือง

เกียรติภูมิ ดวงศรี

เสาวลักษณ์ ศรีหงษ์ทอง

คณะเกษตรศาสตร์และเทคโนโลยี

วิทยาเขตสุรินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

พ.ศ. 2556

บทสรุปผู้บริหาร

นางสมชญา ศรีธรรม และคณะ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการ การสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.สุรินทร์ งบประมาณรายจ่าย 2556 จำนวน 100,000 บาท โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่เป้าหมาย บริเวณรัศมี 50 กม. ของวิทยาเขตสุรินทร์ มีลักษณะเป็นสำรวจพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำเนินโครงการเป็นการให้ความรู้แก่ นักศึกษา ชุมชน และบุคคลทั่วไป จำนวน 50 คน มีกำหนดการ 1 ปีงบประมาณ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2555 ถึง 30 กันยายน 2556 ณ ป่ายางชุม ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ โดยได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ เกิดเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ 1 เครือข่าย

องค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินโครงการ พบพรรณไม้ในแปลงศึกษา 37 วงศ์ 71 ชนิด จำนวน 1,119 ต้น ทราบค่าความถี่ (Frequency = F) ความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency = RF) ความหนาแน่น (Density =D) ความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Dominant = RD) ค่าดัชนีความหลากชนิด (Shannon-Weaver Index: H´) และค่าดัชนีความสม่ำเสมอของชนิดพรรณ (Evenness Index: E) รวมทั้งสรรพคุณพรรณไม้ด้านสมุนไพรและประโยชน์ด้านอื่น ทราบภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมและความเชื่อของชาวบ้าน 7 พิธีกรรม

ผลสำรวจการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ เสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปผลการประเมินค่าเฉลี่ยรวม 4.53 อยู่ในระดับดีมาก

ปัญหาที่พบในการดำเนินโครงการ ปัญหาทางด้านชื่อพรรณไม้เป็นภาษาท้องถิ่นเฉพาะทำให้การสืบค้นหาข้อมูลของพรรณไม้ค่อนข้างยาก ต้องใช้รูปวิธานในการสืบค้นซึ่งต้องใช้เวลามาก

คณะกรรมการดำเนินโครงการ

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร		ก
สารบัญ		ข
สารบัญตาราง		จ
สารบัญภาพ		ฌ
บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 หลักการและเหตุผล	1
	1.2 วัตถุประสงค์	1
	1.3 ลักษณะโครงการ	1
	1.4 วิธีดำเนินการ	1
	1.5 ผู้รับผิดชอบ	2
	- ระยะเวลาและสถานที่ในการดำเนินโครงการ	2
	- งบประมาณในการดำเนินโครงการ	2
	- การติดตามและประเมินผล	3
	- ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
	- เป้าหมายผลผลิต	4
บทที่ 2	วิธีดำเนินโครงการ	5
	2.1 แผนการดำเนินโครงการ	5
	2.2 กิจกรรมที่ 1 สำรวจและเก็บรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติ	6
	- อุปกรณ์และวิธีการดำเนินโครงการ	6
	- วิธีสำรวจและวิเคราะห์ผลการสำรวจ	6
	2.3 กิจกรรมที่ 2 การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น	8
	- วัตถุประสงค์	8
	- วิทยากร	8
	- เอกสารประกอบการดำเนินโครงการ	8
	- กำหนดการสัมมนา	8
	- การวัดผลและประเมินผลโครงการ	9
	- กิจกรรมที่ 3 การสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.สุรินทร์	10
	- วัตถุประสงค์	10

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- พื้นที่ดำเนินการสำรวจ	10
- ขอบเขตการสำรวจ	10

	- วิธีการสำรวจ	11
บทที่ 3	ผลการดำเนินโครงการ	12
	3.1ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่1สำรวจและเก็บรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติ	12
	- พื้นที่ดำเนินการ	12
	- สภาพทั่วไปป่ายางชุม	12
	- ผลการสำรวจภาพรวม	13
	- การคัดเลือกพื้นที่ศึกษาและสุ่มตัวอย่าง	15
	- ชนิดและจำนวนพรรณไม้	16
	- ผลการศึกษาความหนาแน่นและความหนาแน่นสัมพัทธ์	19
	- ผลการศึกษาความถี่และความถี่สัมพัทธ์	19
	- ความหลากชนิดและการกระจายตัว	22
	- พรรณไม้ที่พบในพื้นที่แปลงศึกษา ป่ายางชุม	26
	- พรรณไม้ที่พบนอกพื้นที่แปลงศึกษา ป่ายางชุม	61
	3.2กิจกรรมที่ 2 การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น	77
	- ผลการดำเนินงานเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	77
	3.3 กิจกรรมที่ 3 สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นพิธีการความเชื่อ	83
	- วัตถุประสงค์	83
	- ผลการดำเนินงาน	83
	- พิธีกรรมความเชื่อการรักษาอาการไม่สบาย โดยไม่ทราบสาเหตุ	83
	- พิธีกรรมโบล (การทำนาย)	83
	- พิธีกรรมแซนกรูมม็วด (เซ่นครูแม่มด)	84
	- ชุดพิธีกรรมการเซ่นปะกำ (ปะกำช้าง)	90
	- สด็อกโบ็ว (เป่าฝี)	96
	- สด็อกเริม งูสวัด ปึก (เป่าเริม งูสวัด พิษต่างๆ)	98

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
	- สด็อกตาน ตะพาน ปนัดมนายสโนล กะเม็งยม	100
บทที่ 4	สรุปผลและข้อเสนอแนะ	103
	บรรณานุกรม	104
	ภาคผนวก ก ประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น	106
	ภาคผนวก ข แบบรายงานผลการดำเนินโครงการ	114
	ภาคผนวก ค รายละเอียดการใช้จ่ายเงินโครงการ	115

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 3.1	ชนิดและจำนวนพรรณไม้ในพื้นที่ศึกษา	17
ตารางที่ 3.1	ชนิดและจำนวนพรรณไม้ในพื้นที่ศึกษา (ต่อ)	18
ตารางที่ 3.1	ชนิดและจำนวนพรรณไม้ในพื้นที่ศึกษา (ต่อ)	19
ตารางที่ 3.2	ความหนาแน่น ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่ และความถี่สัมพัทธ์ของพรรณไม้	20
ตารางที่ 3.2	ความหนาแน่น ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่ และความถี่สัมพัทธ์ของพรรณไม้ (ต่อ)	21
ตารางที่ 3.2	ความหนาแน่น ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่ และความถี่สัมพัทธ์ของพรรณไม้ (ต่อ)	22
ตารางที่ 3.3	ลำดับที่ 1 กระเจียน	26
ตารางที่ 3.4	ลำดับที่ 2 กระทงลาย	26
ตารางที่ 3.5	ลำดับที่ 3 กระบาก	27
ตารางที่ 3.6	ลำดับที่ 4 กราย	27

ตารางที่ 3.7 ลำดับที่ 5 กล้วยน้อย 28
ตารางที่ 3.8 ลำดับที่ 6 กันเกรา 28
ตารางที่ 3.9 ลำดับที่ 7 ก้าว 29
ตารางที่ 3.10 ลำดับที่ 8 กำแพงเจ็ดชั้น 29
ตารางที่ 3.11 ลำดับที่ 9 กุ่มบก 30
ตารางที่ 3.12 ลำดับที่ 10 ข่อย 30
ตารางที่ 3.13 ลำดับที่ 11 ขันทองพยาบาท 31
ตารางที่ 3.14 ลำดับที่ 12 คอแลน 31
ตารางที่ 3.15 ลำดับที่ 13 คำมอกน้อย 32
ตารางที่ 3.16 ลำดับที่ 14 คำรอก 32
ตารางที่ 3.17 ลำดับที่ 15 งิ้ว 33
ตารางที่ 3.18 ลำดับที่ 16 จบก 33
ตารางที่ 3.19 ลำดับที่ 17 จิกน้ำ 34
ตารางที่ 3.20 ลำดับที่ 18 ฉนวน 34
ตารางที่ 3.21 ลำดับที่ 19 เฉียงพร้านางแอ 35
ตารางที่ 3.22 ลำดับที่ 20 ชะมวง 35

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 3.23 ลำดับที่ 21 ชะเอมเทศ 36
ตารางที่ 3.25 ลำดับที่ 23 ตะครอง 37
ตารางที่ 3.26 ลำดับที่ 24 ตระแบกนา 37
ตารางที่ 3.27 ลำดับที่ 25 ติ้วเกลี้ยง 38
ตารางที่ 3.28 ลำดับที่ 26 ติ้วแดง 38
ตารางที่ 3.29 ลำดับที่ 27 เต่าร้าง 39
ตารางที่ 3.30 ลำดับที่ 28 นมควาย 39
ตารางที่ 3.31 ลำดับที่ 29 นมน้อย 40
ตารางที่ 3.32 ลำดับที่ 30 นางดำ 40
ตารางที่ 3.33 ลำดับที่ 31 บักดูด 41
ตารางที่ 3.34 ลำดับที่ 32 บักยาง 41
ตารางที่ 3.35 ลำดับที่ 33 ประดู่ป่า 42
ตารางที่ 3.36 ลำดับที่ 34 ปลาไหลเผือก 42
ตารางที่ 3.37 ลำดับที่ 35 พญายา 43
ตารางที่ 3.38 ลำดับที่ 36 พยอม 43
ตารางที่ 3.39 ลำดับที่ 37 พยูง 44
ตารางที่ 3.40 ลำดับที่ 38 พลวง 44
ตารางที่ 3.41 ลำดับที่ 39 พลองเสม็ด 45

ตารางที่ 3.42 ลำดับที่ 40 พลับพลา 45
ตารางที่ 3.43 ลำดับที่ 41 พอก 46
ตารางที่ 3.44 ลำดับที่ 42 พะอูง 46
ตารางที่ 3.45 ลำดับที่ 43 พันชาด 47
ตารางที่ 3.46 ลำดับที่ 44 มะเกลือ 47
ตารางที่ 3.47 ลำดับที่ 45 มะขามเครือ 48
ตารางที่ 3.48 ลำดับที่ 46 มะค่าแต้ 48
ตารางที่ 3.49 ลำดับที่ 47 มะแซว 49
ตารางที่ 3.50 ลำดับที่ 48 มะไฟป่า 49
ตารางที่ 3.51 ลำดับที่ 49 มะม่วงป่า 50

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 3.52 ลำดับที่ 50 มะหวด 50
ตารางที่ 3.53 ลำดับที่ 51 มะหาด 51
ตารางที่ 3.54 ลำดับที่ 52 มะเหลื่อม 51
ตารางที่ 3.55 ลำดับที่ 53 มังคุดป่า 52
ตารางที่ 3.56 ลำดับที่ 54 โมกมัน 52
ตารางที่ 3.57 ลำดับที่ 55 ยางกราด 53
ตารางที่ 3.58 ลำดับที่ 56 ยางนา 53
ตารางที่ 3.59 ลำดับที่ 57 ยางเหียง 54
ตารางที่ 3.60 ลำดับที่ 58 ระเวียง 54
ตารางที่ 3.61 ลำดับที่ 59 รักขี้หมู 55
ตารางที่ 3.63 ลำดับที่ 61 รัง 56
ตารางที่ 3.64 ลำดับที่ 62 ลำดวน 56
ตารางที่ 3.65 ลำดับที่ 63 สมัดใหญ่ 57
ตารางที่ 3.66 ลำดับที่ 64 สะเดา 57
ตารางที่ 3.67 ลำดับที่ 65 ส้านใบเล็ก 58
ตารางที่ 3.68 ลำดับที่ 66 สีฟันคนทา 58
ตารางที่ 3.69 ลำดับที่ 67 เสม็ดขาว 59
ตารางที่ 3.70 ลำดับที่ 68 หมีเหม็น 59
ตารางที่ 3.71 ลำดับที่ 69 หว้าป่า 60
ตารางที่ 3.72 ลำดับที่ 70 เหมือดโลด 60
ตารางที่ 3.73 ลำดับที่ 71 อะราง 61
ตารางที่ 3.74 ลำดับที่ 1 กระทือป่า 61
ตารางที่ 3.75 ลำดับที่ 2 กระเทียมช้าง 62
ตารางที่ 3.76 ลำดับที่ 3 เข็มป่า 62

ตารางที่ 3.77 ลำดับที่ 4 เครือเดา 63
ตารางที่ 3.78 ลำดับที่ 5 ดองดึง 63
ตารางที่ 3.79 ลำดับที่ 6 ตะคบป่า 64
ตารางที่ 3.80 ลำดับที่ 7 เถาคันขาว 64

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 3.81	ลำดับที่ 8 ทองพันดุล	65
ตารางที่ 3.82	ลำดับที่ 9 เท้ายายม่อม	65
ตารางที่ 3.83	ลำดับที่ 10 บอระเพ็ด	66
ตารางที่ 3.84	ลำดับที่ 11 บุกป่า	66
ตารางที่ 3.85	ลำดับที่ 12 ปอพราน	67
ตารางที่ 3.86	ลำดับที่ 13 ปีกนางแอ่น	67
ตารางที่ 3.87	ลำดับที่ 14 โปร่งกิ่ว	68
ตารางที่ 3.88	ลำดับที่ 15 ไผ่เพ็ก	68
ตารางที่ 3.89	ลำดับที่ 16 พลูช้าง	69
ตารางที่ 3.90	ลำดับที่ 17 พุดทุ่ง	69
ตารางที่ 3.91	ลำดับที่ 18 ฟ้าทะลายโจร	70
ตารางที่ 3.92	ลำดับที่ 19 มันนก	70
ตารางที่ 3.93	ลำดับที่ 20 เม่าสร้อย	71
ตารางที่ 3.94	ลำดับที่ 21 ย่านลิเภา	71
ตารางที่ 3.95	ลำดับที่ 22 รสสุคนธ์	72
ตารางที่ 3.97	ลำดับที่ 24 ว่านจูงนาง	73
ตารางที่ 3.98	ลำดับที่ 25 สังวาลพระอินทร์	73
ตารางที่ 3.99	ลำดับที่ 26 สามสิบ	74
ตารางที่ 3.100	ลำดับที่ 27 หนามหัน	74
ตารางที่ 3.101	ลำดับที่ 28 หวาย	75
ตารางที่ 3.102	ลำดับที่ 29 องุ่นป่า	75
ตารางที่ 3.103	ลำดับที่ 30 เอนอ้า	76
ตารางที่ 3.104	ลำดับที่ 31 เอื้องหมายนาดอกแดง	76
ตารางที่ 3.105	เครื่องประกอบพิธีกรรมแซนกรูมม็วด	88
ตารางที่ 3.106	เครื่องประกอบพิธีกรรมเซ่นปะกำ(ปะกำช้าง)	91
ตารางที่ 4.1	แสดงผลการดำเนินโครงการ	103

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 3.1	ที่ตั้งป่ายางชุม	13
ภาพที่ 3.2	สำรวจภาพรวมป่ายางชุม	13

ภาพที่ 3.3	ผังการแบ่งพื้นที่ตามกลุ่มพรรณไม้	14
ภาพที่ 3.4	การวางผังแปลงสำรวจ	14
ภาพที่ 3.5	แปลงสำรวจ	15
ภาพที่ 3.6	การสำรวจชนิดพรรณไม้	15
ภาพที่ 3.7	ผังการกระจายตัวของพรรณไม้พื้นที่ที่ 1	23
ภาพที่ 3.8	ผังการกระจายตัวของพรรณไม้พื้นที่ที่ 2	24
ภาพที่ 3.9	ผังการกระจายตัวของพรรณไม้พื้นที่ที่ 3	25
ภาพที่ 3.10	พิธีเปิดงานเสวนาฯ	77
ภาพที่ 3.11	ประธานพิธีงาน,ผู้ใหญ่บ้าน ม.5,และผู้ใหญ่บ้าน ม.2	78
ภาพที่ 3.12	นำเข้าสู่งานเสวนาฯ	78
ภาพที่ 3.13	กิจกรรมสำรวจป่ายางชุม 1	79
ภาพที่ 3.14	กิจกรรมสำรวจป่ายางชุม 2	80
ภาพที่ 3.15	การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฯ	81
ภาพที่ 3.16	เครื่องประกอบการโบล	85
ภาพที่ 3.17	ขออนุญาตครู และขอให้ครูช่วยประกอบพิธีกรรมโบล	85
ภาพที่ 3.18	พิธีกรรมโบล 1	86
ภาพที่ 3.19	พิธีกรรมโบล 2	86
ภาพที่ 3.20	พิธีกรรมแซนกรูมม็วด	87
ภาพที่ 3.21	พิธีกรรมแซนปะกำ	90
ภาพที่ 3.22	ขั้นตอนพิธีกรรมแซนปะกำ 1	94
ภาพที่ 3.23	ขั้นตอนพิธีกรรมแซนปะกำ 2	94
ภาพที่ 3.24	ขั้นตอนพิธีกรรมแซนปะกำ 3	95
ภาพที่ 3.25	เครื่องยกครู	96
ภาพที่ 3.26	โจมกรูสด็อกโบ๊ว	97
ภาพที่ 3.27	ต้นปรือแจร็ย	99
ภาพที่ 3.28	เสตี๊ยะกรู (หิ้งครู) ครูเป่างูสวัด	100
ภาพที่ 3.29	สมุนไพรช่วยประสานกระดูก	102

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ได้ทูลเกล้าถวายพื้นที่ศูนย์หนองระเวียง เป็นจำนวน 1,000 ไร่ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ โดยได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนแม่บท อพ.สธ. และการเข้าร่วมแสดงนิทรรศการต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบันและเพื่อให้งานโครงการฯ ดำเนินได้อย่างต่อเนื่องตามที่ได้สนองพระราชดำริและเป็นไปตามแผนแม่บท จึงได้จัดทำโครงการนี้เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ให้สำเร็จตามเป้าหมาย

การสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ จ.สุรินทร์ เพื่อสำรวจพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่ป่าชุมชนในเขต หมู่ที่ 5 ตำบลท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ พื้นที่โดยประมาณ 200 ไร่ ระยะห่าง 12 กิโลเมตร จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ เพื่อรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ ในพื้นที่เป้าหมายและเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของ นักเรียน นักศึกษาและบุคคลทั่วไป

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่เป้าหมาย บริเวณรัศมี 50 กม. ของวิทยาเขตสุรินทร์

1.3 ลักษณะโครงการ

( ) เป็นโครงการที่มีกระบวนการเกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ความรู้จากงานวิจัย
(✓) เป็นโครงการที่มีการบูรณาการกับการเรียนการสอน
(✓) เป็นโครงการที่มีการบูรณาการกับการวิจัย

1.4 วิธีดำเนินการ

1. จัดซื้อวัสดุ
2. สำรวจพื้นที่นำร่องและตีผังขอบเขตเพื่อการสำรวจ
3. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ถ่ายภาพ วัดขนาดพรรณไม้
4. ศึกษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนจากปราชญ์ชาวบ้านและชุมชนในพื้นที่
5. จัดจำแนกพันธุกรรมพืช
6. บันทึกและจัดเก็บข้อมูลลงโปรแกรมสำเร็จรูป
7. เสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น
8. สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น
9. รวบรวมข้อมูลจัดทำรูปเล่มเพื่อเผยแพร่

1.5 ผู้รับผิดชอบ

1. นางสมชญา ศรีธรรม ผู้รับผิดชอบโครงการ
2. นางสาววสา วงศ์สุขแสวง คณะทำงานฯ
3. นางสาวจินตนา รุ่งเรือง คณะทำงานฯ
4. นายเกียรติภูมิ ดวงศรี คณะทำงานฯ
5. ดร.เสาวลักษณ์ ศรีหงษ์ทอง คณะทำงานฯ

สังกัดคณะเกษตรศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

ระยะเวลาและสถานที่ในการดำเนินโครงการ

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ **1** ปีงบประมาณ

ระหว่างวันที่ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2555 ถึง 30 กันยายน 2556

สถานที่ในการดำเนินโครงการ ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์

งบประมาณในการดำเนินโครงการ

งบประมาณในการดำเนินโครงการทั้งสิ้นจำนวน 100,000 บาท โดยรายละเอียดต่อไปนี้

รายการ	**จำนวนเงิน (บาท)**
งบดำเนินงาน	
- ค่าใช้สอย	**92,000**
ค่าจ้างเหมาสำรวจพื้นที่นำร่องและตีผังขอบเขตเพื่อการสำรวจ	12,000
- ลักษณะงาน สำรวจพื้นที่นำร่อง ประสานงานและสำรวจพื้นที่ภาพรวมของป่าร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน ตีผังกำหนดขอบเขตเพื่อการสำรวจพื้นที่ จัดทำผังพื้นที่และพิมพ์ผังพื้นที่เพื่อการสำรวจ จำนวน 5 คน X 8 วัน X 300 บาท	
ค่าจ้างเหมาออกสำรวจและเก็บข้อมูลงวดที่ 1	15,000
- ลักษณะงานดังนี้ ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ถ่ายภาพ วัดขนาดพรรณไม้ ความหนาแน่นของพันธุ์ไม้ จำแนกพันธุ์ไม้ กรอกข้อมูลลงแบบบันทึกการสำรวจฯ รวบรวมข้อมูลอื่นๆ เช่น ลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษ คุณลักษณะอื่น ๆ และด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำงานร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 คน X 7 วัน X 300 บาท บันทึกข้อมูลและจัดเก็บข้อมูล จำนวน 2 คน X 4 วัน X 300 บาท	
ค่าจ้างเหมาออกสำรวจและเก็บข้อมูลงวดที่ 2	15,000
- ลักษณะงานดังนี้ ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ถ่ายภาพ วัดขนาดพรรณไม้ ความหนาแน่นของพันธุ์ไม้ จำแนกพันธุ์ไม้ กรอกข้อมูลลงแบบบันทึกการสำรวจฯ รวบรวมข้อมูลอื่นๆ เช่น ลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษ คุณลักษณะอื่น ๆ และด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำงานร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 คน X 7 วัน X 300 บาท บันทึกข้อมูลและจัดเก็บข้อมูล จำนวน 2 คน X 4 วัน X 300 บาท	
ค่าจ้างเหมาออกสำรวจและเก็บข้อมูลงวดที่ 3	21,000
- ลักษณะงาน ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ถ่ายภาพ วัดขนาดพรรณไม้ ความหนาแน่นของพันธุ์ไม้ จำแนกพันธุ์ไม้ กรอกข้อมูลลงแบบบันทึกการสำรวจฯ รวบรวมข้อมูลอื่นๆ เช่น ลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษ คุณลักษณะอื่น ๆ และด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน	

ทำงานร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 คน X 9 วัน X 300 บาท บันทึกข้อมูลและจัดเก็บข้อมูล จำนวน 2 คน X 8 วัน X 300 บาท	
ค่าจ้างเหมาภูมิปัญญาท้องถิ่นนำสำรวจ ลักษณะงาน ผู้นำทางสำรวจ ให้องค์ความรู้ด้านพืชพรรณในพื้นที่ ให้ความรู้ด้านชื่อพื้นถิ่น คุณลักษณะพันธุ์ไม้และภูมิปัญญาชาวบ้าน จำนวน 4 คน X 5 วัน X 450 บาท	9,000
ค่าจัดประชุมสัมมนา	9,000
ค่าจัดทำรูปเล่ม	7,000
- เรียบเรียงข้อมูลและจัดพิมพ์ข้อมูล	
- จัดตกแต่งภาพ จัดรูปเล่ม	
- จัดทำรูปเล่มพิมพ์สี่สี	
ค่าจ้างเหมารถตู้ออกสำรวจ	4,000
- ค่าวัสดุ	8,000
วัสดุสำนักงาน	8, 00
รวมทั้งสิ้น (หนึ่งแสนบาทถ้วน)	**100,000**

การติดตามและประเมินผล

ประเมินพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ที่รวบรวมได้

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. เป็นแหล่งเรียนรู้ของ นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไป

เป้าหมายผลผลิต

ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	แผน
เชิงปริมาณ :		
- จำนวนคนเข้าร่วมโครงการ	คน	30
- จำนวนเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ	เครือข่าย	1
- จำนวนกิจกรรมในโครงการ	กิจกรรม	3
เชิงคุณภาพ :		
- ร้อยละความพึงพอใจของผู้รับบริการในกระบวนการให้บริการ	ร้อยละ	80
- ร้อยละการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	ร้อยละ	70

บทที่ 2
วิธีดำเนินโครงการ

2.1 แผนการดำเนินโครงการ

รายการ	ปี พ.ศ. 2555			ปี พ.ศ. 2556								
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
แผนปฏิบัติงาน												
1.ประชุมเตรียมโครงการ	↔											
2.จัดซื้อวัสดุ		↔										
3. ออกสำรวจและเก็บรวบรวมทรัพยากรพันธุ์พืช		↔	→	→	→	→	→	→	→	→	→	
4.จัดเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฯ									↔	↔		
5.สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น									→	→	→	
6.รายงานฉบับสมบูรณ์												↔
เป้าหมายผลผลิต												
ตัวชี้วัด												
: เชิงปริมาณ												
พันธุกรรมพืช												50
ผู้เข้าร่วมโครงการ												30
ภูมิปัญญาท้องถิ่น												5
จำนวนครั้งที่ดำเนินโครงการ												1
เชิงคุณภาพ มีฐานพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้ที่สนใจ												
เชิงเวลา 1 ตุลาคม 2555 – 30 กันยายน 2556												
เชิงค่าใช้จ่าย งบประมาณดำเนินการ 100,000 บาท												

2.2 กิจกรรมที่ 1 สำรวจและเก็บรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติ

2.2.1 อุปกรณ์และวิธีการดำเนินโครงการ

1) อุปกรณ์ค้นหาพิกัดทางภูมิศาสตร์ (Global Position System, GPS)

2) กล้องถ่ายรูป

3) แผ่นป้ายเขียนสัญลักษณ์ติดพันธุ์ไม้ (tag)

4) เข็มทิศ

5) เชือกและเทปวัดระยะทาง

6) สายวัดและไม้บรรทัด

7) มีด เลื่อย กรรรไกรตัดกิ่ง

8) ค้อนและตะปู

9) ท่อนไม้สำหรับยึดเชือก วางผัง

10) หนังสือคู่มือพรรณไม้

11) ผังสำรวจ

12) เครื่องเขียนและสมุดบันทึก

2.2.2 วิธีการสำรวจและวิเคราะห์ผลการสำรวจ

1) สำรวจพื้นที่ภาพรวม ป่ายางชุม ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

2) แบ่งพื้นที่กลุ่มตัวอย่างเป็น 3 พื้นที่ ตามกลุ่มพรรณไม้หลัก

3) คัดเลือกพื้นที่ศึกษาและสุ่มตัวอย่าง วางแปลงในพื้นที่ 3 พื้นที่ ๆ ละ 1 แปลง โดยกำหนดแปลงตัวอย่างขนาด 40 x 40 เมตร ตามแนวทิศเหนือ-ใต้ ในแปลงตัวอย่างขนาด 40 x 40 เมตร แบ่งเป็นแปลงย่อยขนาด 5 x 5 เมตร จำนวน 64 แปลง

4) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจความหลากหลายชนิดพรรณไม้ คือ ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้พุ่มรอเลื้อย ไม้เลื้อย และไม้กอ

5) ในแต่ละแปลงย่อยทำการบันทึกชนิดพรรณไม้ไม้และวัดเส้นผ่านศูนย์กลางลำต้น ที่ความสูงระดับอก (130 เซนติเมตร) ตั้งแต่ 4 เซนติเมตรขึ้นไป ติดแผ่นป้ายเขียนรหัสพันธุ์ไม้ นับจำนวนและเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์ของพรรณไม้แต่ละชนิด โดยมี ผู้เชี่ยวชาญด้านพืชพรรณท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน ชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูล

6) ถ่ายภาพส่วนต่าง ๆ พรรณไม้ เพื่อใช้ในการวินิจฉัยระดับชนิด โดยใช้รูปวิธานและเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ

7) สืบค้นข้อมูลชื่อวงศ์ ชื่อสามัญ ชื่อวิทยาศาสตร์และชื่ออื่น ๆ ของพรรณไม้

8) สัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน เรื่องประโยชน์ของพรรณไม้ในด้านสมุนไพร อาหารและภูมิปัญญาท้องถิ่น

9) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency = F) ความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency = RF) ความหนาแน่น (Density =D) ความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Dominant = RD) ค่าดัชนีความหลากชนิด (Shannon-Weaver Index: H′) และค่าดัชนีความสม่ำเสมอของชนิดพรรณไม้ (Evenness Index: E) โดยมีสูตรการคำนวณดังนี้

1) ความหนาแน่นของพรรณพืช (Density = D) คือ จำนวนต้นไม้ทั้งหมดของชนิดพันธุ์ที่วัด ที่ปรากฏในตัวอย่างต่อหน่วยพื้นที่ที่ทำการสำรวจ (อุทิศ, 2542 อ้างถึงใน สมหญิง และคณะ, 2552)

$$D = \frac{\text{จำนวนต้นทั้งหมดของชนิดพันธุ์ไม้ที่กำหนดที่ปรากฏในแปลงตัวอย่าง}}{\text{หน่วยพื้นที่ทั้งหมดของแปลงตัวอย่างที่สำรวจ}}$$

จากนั้นนำความหนาแน่นไปหาความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Dominant = RD) เพื่อนำไปประกอบการวิเคราะห์ดัชนีความสำคัญของพรรณไม้ ความหนาแน่นสัมพัทธ์โดยหาได้จาก

$$RD_A(\%) = \frac{(\text{ความหนาแน่นของชนิดไม้ A})}{\text{ความหนาแน่นของไม้ทุกชนิดในสังคม}} \times 100$$

2) ความถี่ (Frequency = F) หมายถึง อัตราร้อยละของจำนวนแปลงตัวอย่างที่ปรากฏพรรณไม้ชนิดนั้นต่อจำนวนแปลงที่ทำการสำรวจ (อุทิศ, 2542 อ้างถึงใน สมหญิง และคณะ, 2552)

$$F = \frac{\text{จำนวนแปลงตัวอย่างที่ชนิดไม้นั้นปรากฏ}}{\text{จำนวนแปลงตัวอย่างทั้งหมดที่สำรวจ}} \times 100$$

จากนั้นนำความถี่ที่ได้ไปหาความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency = RF) เพื่อนำไปประกอบการวิเคราะห์ดัชนีความสำคัญของพันธุ์ไม้ ความถี่สัมพัทธ์ หาได้จาก

$$RF_A = \frac{(\text{ความถี่ของชนิดไม้ A})}{\text{ความถี่ของไม้ทุกชนิดในสังคม}} \times 100$$

3) ค่าความหลากหลายของชนิดพรรณ (Species Diversity) วัดจากจำนวนชนิดพรรณไม้ที่ปรากฏในสังคมและจำนวนต้นที่มีในแต่ละชนิดพรรณ ซึ่งคำนวณได้ดังนี้

3.1) Shannon-Weaver Index : H. (Shannon and Weaver, 1949 อ้างถึงใน สมหญิง และคณะ, 2552) มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$H' = \sum_{i=1}^{s} (pi)(\ln pi)$$

โดย H' = ค่าดัชนีความหลากชนิดของชนิดพรรณ
P_i = สัดส่วนระหว่างจำนวนต้นไม้ชนิด i ต่อจำนวนต้นไม้ทั้งหมด
S = จำนวนชนิดพรรณไม้ทั้งหมด

3.2) ค่าความสม่ำเสมอของชนิดพรรณ (Evenness Index : E) (นิวัติ, 2548 อ้างถึงใน สมหญิง และคณะ, 2552) มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$E = \frac{H'}{\ln S}$$

โดย H' = Shannon- Weaver Index
S = จำนวนชนิดพรรณไม้ทั้งหมด

2.3 กิจกรรมที่ 2 การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.1 วัตถุประสงค์ เพื่อ “แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะทำงานฯ และนักศึกษาในสาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ ที่ศึกษาวิชานิเวศวิทยาภูมิทัศน์ การเลือกใช้วัสดุพืชพรรณและการจำแนกวัสดุพืชพรรณในงานภูมิทัศน์ ซึ่งเป็นการบูรณาการงานวิจัย งานบริการวิชาการและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างสอดคล้องกัน อันจะเกิดประโยชน์ต่อชุมชน คณะทำงาน นักศึกษาและบุคคลทั่วไป

2.3.2 วิทยากร

1. พ่อน้อย มณีอ่อน หมอพื้นบ้านอีสานใต้

2. พ่อวอน แย้มศรี หมอพื้นบ้านอีสานใต้

2.3.3 เอกสารประกอบการดำเนินโครงการ

เอกสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.4 กำหนดการสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ดำเนินการ ป่าชุมชนยางชุม หมู่ที่ 5 บ้านจะแกโกน ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์
วันที่ดำเนินการ วันอาทิตย์ที่ 14 กรกฎาคม 2556

เวลา	กิจกรรม	วิทยากร	หมายเหตุ
08.00 - 08.30 น.	ลงทะเบียนสัมมนา		
08.30 - 09.00 น.	พิธีเปิด แนะนำหมู่บ้านและประวัติของป่ายางชุม	สจ.เจษฎา บุญสุข และผู้ใหญ่บ้าน ม.5, ม.2	ประธานเปิดงาน
09.00 – 09.15 น.	นำเข้าสู่การประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น	คณะทำงานฯ	
09.15 – 12.00 น.	สำรวจพื้นที่ป่าชุมชนยางชุม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่จริง	ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคณะทำงานฯ	รับอาหารว่างและเครื่องดื่ม 10.45 น.
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน		
13.00 – 16.00 น.	เสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการสำรวจป่าชุมชนยางชุม ข้อมูลพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการดำเนินงานโครงการฯ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน นักศึกษาและคณะทำงานฯ	รับอาหารว่างและเครื่องดื่ม 14.45 น.
16.00 – 16.30 น.	สรุปและพิธีปิดการสัมมนา	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 และคณะทำงานฯ	

2.3.5 การวัดและประเมินผลโครงการ

1) ผู้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม

จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 50 คน

2) เครื่องมือในการเก็บรวมรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ร่วมโครงการ ลักษณะคำถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5) มาก(4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

3) วิธีเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และแปรผลข้อมูล

3.1) แบบประเมิน

3.2) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยดำเนินการ ดังนี้

แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการวิชาการ
“แลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.สุรินทร์”
โครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.สุรินทร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
****

ผู้รับบริการ ☐ นักเรียน ☐ อาจารย์ ☐ บุคลากร ☐ ประชาชน

กิจกรรมที่เข้ารับบริการวิชาการ ☐ การฝึกอบรม ☐ ประชุม ☐ สัมมนา ☐ การให้ความรู้เรื่อง แลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.สุรินทร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับบริการ (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความต่อไปนี้)

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ ต่ำกว่า 15 ปี ☐ 15 - 30 ปี ☐ 31 - 40 ปี ☐ 41 - 50 ปี ☐ 51 - 60 ปี ☐ 61 ปีขึ้นไป
3. วุฒิการศึกษา ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น, ปวช. ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย,ปวส. ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรีขึ้นไป
4. อาชีพ ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ ข้าราชการ ☐ พนักงานของรัฐ / รัฐวิสาหกิจ ☐ พนง.มหาวิทยาลัย ☐ พนง.บริษัท ☐ ลูกจ้างประจำ ☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ ลูกจ้าง ☐ เกษตรกร ☐ อื่น ๆ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการให้บริการ (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓หน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

การให้บริการ	ระดับความพึงพอใจ				
	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย
การจัดประชุมสัมมนา					
1 ให้บริการด้วยความสุภาพและเป็นมิตร					
2 ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้					
3 การอบรมมีกระบวนการและขั้นตอนเป็นระบบชัดเจน					
4 ระยะเวลาการอบรมเหมาะสมกับหลักสูตรที่จัดอบรม					
5 มีอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยในการสัมมนา					
6 เนื้อหาวิชาที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อชุมชน/ผู้เข้าร่วมสัมมนา					
7 สถานที่/พื้นที่และบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อผู้เข้าร่วมสัมมนา					
8 การประสานงานและการประชาสัมพันธ์					
9 มีเอกสาร/แผ่นพับ/ข้อมูลการให้บริการ					
10 โดยภาพรวมทั้งหมดท่านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับใด					

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

2.4 กิจกรรมที่ 3 การสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.สุรินทร์

2.4.1 วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.หวัดสุรินทร์ ในพื้นที่เป้าหมายบริเวณรัศมี 50 กม. ของวิทยาเขตสุรินทร์

2.4.2 พื้นที่ดำเนินการสำรวจ บ.ท่าสว่าง หมู่ที่ 1 บ.โคกมะกะ หมู่ที่ 19 และ บ.โคกสำโรง หมู่ที่ 19 ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์

2.4.3 ขอบเขตการสำรวจ สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมและความเชื่อของชาวบ้าน ในพื้นที่เป้าหมายตามความเชื่อของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยมุ่งเน้นไปที่การรักษาโรคและอาการไม่สบายต่าง ๆ โดยไม่ต้องรักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน หรือควบคู่กับการรักษากับแพทย์ปัจจุบัน

โดยแบ่งประเภทได้ 2 ประเภท 7 พิธีกรรม ดังนี้

1) พิธีกรรมความเชื่อการรักษาอาการไม่สบาย โดยไม่ทราบสาเหตุ ดังนี้

1.1.) โบล (การทำนาย)

1.2.) แซนกรูมม็วด (เซ่นครูแม่มด)

1.3.) แซนปะกำ (เซ่นปะกำ)

2) พิธีกรรมความเชื่อการรักษาอาการไม่สบาย ที่ทราบสาเหตุแล้ว

2.1.) สด็อกโบ็ว (เป่าฝี)

2.2) สด็อกเริม งูสวัด ปึก (เป่าเริม งูสวัด พิษต่าง ๆ)

2.3) สด็อกตาน ตะพาน มนายสโนล กะเม็งยม (เป่าซาง ตาน ตะพาน แม่ซื้อเด็กร้องไห้)

2.4.) จ๊อจ (เป่าต่อ เชื่อม ประสานกระดูก)

2.4.4 วิธีการสำรวจ

1) สำรวจพิธีกรรมในเขตตำบลท่าสว่าง

2) สัมภาษณ์ ครูด้านพิธีกรรม โดยการบันทึกเสียง จดบันทึก

3) ถ่ายภาพ พิธีกรรม/เครื่องประกอบพิธีกรรม

4) รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

5) ถอดเทปบันทึกเสียง นำมาเรียบเรียง

บทที่ 3
ผลการดำเนินโครงการ

กิจกรรมที่ 1 สำรวจและเก็บรวมรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติ ป่ายางชุม ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ พบพรรณไม้ 37 วงศ์ 71 ชนิด จำนวน 1,119 ต้น และพรรณไม้สำคัญในป่ายางชุมที่อยู่นอกแปลงสำรวจ 29 วงศ์ 31 ชนิด

กิจกรรมที่ 2 เสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผู้เข้าร่วมโครงการดังนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน 7 คน ผู้นำชุมชน 3 คน ชุมชน 19 คน นักศึกษา 16 คน และคณะทำงานฯ 5 คน รวมทั้งหมด 50 คน

กิจกรรมที่ 3 การสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมและความเชื่อของชาวบ้าน บ.ท่าสว่าง หมู่ที่ 1 บ.โคกมะกะ หมู่ที่ 19 และ บ.โคกสำโรง หมู่ที่ 19 ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ ดังนี้
1. โบล (การทำนาย) 2. แซนกรูมม็วด (เซ่นครูแม่มด) 3. แซนปะกำ (เซ่นปะกำ) 4. สด็อกโบ็ว (เป่าฝี) 5. สด็อกเริม งูสวัด (เป่าเริม งูสวัด) 6. สด็อกตาน ตะพาน มนายสโนล กะเม็งยม (เป่าซาง ตาน ตะพาน แม่ซื้อ เด็กร้องไห้) 7. จ๊อด (เป่าต่อ เชื่อม ประสานกระดูก)

3.1 ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ 1 สำรวจและเก็บรวมรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติ

3.1.1 พื้นที่ดำเนินการ

ป่าชุมยางชุม ตั้งอยู่ที่ บ.จะแกโกน หมู่ที่ 5 ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ มีอาณาติดต่อกับ บ.เขวา หมู่ที่ 2 ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ ห่างจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ ประมาณ 12 กิโลเมตร เดิมป่ายางชุมมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 250 ไร่ ทางกรมชลประทานได้สร้างคลองชลประทานและถนนเลียบคลองชลประทานตัดผ่านพื้นที่ป่าแห่งนี้ทำให้พื้นที่ถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน ต่อมาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสว่าง และ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุรินทร์ ได้ขอพื้นที่เพื่อใช้เป็นที่ตั้งของหน่วยงานฯ และพื้นที่ส่วนหนึ่งได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์เป็นสนามกีฬายางชุม สำหรับกิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติด ทำให้ปัจจุบันพื้นที่ป่ายางชุม มีพื้นที่คงเหลือประมาณ 150 ไร่ (ภาพที่ 3.1)

3.1.2 สภาพทั่วไปป่ายางชุม

ป่ายางชุม ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ จัดอยู่ในป่าเบญจพรรณเป็นป่าผลัดใบประเภทหนึ่งที่ต้นไม้ส่วนใหญ่ต่างทิ้งใบหมดในช่วงฤดูแล้งและเริ่มผลิใบใหม่ในต้นฤดูฝนประมาณ 80 % และพื้นที่ป่าบางส่วนเป็นป่าเต็งรัง 20 % ป่ายางชุมเป็นป่าที่ผ่านการแผ้วถางและตัดไม้ป่ามาไปใช้ประโยชน์แล้วจนได้มีการอนุรักษ์มาไม่นานนัก สังเกตได้จากพันธุ์ไม้ส่วนมากเป็นไม้ในช่วงวัยรุ่น (sapling) จากการสำรวจพบว่ามีไม้ที่สำคัญและพบเป็นจำนวนมากกระจายอยู่ทั้งบริเวณป่ายางชุมได้แก่ ต้นพอก(ตาลั๊วะ) ต้นกล้วยน้อย (กราย) ต้นกราย(เกลอว) ต้นพะยอม(ปะเปียล) ต้นยางกราด(ตราจ) ต้นกระบาก(ปะเดียจ) ต้นลำดวน(รันดวล) ต้นมะค่าแต้(กาเกาะ) ต้นก้าว(พเง็ียะ) ต้นพันชาด(เตรี็ยะ) ต้นหว้าขี้หมู(ปรีงอัจโกน) ต้นตะโกนา(ตระยึง) ต้นรัง(เกรียง) ต้นยางเหียง(ตะแบง) ต้นมะคุดป่า(ปรุ) ต้นนางดำ(กลัน) ต้นอะราง(ตระเส็จ) ต้นประดู่ป่า(ทน็วง) และต้นพลับพลา(ปะเปลีย) เป็นต้น (ภาพที่ 3.2)

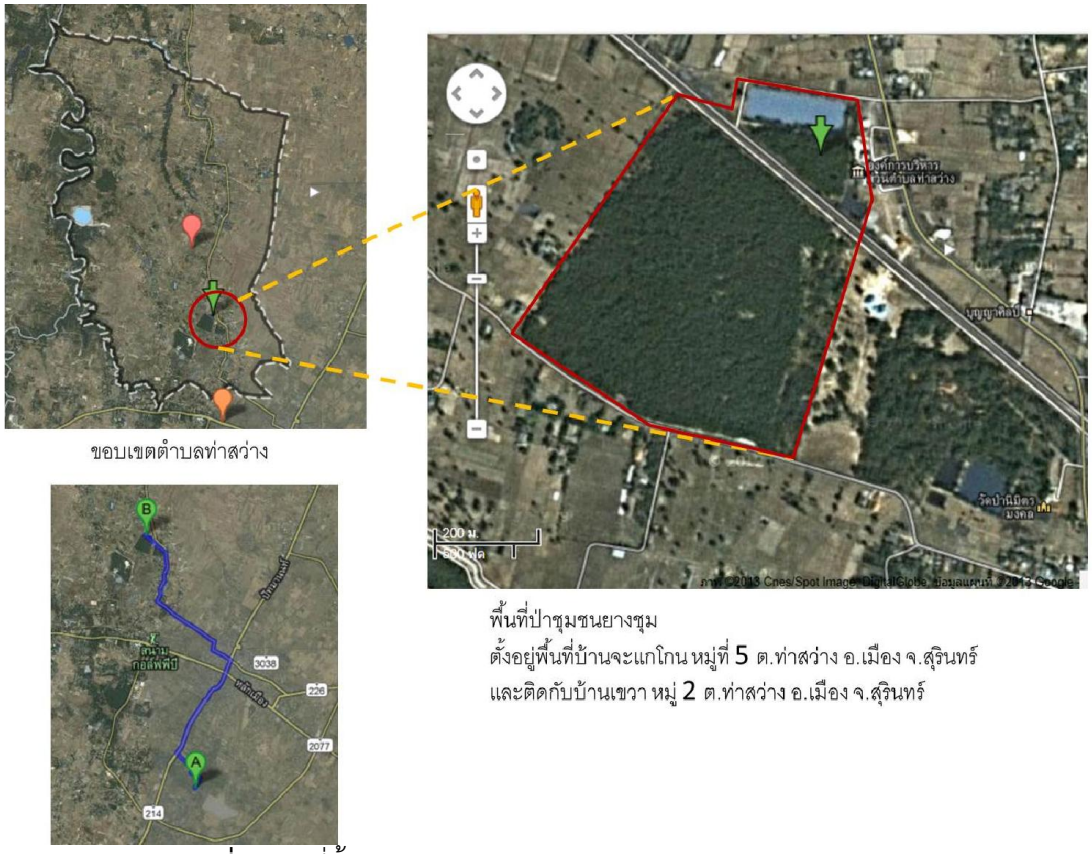

ภาพที่ 3.1 : ที่ตั้งป่ายางชุม

ภาพที่ 3.2 : สำรวจภาพรวมป่ายางชุม

3.1.3 ผลการสำรวจภาพรวม

จากการสำรวจภาพรวมทั้งป่าเพื่อดูสภาพความสมบูรณ์และระบบนิเวศของป่า พบว่าป่ายางชุมมีกลุ่มพรรณไม้ซึ่งทำให้เกิดสภาพของกลุ่มพรรณไม้ในป่าแบ่งได้ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือพื้นที่ที่ 1 เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มต้นกล้วยน้อย ต้นกรายและต้นลำดวนเป็นไม้หลักและกระจายตัวอยู่หนาแน่นในบริเวณนี้

พื้นที่ที่ 2 เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มต้นพอก ต้นยางกราด ต้นพะยอมและต้นกระบาก เป็นไม้หลักและกระจายตัวอยู่หนาแน่นในบริเวณนี้ และพื้นที่ที่ 3 เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มที่มีต้นไม้หนาแน่น มีต้นไม้หลากหลายชนิดอยู่รวมกันทั้งต้นกราย กล้วยน้อย พอก กระบาก พะยอม มะค่าแต้ ยางกราด ยางเหียงและมีไม้แปลกจากกลุ่มอื่น ๆ คือต้นมะคุดป่าขึ้นอยู่หนาแน่นเฉพาะบริเวณนี้ (ภาพที่ 3.3)

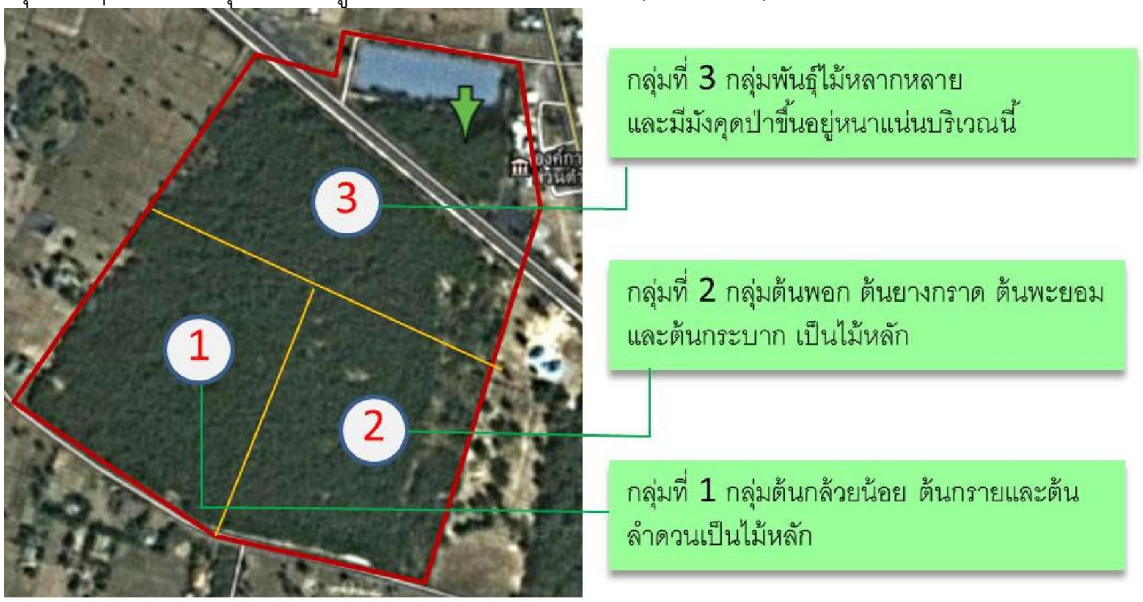

ภาพที่ 3.3 : ผังการแบ่งพื้นที่ตามกลุ่มพรรณไม้

ภาพที่ 3.4 : การวางผังแปลงสำรวจ

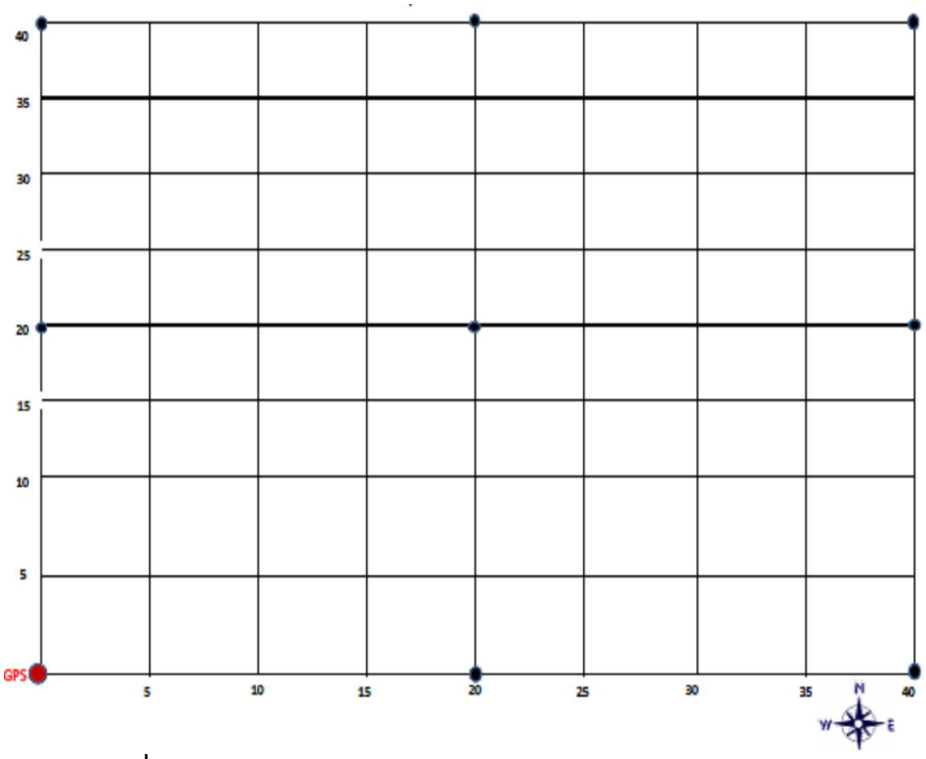

ภาพที่ 3.5 : แปลงสำรวจ

3.1.4 การคัดเลือกพื้นที่ศึกษาและสุ่มตัวอย่าง

วางแปลงในพื้นที่ 3 พื้นที่ ๆ ละ 1 แปลง โดย กำหนดแปลงตัวอย่างขนาด 40 x 40 เมตร ตามแนวทิศเหนือ-ใต้ ในแปลงตัวอย่างขนาด 40 x 40 เมตร แบ่งเป็นแปลงย่อยขนาด 5 x 5 เมตร จำนวน 64 แปลง รวมแปลงย่อยทั้ง 3 พื้นที่ ทั้งหมด 192 แปลง (ภาพที่ 3.4, 3.5)

ภาพที่ 3.6 : การสำรวจชนิดพรรณไม้

3.1.5 ชนิดและจำนวนของพรรณไม้

จากการสำรวจพรรณไม้ในป่าชุมชนยางชุม ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ จากพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 พื้นที่ พบพรรณไม้ 37 วงศ์ 71 ชนิด จำนวน 1,119 ต้น เป็นไม้ยืนต้น 62 ชนิด ไม้พุ่ม 3 ชนิด ไม้พุ่มรอเลื้อย 3 ชนิด ไม้เลื้อยหรือไม้เถา 2 ชนิด และไม้กอ 1 ชนิด ดังนี้ (ภาพที่ 3.6)

1) ไม้ยืนต้นจำนวน 62 ชนิด พรรณไม้ที่พบมากที่สุด 152 ต้น มี 2 ชนิด คือ พอก (ตาลั๊วะ) และกล้วยน้อย (กราย) รองลงมาคือกราย(เกลอว) 147 ต้น พะยอม(ปะเปียล) 92 ต้น ยางกราด (ตราจ) 71 ต้น กระบาก(ปะเดียจ) 70 ต้น ลำดวน(รันดวล) 65 ต้น มะค่าแต้(กาเกาะ) 46 ต้น พันชาด(เตรี๊ยะ) 22 ต้น หว้าขี้หมู(ปรึงอัจโกน) 20 ต้น ตะโกนา(ตระยึง) และรัง(เกรียง) 19 ต้น ยางเหียง(ตะแบง) 18 ต้น มะคุดป่า(ปรุ) 16 ต้น นางดำ(กลัน) 13 ต้น อะราง(ตระเส็จ) 11 ต้น ประดู่ป่า(ทน็วง) และพลับพลา (ปะเปลีย) 10 ต้น รักเล็ก(สวายกะกี๊ด) 9 ต้น ติ้วเกลี้ยง(ละเงียง) และพยุง(ขยูง) 8 ต้น พะอูง (ปะอ็อง) และคอแลน(ตะเซรเมือน) 7 ต้น ขันทองพยาบาท(ตะมูงเสก) จบก(จะเมาะ) เฉียงพร้านางแอ (ตระเม็ง) มะหวด(จันลุ๊) และหมีเหม็น(สมอรบาย) 6 ต้น ยางนา(เยียง) และเหมือดโลด(กร็วง) 5 ต้น งิ้ว (ระกา) 4 ต้น คำรอก(กะดอกำเปราะ) สะเดา(สะเดา) และสีฟันคนทา(เกลอนเตีย) 3 ต้น ชะมวง(ตระมูง) กระเจียน(สนายแดล) คำมอกน้อย(บักดอง) บักดูก(บักดอก) พญายา(พนียา) มะเหลื่อม(ตลัด) โมกมัน (แคลงก็วง) รักใหญ่(มะเรี๊ยะ) และเสม็ดขาว(สมัจ) 2 ต้น ตามลำดับ และพรรณไม้ที่พบน้อยที่สุดคือ กันเกรา(สะตราว) กำแพงเจ็ดชั้น(เวีย) กุ่มบก(ทงัน) ฉนวน(สนวล) ตะครอง(อังกรวง) ตะแบกนา(ตระแบกแปร็ย) ติ้วแดง(ละเงียงอัจโกน) ปลาไหลเผือก พลวง(คล็อง) มะเกลือ(มะเกลอ) มะแซว(รันเด็ง) มะไฟป่า (พะเยียว) มะม่วงป่า(สวายแปร็ย) มะหาด(สะเปือร) จิกน้ำ(เรียง) ระเวียง(ระวีง) และส้านใบเล็ก(พลู) พบชนิดละ 1 ต้น **ไม้พุ่ม** 3 ชนิด คือ ก้าว(พเง็ียะ) 24 ต้น สมัดใหญ่(กันโตร๊ก) 2 ต้น และพลองเสม็ด(ปู๊จ) 1 ต้น ตามลำดับ **ไม้พุ่มรอเลื้อย** 3 ชนิด คือ นมควาย(เตรียล) 2 ต้น กระทงลาย(โจษ) และนมน้อย(บาทปะเตอล) 1 ต้น ตามลำดับ **ไม้เลื้อย** 2 ชนิด คือ ชะเอมเทศ(เชอแอม) 2 ต้น และมะขามเครือ(อำปึลแปร็ย) 1 ต้น และ**ไม้กอ**มี 1 ชนิด คือ เต่าร้าง(กระแซ) 1 ต้น (ตารางที่ 3.1)

2) จำนวนแปลงที่ชนิดพรรณไม้ปรากฏ

จากการสำรวจ พบว่าพรรณไม้ที่ปรากฏในจำนวนแปลงมากที่สุดคือ กล้วยน้อย จำนวน 86 แปลง รองลงมาคือ พอก 80 แปลง กราย 71 แปลง กระบาก 49 แปลง ยางกราด 47 แปลง พะยอม 44 แปลง มะค่าแต้ 33 แปลง ลำดวน 31 แปลง ก้าว และตะโกนา 17 แปลง ยางเหียง 15 แปลง รัง 14 แปลง พันชาด 13 แปลง หว้าขี้หมู 12 แปลง ประดู่ป่า 10 แปลง นางดำ 9 แปลง มะคุดป่า อะราง พลับพลา และพยุง 8 แปลง ตามลำดับ และพรรณไม้ที่ปรากฏในจำนวนแปลงน้อยที่สุดคือ กระทงลาย กันเกรา กำแพงเจ็ดชั้น กุ่มบก ฉนวน ตะครอง ตะแบกนา ติ้วแดง เต่าร้าง นมน้อย ปลาไหลเผือก พลวง พลองเสม็ด มะเกลือ มะขามเครือ มะแซว มะไฟป่า มะม่วงป่า มะหาด จิกน้ำ ระเวียง และส้านใบเล็ก พบชนิดละ 1 แปลง (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 : ชนิดและจำนวนพรรณไม้ในพื้นที่ศึกษา

ที่	ชื่อไทย	ชื่อเขมร ท้องถิ่นสุรินทร์	ชื่อวงศ์	จำนวนต้น พื้นที่ 1	จำนวนต้น พื้นที่ 2	จำนวนต้น พื้นที่ 3	รวม	แปลงที่ ปรากฏ
1	พอก	ตาลั๊วะ	CHRYSOBALANACEAE	13	97	42	**152**	80
2	กล้วยน้อย	กราย	ANNONACEAE	37	29	86	**152**	86
3	กราย	เกลอว	ANNONACEAE	69	14	64	**147**	71
4	พยอม	ปะเปียล	DIPTEROCARPACEAE	5	59	28	**92**	44

5	ยางกราด	ตราจ	DIPTEROCARPACEAE	12	33	26	**71**	47
6	กระบาก	ปะเดียจ	DIPTEROCARPACEAE	9	29	32	**70**	49
7	ลำดวน	รันดวล	ANNONACEAE	48	6	11	**65**	31
8	มะค่าแต้	กาเกาะ	CAESALPINIACEAE	8	8	30	**46**	33
9	ก้าว	พเงี๊ยะ	MYRTACEAE	12	12	-	**24**	17
10	พันชาด	เตรี๊ยะ	CAESALPINIACEAE	21	-	1	**22**	13
11	หว้าขี้หมู	ปรึงอัจโกน	MARTACEAE	2	1	17	**20**	12
12	ตะโกนา	ตระยึง	EBENACEAE	9	2	8	**19**	17
13	รัง	เกรียง	DIPTEROCARPACEAE	1	15	3	**19**	14
14	ยางเหียง	ตะแบง	DIPTEROCARPACEAE	1	-	17	**18**	15
15	มังคุดป่า	ปรุ	CLUSIACEAE	-	3	13	**16**	8
16	นางดำ	กะลัน	CAESALPINIACEAE	8	3	2	**13**	9
17	อะราง	ตะเสก	CAESALPINIACEAE	3	-	8	**11**	8
18	ประดู่ป่า	ทน๊วง	PAPILIONACEAE	2	4	4	**10**	10
19	พลับพลา	ปะเปลีย	TILIACEAE	1	9	-	**10**	8
20	รักเล็ก	สวายกากีด	ANACARDIACEAE	4	-	5	**9**	7
21	ติ้วเกลี้ยง	ละเงียง	CLUSIACEAE	6	1	1	**8**	6
22	พยุง	ขยูง	PAPILIONACEAE	3	1	4	**8**	8
23	คอแลน	ตะเซรเมือน	SAPINDACEAE	-	6	1	**7**	4
24	พะอูง	ปะออง	CLUSIACEAE	-	1	6	**7**	4
25	ขันทองพยาบาท	ตะมูงเสก	EUPHORBIACEAE	-	5	1	**6**	6
26	จบก	จะเมาะ	IXONANTHACEAE	1	1	4	**6**	6
27	เฉียงพร้านางแอ	ตระเม็ง	RHIZOPHORACEAE	-	3	3	**6**	4
28	มะหวด	จันลุ๊	SAPINDACEAE	-	5	1	**6**	4
29	หมีเหม็น	สมอรบาย	LAURACEAE	6	-	-	**6**	4
30	ยางนา	เยียง	DIPTEROCARPACEAE	5	-	-	**5**	3
31	เหมือดโลด	กร็วง	EUPHORBIACEAE	3	2		5	5

ตารางที่ 3.1 : ชนิดและจำนวนพรรณไม้ในพื้นที่ศึกษา (ต่อ)

ที่	ชื่อไทย	ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ชื่อวงศ์	จำนวนต้นพื้นที่ที่ 1	จำนวนต้นพื้นที่ที่ 2	จำนวนต้นพื้นที่ที่ 3	รวม	แปลงที่ปรากฏ
32	งิ้ว	ระกา	BOMBACACEAE	3	1	-	4	2
33	คำรอก	กะดอกำเปราะ	CONNARACEAE	2	1	-	3	2
34	สะเดา	สะเดา	MELIACEAE	2	-	1	3	3
35	สีฟันคนทา	เกลอนเตีย	SIMAROUBACEAE	-	1	2	3	2
36	ชะมวง	ตระมูง	CLUSIACEAE	-	-	2	2	2
37	กระเจียน	สนายแดล	ANNONACEAE	-	2	-	2	2
38	ข่อย	สะนาย	MORACEAE	2	-	-	2	2
39	คำมอกน้อย	บักดอง	RUBIACEAE	-	1	1	2	2
40	ชะเอมเทศ	เชอแอม	MIMOSACEAE	2	-	-	2	2
41	นมควาย	ตะเรล	ANNONACEAE	1	1	-	2	2

42	บักดูก	บักดอก	CELASTRACEAE	-	1	1	2	2
43	พญายา	พนียา	RUTACEAE	1	1	-	2	2
44	มะขามเครือ	อำปึบเปร็ย	CONNARACEAE	-	2	-	2	2
45	มะเหลื่อม	ตลัด	BURSERACEAE	1	1	-	2	2
46	โมกมัน	แคลงก็วง	APOCYNACEAE	1	-	1	2	2
47	รักใหญ่	มะเรี๊ยะ	ANACARDIACEAE	1	-	1	2	2
48	สมัดใหญ่	กันโตร๊ก	RUTACEAE	1	-	1	2	2
49	เสม็ดขาว	สมัจ	MARTACEAE	-	-	2	2	2
50	กระทงลาย	โจษ	CELASTRACEAE	1	-	-	1	1
51	กันเกรา	สะตราว	GENTIANACEAE	-	-	1	1	1
52	กำแพงเจ็ดชั้น	เวีย	CELASTRACEAE	1	-	-	1	1
53	กุ่มบก	ทะงัน	CAPPARIDACEAE	-	1	-	1	1
54	ฉนวน	สนวล	PAPILIONACEAE	1	-	-	1	1
55	ตะครอง	อังกรวง	RHAMNACEAE	1	-	-	1	1
56	ตะแบกนา	ตระแบกเปร็ย	LYTHRACEAE	1	-	-	1	1
57	ติ้วแดง	ละเงียงอัจโกน	CLUSIACEAE	1	-	-	1	1
58	เต่าร้าง	กระแซ	ARECACEAE	-	-	1	1	1
59	นมน้อย	บาทปะเตอล	ANNONACEAE	-	1	-	1	1
60	บักยาง	อังกูย	SAPOTACEAE	-	1	-	1	1
61	ปลาไหลเผือก	-	SIMAROUBACEAE	-	1	-	1	1
62	พลวง	คล็อง	DIPTEROCARPACEAE	-	1	-	1	1

ตารางที่ 3.1 : ชนิดและจำนวนพรรณไม้ในพื้นที่ศึกษา (ต่อ)

ที่	ชื่อไทย	ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ชื่อวงศ์	จำนวนต้นพื้นที่ที่ 1	จำนวนต้นพื้นที่ที่ 2	จำนวนต้นพื้นที่ที่ 3	รวม	แปลงที่ปรากฏ
63	พลองเสม็ด	ปู๊จ	MYRTACEAE	1	-	-	1	1
64	มะเกลือ	มะเกลอ	EBENACEAE	1	-	-	1	1
65	มะแซว	รันเด็ง	ELAEOCARPACEAE	-	-	1	1	1
66	มะไฟป่า	พะเยียว	PHYLLANTHACEAE	1	-	-	1	1
67	มะม่วงป่า	สวายเปร็ย	ANACARDIACEAE	1	-	-	1	1
68	มะหาด	สะเปือร	MORACEAE	-	-	1	1	1
69	จิกน้ำ	เรียง	LECYTHIDACEAE	-	1	-	1	1
70	ระเวียง	ระวิง	RUBIACEAE	1	-	-	1	1
71	ส้านใบเล็ก	พลู	DILLENIACEAE	-	-	1	1	1
	รวม			**317**	**367**	**435**	**1,119**	**692**

3.1.6 ผลการศึกษาความหนาแน่น และความหนาแน่นสัมพัทธ์

การศึกษาความหนาแน่น และความหนาแน่นสัมพัทธ์ของพรรณไม้ในพื้นที่ศึกษา พบว่า พรรณไม้ที่มีความหนาแน่น และความหนาแน่นสัมพัทธ์มากที่สุดคือ กล้วยน้อย และพอก มีค่าความหนาแน่น และความหนาแน่นสัมพัทธ์เท่ากับ 0.0317 ต้น/ม^2, 13.585 รองลงมาคือ กราย 0.0306 ต้น/ม^2,

13.138 พยอม 0.0192 ต้น/ม^2, 8.223 ยางกราด 0.0148 ต้น/ม^2, 6.346 กระบาก 0.0146 ต้น/ม^2, 6.256 และลำดวน 0.0135 ต้น/ม^2, 5.809 ตามลำดับ และพรรณไม้ที่มีความหนาแน่น และความหนาแน่นสัมพัทธ์น้อยที่สุดคือ กระทงลาย กันเกรา กำแพงเจ็ดชั้น กุ่มบก ฉนวน ตะครอง ตะแบกนา ติ้วแดง เต่าร้าง นมน้อย ปลาไหลเผือก พลวง พลองเสม็ด มะเกลือ มะขามเครือ มะแซว มะไฟป่า มะม่วงป่า มะหาด จิกน้ำ ระเวียง และส้านใบเล็ก มีค่าความหนาแน่น และความหนาแน่นสัมพัทธ์เท่ากับ 0.0002 ต้น/ม^2, 0.089 (ตารางที่ 3.2)

3.1.7 ผลการศึกษาความถี่ และความถี่สัมพัทธ์

การศึกษาความถี่ และความถี่สัมพัทธ์ของพรรณไม้ในพื้นที่ศึกษา พบว่าพรรณไม้ที่มีความถี่ และความถี่สัมพัทธ์มากที่สุดคือ กล้วยน้อย มีค่าความถี่ 44.792 ค่าความถี่สัมพัทธ์เท่ากับ 12.428 รองลงมาคือ พอก มีค่าความถี่ 41.667 ค่าความถี่สัมพัทธ์เท่ากับ 11.561 กราย มีค่าความถี่ 36.979 ค่าความถี่สัมพัทธ์เท่ากับ 10.260 กระบาก มีค่าความถี่ 25.521 ค่าความถี่สัมพัทธ์เท่ากับ 7.081 ยางกราด มีค่าความถี่ 24.479 ค่าความถี่สัมพัทธ์เท่ากับ 6.792 และพยอม มีค่าความถี่ 22.917 ค่าความถี่สัมพัทธ์เท่ากับ 6.358 ตามลำดับ และพรรณไม้ที่มีความถี่ และความถี่สัมพัทธ์น้อยที่สุดคือ กระทงลาย กันเกรา กำแพงเจ็ดชั้น กุ่มบก ฉนวน ตะครอง ตะแบกนา ติ้วแดง เต่าร้าง นมน้อย ปลาไหลเผือก พลวง พลองเสม็ด มะเกลือ มะขามเครือ มะแซว มะไฟป่า มะม่วงป่า มะหาด จิกน้ำ ระเวียง และส้านใบเล็ก มีค่าความถี่ 0.521 ค่าความถี่สัมพัทธ์เท่ากับ 0.145 (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 : ความหนาแน่น ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่ และความถี่สัมพัทธ์ของพรรณไม้

(Density : D ; Relative Density : RD ; frequency : F ; Relative frequency : RF)

ที่	ชื่อไทย	ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	D (ต้น/ม^2)	RD	F	RF
1	พอก	ตาลั๊วะ	0.0317	13.585	41.667	11.561
2	กล้วยน้อย	กราย	0.0317	13.585	44.792	12.428
3	กราย	เกลอว	0.0306	13.138	36.979	10.260
4	พยอม	ปะเปียล	0.0192	8.223	22.917	6.358
5	ยางกราด	ตราจ	0.0148	6.346	24.479	6.792
6	กระบาก	ปะเดียจ	0.0146	6.256	25.521	7.081
7	ลำดวน	รันดวล	0.0135	5.809	16.146	4.480
8	มะค่าแต้	กาเกาะ	0.0096	4.111	17.188	4.769
9	ก้าว	พเง๊ียะ	0.0050	2.145	8.854	2.457
10	พันชาด	เตรี๊ยะ	0.0046	1.966	6.771	1.879
11	หว้าขี้หมู	ปรึงอัจโกน	0.0042	1.788	6.250	1.734
12	ตะโกนา	ตระยึง	0.0040	1.698	8.854	2.457
13	รัง	เกรียง	0.0038	1.609	7.292	2.023
14	ยางเหียง	ตะแบง	0.0038	1.609	7.813	2.168
15	มังคุดป่า	ปรุ	0.0033	1.430	4.167	1.156
16	นางดำ	กะลัน	0.0027	1.162	4.688	1.301
17	อะราง	ตะเสก	0.0023	0.983	4.167	1.156
18	ประดู่ป่า	ทน๊วง	0.0021	0.894	5.208	1.445
19	พลับพลา	ปะเปลีย	0.0021	0.894	4.167	1.156
20	รักเล็ก	สวายกากีด	0.0019	0.804	3.646	1.012
21	ติ้วเกลี้ยง	ละเงียง	0.0017	0.715	3.125	0.867

22	พยุง	ขยูง	0.0017	0.715	4.167	1.156
23	คอแลน	ตะเซรเมือน	0.0015	0.626	2.083	0.578
24	พะอูง	ปะออง	0.0015	0.626	2.083	0.578
25	ขันทองพยาบาท	ตะมูงเสก	0.0013	0.536	3.125	0.867
26	จบก	จะเมาะ	0.0013	0.536	3.125	0.867
27	เฉียงพร้านางแอ	ตระเม็ง	0.0013	0.536	2.083	0.578
28	มะหวด	จันลุ๊	0.0013	0.536	2.083	0.578
29	หมีเหม็น	สมอรบาย	0.0013	0.536	2.083	0.578
30	ยางนา	เยียง	0.0010	0.447	1.563	0.434
31	เหมือดโลด	กร็วง	0.0010	0.447	2.604	0.723

ตารางที่ 3.2 : ความหนาแน่น ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่ และความถี่สัมพัทธ์ของพรรณไม้

(Density : D ; Relative Density : RD ; frequency : F ; Relative frequency : RF) (ต่อ)

ที่	ชื่อไทย	ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	D (ต้น/ม^2)	RD	F	RF
32	งิ้ว	ระกา	0.0008	0.358	1.042	0.289
33	คำรอก	กะดอกำเปราะ	0.0006	0.268	1.042	0.289
34	สะเดา	สะเดา	0.0006	0.268	1.563	0.434
35	สีฟันคนทา	เกลอนเตีย	0.0006	0.268	1.042	0.289
36	ชะมวง	ตระมูง	0.0006	0.268	1.042	0.289
37	กระเจียน	สนายแดล	0.0004	0.179	1.042	0.289
38	ข่อย	สะนาย	0.0004	0.179	1.042	0.289
39	คำมอกน้อย	บักดอง	0.0004	0.179	1.042	0.289
40	ชะเอมเทศ	เชอแอม	0.0004	0.179	1.042	0.289
41	นมควาย	ตะเรล	0.0004	0.179	1.042	0.289
42	บักดูก	บักดอก	0.0004	0.179	1.042	0.289
43	พญายา	พนียา	0.0004	0.179	1.042	0.289
44	มะขามเครือ	อำปึบเปร็ย	0.0004	0.179	1.042	0.289
45	มะเหลื่อม	ตลัด	0.0004	0.179	1.042	0.289
46	โมกมัน	แคลงก็วง	0.0004	0.179	1.042	0.289
47	รักใหญ่	มะเร็ียะ	0.0004	0.179	1.042	0.289
48	สมัดใหญ่	กันโตร๊ก	0.0004	0.179	1.042	0.289
49	เสม็ดขาว	สมัจ	0.0004	0.179	1.042	0.289
50	กระทงลาย	โจษ	0.0002	0.089	0.521	0.145
51	กันเกรา	สะตราว	0.0002	0.089	0.521	0.145
52	กำแพงเจ็ดชั้น	เวีย	0.0002	0.089	0.521	0.145
53	กุ่มบก	ทะงัน	0.0002	0.089	0.521	0.145
54	ฉนวน	สนวล	0.0002	0.089	0.521	0.145
55	ตะครอง	อังกรวง	0.0002	0.089	0.521	0.145
56	ตะแบกนา	ตระแบกเปร็ย	0.0002	0.089	0.521	0.145
57	ติ้วแดง	ละเงียงอัจโกน	0.0002	0.089	0.521	0.145
58	เต่าร้าง	กระแซ	0.0002	0.089	0.521	0.145

59	นมน้อย	บาทปะเตอล	0.0002	0.089	0.521	0.145
60	บักยาง	อังกูย	0.0002	0.089	0.521	0.145
61	ปลาไหลเผือก	-	0.0002	0.089	0.521	0.145
62	พลวง	คล็อง	0.0002	0.089	0.521	0.145

ตารางที่ 3.2 : ความหนาแน่น ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่ และความถี่สัมพัทธ์ของพรรณไม้

(Density : D ; Relative Density : RD ; frequency : F ; Relative frequency : RF) (ต่อ)

ที่	ชื่อไทย	ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	D (ต้น/ม^2)	RD	F	RF
63	พลองเสม็ด	ปู๊จ	0.0002	0.089	0.521	0.145
64	มะเกลือ	มะเกลอ	0.0002	0.089	0.521	0.145
65	มะแซว	รันเด็ง	0.0002	0.089	0.521	0.145
66	มะไฟป่า	พะเยียว	0.0002	0.089	0.521	0.145
67	มะม่วงป่า	สวายเปร็ย	0.0002	0.089	0.521	0.145
68	มะหาด	สะเปือร	0.0002	0.089	0.521	0.145
60	จิกน้ำ	เรียง	0.0002	0.089	0.521	0.145
70	ระเวียง	ระวีง	0.0002	0.089	0.521	0.145
71	ส้านใบเล็ก	พลู	0.0002	0.089	0.521	0.145
	รวม		**0.2331**	**100.0**	**360.417**	**100.0**

3.1.8 ความหลากชนิดและการกระจายตัว

การศึกษาค่าดัชนีความหลากชนิด และดัชนีการกระจายตัวของพรรณไม้ในพื้นที่ศึกษา พบว่า ค่าดัชนีความหลากหลาย (H') เท่ากับ 3.065 และค่าดัชนีการกระจายตัว (E) เท่ากับ 0.719 โดยมีพรรณไม้ทั้ง 192 แปลง จำนวน 1,119 ต้น และจำนวน 71 ชนิด (ภาพที่ 3.7, 3.8 และ 3.9)

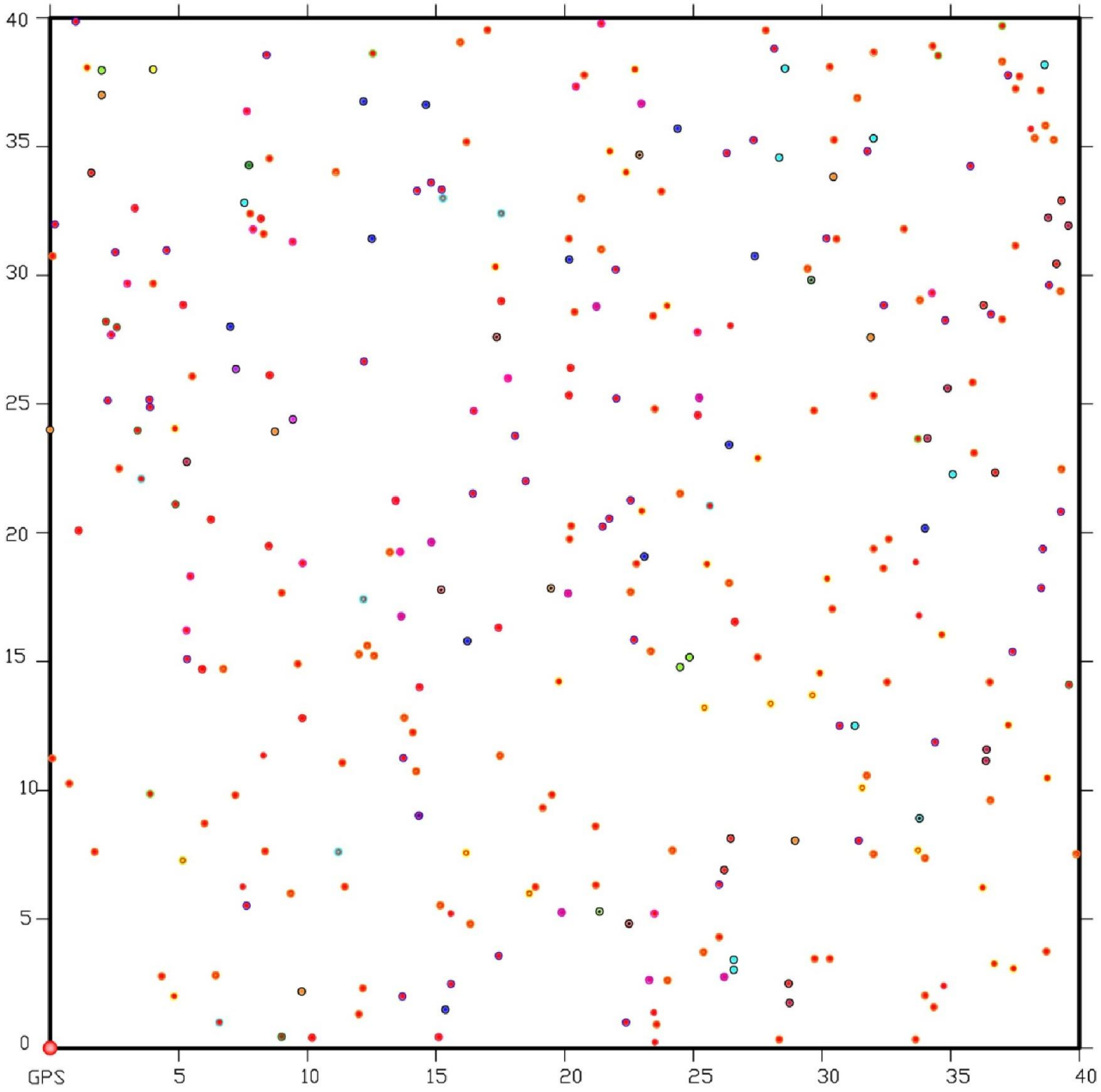

ภาพที่ 3.7 : ผังการกระจายตัวของพรรณไม้พื้นที่ที่ 1

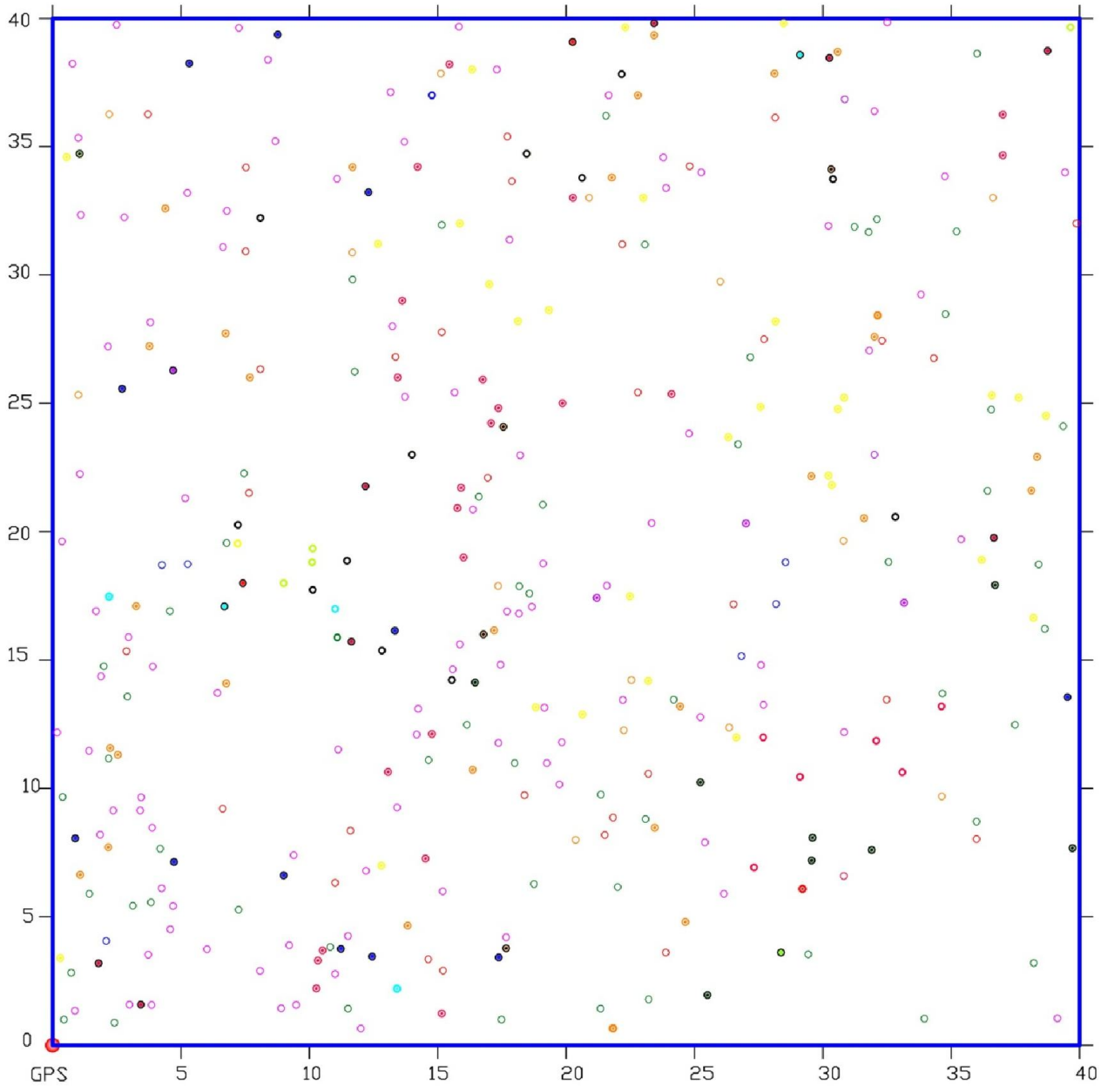

ภาพที่ 3.8 : ผังการกระจายตัวของพรรณไม้พื้นที่ที่ 2

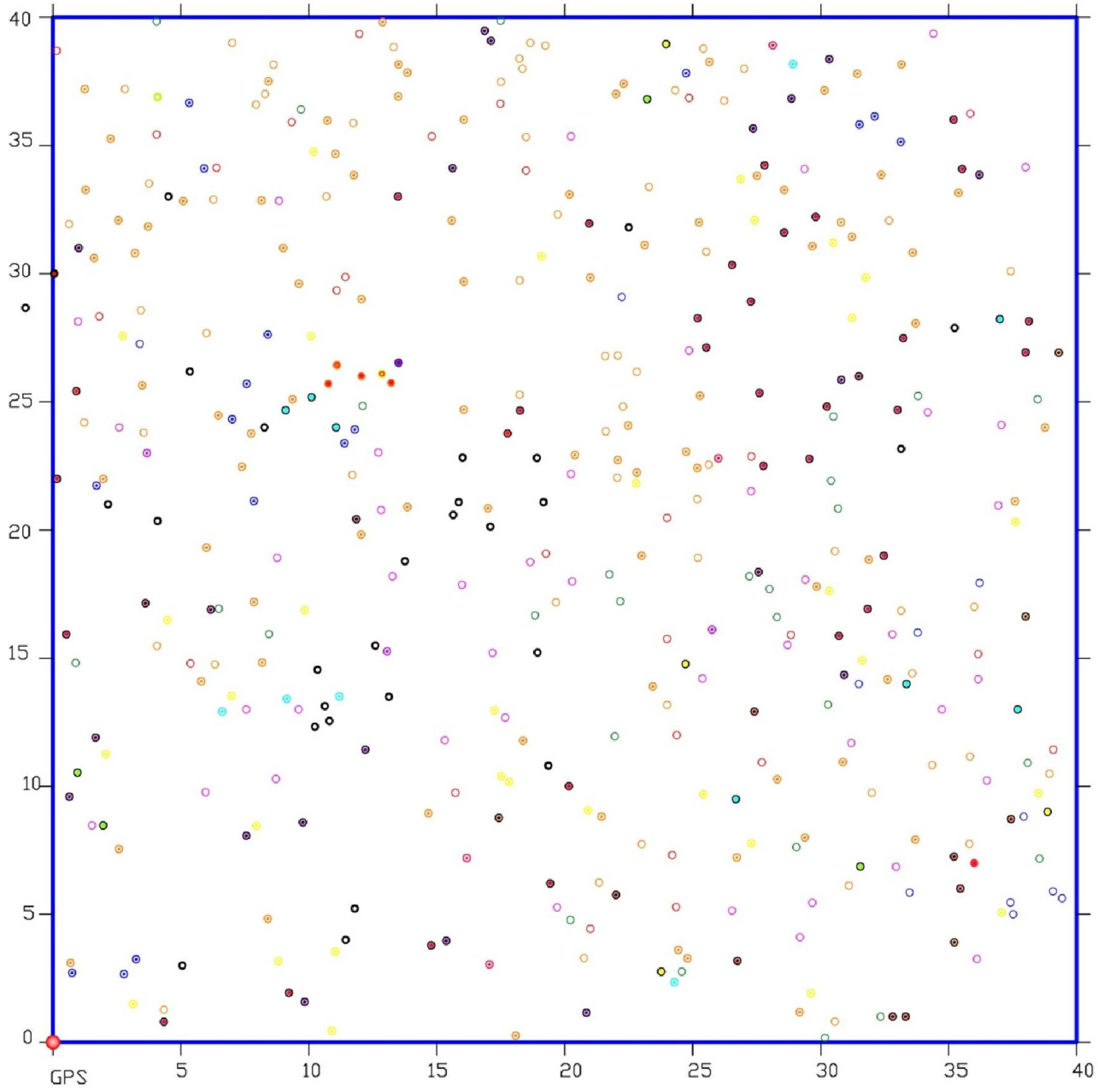

ภาพที่ 3.9 : ผังการกระจายตัวของพรรณไม้พื้นที่ที่ 3

3.1.9 พรรณไม้ที่พบในพื้นที่แปลงศึกษา ป่ายางชุม

ตารางที่ 3.3 : ลำดับที่ 1 กระเจียน

ชื่อไทย	กระเจียน	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Polythia cerasoides* (Roxb) Benth. Ex Bedd.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	สนายแดล	**ชื่อวงศ์**	ANNONACEAE
ชื่ออื่น ค่าสวมชีก แคหาง จันทร์ดงทรายเด่น พญารากดำ		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น**ขนาดเล็ด ผลัดใบสูง 5 ม. ลำต้นเปลา เปลือกเรียบ **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ รูปใบหอกหรือรูปไข่ ขนาด 3.6-5.8 x 11.5-16.9 ซม. **ดอก**เดี่ยวออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 2-3 ดอก กลีบดอกแข็ง 6 กลีบ สีเขียวแกมเหลือง มีขนเล็กน้อย มีก้านยาว 1-2 ซม.	
		สรรพคุณ **ราก** แก้ไข้ แก้กษัย คุมกำเนิดใยสตรีและบำรุงกำลังสำหรับบุรุษ **ผล**สุก รับประทานเนื้อหุ้มเมล็ด มีรสหวาน	

ตารางที่ 3.4 : ลำดับที่ 2 กระทงลาย

ชื่อไทย	กระทงลาย	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Celastrus paniculatus* Willd.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	โจษ	**ชื่อวงศ์**	CELASTRACEAE
ชื่ออื่น กระทุงลาย โชด นางแตก มะแตก มะแตกเครือ		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้เถารอเลื้อย** เนื้อแข็ง **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ รูปวงรีหรือรูปวงรีแกมขอบขนาน กว้าง 2.5-4 ซม. ยาว 6-8 ซม. **ดอก**ช่อ ออกที่ปลายกิ่งและซอกใบ กลีบดอกสีเขียว **ผล** แห้ง แตกได้ รูปทรงกลมหรือรูปไข่ เมล็ดมีเยื่อสีน้ำตาลแดง	
		สรรพคุณ **ราก** ใช้เป็นยาแก้ไข้ แก้ไข้มาลาเรีย **ใบ** รักษาโรคบิด **แก่น** รักษาวัณโรค **ผล** แก้ลมจุกเสียด บำรุงโลหิต **เมล็ด** พอกหรือรับประทานรักษาโรคปวดตามข้อ กล้ามเนื้อและอัมพาต **น้ำมันในเมล็ด** รักษาโรคเหน็บชา และเป็นยาขับเหงื่อ	

ตารางที่ 3.5 : ลำดับที่ 3 กระบาก

ชื่อไทย	กระบาก	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Anisoptera costata* Korth.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ประเดจ	**ชื่อวงศ์**	DIPTEROCARPACEAE
ชื่ออื่น ตะบาก กระบากขาว กระบากโคก กระบากช่อ		**ชื่อสามัญ**	Mersawa

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูงถึง 40 เมตร ผลัดใบลำต้นเปลาตรง **ใบ** ใบเดี่ยวเรียงสลับ ใบรูปรี รูปไข่กลับถึงรูปขอบขนาน **ดอก** สีขาวหรือเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอมออกเป็นช่อกระจะสั้นๆ ตามซอกใบและปลายกิ่งช่อ ผลแห้งแบบมีปลีก ทรงกลม เรียบ ขนาด 1 ซม. มีปีกยาว 2 ปีก และปีกสั้น 3 ปลีก โคนปีกติดเป็นเส้นเดียวกันกับตัวผล มี 1 เมล็ดต่อผล

สรรพคุณ

ใช้ประโยชน์ในการทำแบบหล่อคอนกรีต พื้น ตง เรือ มาด แจว พาย กรรเชียง ตัวถังเกวียนและรถ หีบใส่ของและหีบศพ ชันใช้ผสมน้ำมันทาไม้ น้ำมันชักเงา ยาแนวไม้และเรือ ปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.16 : ลำดับที่ 4 กราย

ชื่อไทย	กราย	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Xylopia malayana* Hook.f. et Th.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เกลอว	**ชื่อวงศ์**	ANNONACEAE
ชื่ออื่น ซือลีแยบาแน (มลายู-นราธิวาส)		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 40 ม. โคนต้นมีพอนต่ำ **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับระนาบเดียว รูปขอบขนานแกมรี **ดอก**ออก 1-3 ดอกตามง่ามใบ กลิ่นหอม กลีบเลี้ยง 3 กลีบ โคนติดกัน กลีบดอกสีเหลืองชีด แคบ เรียงสลับกัน 2 ชั้น ชั้นละ 3 กลีบ **ผล**เป็นผลกลุ่ม กลุ่มละ 3-4 ผล แต่ละผลสีชมพู รูปทรงกระบอก แก่เต็มที่จะปริแยกออกจากกันตามรอยประสาน

สรรพคุณ

เนื้อไม้แข็งปานกลางไม่ค่อยทนทาน ใช้ในการก่อสร้างภายในและทำลังใส่ของ ใช้เป็นไม้นวดข้าว (โบราณ) ทำคอกวัว คอกควาย และใช้ทำเสาบ้าน

ตารางที่ 3.7 : ลำดับที่ 5 กล้วยน้อย

ชื่อไทย	กล้วยน้อย	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Xylopia vielana* Pierre.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กราย	**ชื่อวงศ์**	ANNONACEAE
ชื่ออื่น ตาแหลว สะทาง		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น สูงได้ถึง 20 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับระนาบเดียว รูปไข่จนถึงรูปขอบขนาน ดอกสีเหลืองอ่อน ออกเดี่ยวๆ หรือเป็นกระจุกไม่เกิน 3 ดอกตามง่ามใบใกล้ยอด กลีบเลี้ยง 3 กลีบ รูปรีแกมรูปสามเหลี่ยม โคนติดกันเป็นรูปถ้วยปลายแยกจากกัน กลีบดอกหนา เรียงสลับกัน 2 ชั้น ชั้นละ 3 กลีบ แต่ละกลีบเรียวยาว ผลเป็นผลกลุ่ม แต่ละผลรูปทรงกระบอก ผลแก่สีเหลืองอมส้ม แตกอ้า

สรรพคุณ
เนื้อไม้แข็งปานกลางไม่ค่อยทนทาน ใช้ในการก่อสร้างภายในและทำลังใส่ของ ใช้เป็นไม้นวดข้าว (โบราณ) ทำคอกวัว คอกควาย และใช้ทำเสาบ้าน

ตารางที่ 3.8 : ลำดับที่ 6 กันเกรา

ชื่อไทย	กันเกรา	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Fagraea fragran* Roxb.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	สะตราว	**ชื่อวงศ์**	GENTIANACEAE
ชื่ออื่น ตำเสา ทำเสา มันปลา		**ชื่อสามัญ**	Anan

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงประมาณ 25 เมตร ไม่ผลัดใบ **ใบ** ใบเดี่ยว เรียงตรงกันข้าม รูปรีแกมรูปขอบขนาด กว้าง 2.5-3.5 ซม. ยาว 8-11 ซม. **ดอก** สีขาวแล้วเปลี่ยนเป็นสีเหลืองเมื่อใกล้จะล่วงมีกลิ่นหอมแรง ออกเป็นช่อแบบกระจุกหนาแน่นที่ซอกใบ **ผล** ผลสดแบบมีเนื้อหลายเมล็ด

สรรพคุณ
ไม้ใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือน ทำหีบจำปาใส่ศพ ทำกระดูกงูโครงเรือ ใช้เข้ายา ยาบำรุงธาตุ แก้ไข้จับสั่น **เปลือก**บำรุงโลหิต ผิวหนังพุพอง ปวดแสบปวดร้อน ปลูกเป็นไม้ประดับ **ความมงคล** ช่วยป้องกันภัยอันตราย และเป็น 1ใน 9 ชนิดที่คนไทยใช้สร้างบ้านเวลาลงเสาเอก

ตารางที่ 3.9 : ลำดับที่ 7 ก้าว

ชื่อไทย	ก้าว	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Tristaniopsis burmanica* (Griff.) Peter G.Wilson
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	พเงี๊ยะ	**ชื่อวงศ์**	MYRTACEAE
ชื่ออื่น เคาะ		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่มสูง 5-7 เมตร **ใบ**เดี่ยว เรียงเวียน รูปรีกว้างหรือรูปไข่ ยาว 6-9 ซม. กว้าง 3-4 ซม. โคนใบสอบเรียว ปลายใบแหลม เป็นติ่งหนามสั้น ขอบใบเรียบ **ดอก**ออกเป็นช่อกระจุกเชิงประกอบ ยาว 2-3 ซม. ที่ซอกใบ กลีบเลี้ยง มี 3 กลีบ เชื่อมกันเป็นรูปกรวย กลีบดอก มี 5 กลีบ แยกกัน สีขาวครีม ผลแบบแคปซูล

สรรพคุณ
ราก ผสมกับสมุนไพรอื่น **ลำต้น** รักษาโรคหืด ลำต้นและ **ใบ** ขับปัสสาวะและแก้ปัสสาวะขัด ผลสุก เนื้อหุ้มเมล็ดรับประทานได้ รสหวาน

ตารางที่ 3.10 : ลำดับที่ 8 กำแพงเจ็ดชั้น

ชื่อไทย	กำแพงเจ็ดชั้น	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Salacia chinensis* L.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เวียร์	**ชื่อวงศ์**	CELASTRACEAE
ชื่ออื่น ตะลุ่มนก ตาไก้ น้ำนอง มะต่อม หลุมนก ขอบกระด้ง พรองนก ขาวไก่ เครือตากวาง ตากวาง ตาไก่ กระดุมนก		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่มรอเลื้อย ลำต้นสีเทา เมื่อตัดตามขวางจะเห็นวงปีเป็นชั้นๆ สีแดงสลับสีขาว **ใบ** กำแพงเจ็ดชั้น เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ใบรูป รี รูป ไข่ ปลายแหลม หรือมน **ดอก** กำแพงเจ็ดชั้น ออกเป็นกลุ่ม หรือช่อสั้น ๆ ตามง่ามใบ ดอกเล็ก สีเขียวอมเหลือง **ผล** กำแพงเจ็ดชั้น ผลกลมรี ผลอ่อนสีเขียว ผลสุกสีแดงหรือแดงอมส้ม

สรรพคุณ
ต้น ราก ต้มน้ำดื่ม หรือดองสุรา แก้ปวดเมื่อยปวดข้อ บำรุงโลหิต ฟอกโลหิต ขับระดูขาว แก้ประดง ขับผายลม แก้เบาหวาน **ราก** แก้ลมอัมพฤกษ์ รักษาโรคตา บำรุงน้ำเหลือง **ใบ** แก้มุตกิด ขับระดู **ดอก** แก้บิดมูกเลือด

ตารางที่ 3.11 : ลำดับที่ 9 กุ่มบก

ชื่อไทย	กุ่มบก	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Crateva adansonii* DC. subsp.trifoliata (Roxb.) Jacobs
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ทะงัน	**ชื่อวงศ์**	CAPPARIDACEAE
ชื่ออื่น เหาะเกาะ ผักกุ่ม ผักก่าม รอถะ		**ชื่อสามัญ**	Sacred garlic pear

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น ขนาดกลางสูง 10-25 เมตร ไม้ผลัดใบ ลักษณะคล้ายต้นก้ามปูแผ่พุ่มกว้าง เปลือกต้นสี **ใบ**เป็นใบประกอบ มีใบย่อย 3 ใบ ใบรูปรีหรือรูปไข่ ช่อ **ดอก** ออกตรงซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ดอกออกเป็นช่อสีขาวแกมเขียว แล้วจึงเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอ่อนภายหลัง ผลกลมหรือรูปไข่ ผลแก่จะกลายเป็นสีน้ำตาลเข้ม

สรรพคุณ
เปลือกต้นใช้เป็นยาระงับประสาทและยาบำรุง แก้ไข้ แก้โรคปวดท้อง โรคริดสีดวง ฆ่าพยาธิ แก้โรคผิดหนัง ใบและเปลือกรากใช้ถูนวดให้เลือดมาเลี้ยงบริเวณนั้น ดอก ยอดและใบอ่อน ต้มหรือดองเป็นผักจิ้มน้ำพริก

ตารางที่ 3.12 : ลำดับที่ 10 ข่อย

ชื่อไทย	ข่อย	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Streblus asper* Lour.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	สะนาย	**ชื่อวงศ์**	MORACEAE
ชื่ออื่น กักไม้ฝอย ข่อย ซะโยเส่ ตองขะแหน่ ส้มพอ		**ชื่อสามัญ**	Siamese rough bush, Tooth brush tree

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น ขนาดเล็กถึงขนาดกลางสูง 8 ม. ลำต้นคดงอเป็นปุ่มปม กิ่งอ่อนมีขนสาก **ใบเดี่ยว** รูปไข่กลับหรือรูปรี **ดอก** แบบช่อกระจุก ออกตามซอกใบและตามกิ่ง ดอกย่อยขนาดเล็กมาก สีเหลืองแกมเขียว **ผลสด** ทรงกลมเบี้ยว เมื่อสุกสีเหลือง มีกลีบรองดอกสีเขียวหุ้มผล

สรรพคุณ
เปลือก รักษาฟันรำมะนาด แก้ปวดฟัน เหงือกบวม แก้ท้องเสีย **เนื้อไม้** แก้ปวดฟัน แก้กระษัย **กิ่ง** ทุบใช้แทนแปรงสีฟัน **ใบ** เป็นยาระบายอ่อนๆ แก้ปวดประจำเดือน **ผลสุก** รับประทานเนื้อหุ้มเมล็ดรสหวาน

ตารางที่ 3.13 : ลำดับที่ 11 ขันทองพยาบาท

ชื่อไทย	ขันทองพยาบาท	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Suregada multiflorum* (A.Juss.) Baill.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตะมูงเสก	**ชื่อวงศ์**	EUPHORBIACEAE
ชื่ออื่น ฮ่อสะพายควาย ยางปลอก ป่าช้าหมอง		**ชื่อสามัญ**	Suregada multiflorum

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่มกึ่งไม้ต้นขนาดเล็ก กิ่งเกลี้ยง **ใบเดี่ยว** เรียงสลับ ใบรูปรีหรือรูปขอบขนาน **ดอก** แบบช่อกระจุก ออกแน่นตามซอกใบ **ผลสด** ค่อนข้างกลม ผิวเกลี้ยง มี 6 พู ผลอ่อนสีเขียว ผลสุกสีเหลืองส้ม แตกตามพู

สรรพคุณ
ราก แก้ลม แก้ประดง แก้พิษในกระดูก **เปลือก** รักษาโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน บำรุงเหงือกฟัน แก้พิษในกระดูก ขับพยาธิ **เปลือกและเนื้อไม้** แก้ลมพิษ รักษากามโรค โรคเรื้อน มะเร็ง เนื้อไม้ มีพิษ ใช้เป็นยาเบื่อ

ตารางที่ 3.14 : ลำดับที่ 12 คอแลน

ชื่อไทย	คอแลน	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Nephelium hypoleucum* Kurz.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตะเสรเมือน	**ชื่อวงศ์**	SAPINDACEAE
ชื่ออื่น แงว หมักแวว มะแงว หมักงาน มะแงะ ลิ้นจี่ป่า กะเบน คอรั้ง สังเครียดขอน		**ชื่อสามัญ**	Korlan

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 10-30 เมตรไม่ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่ม เปลือกหนาสีน้ำตาลคล้ำ **ใบ** ใบประกอบแบบขนนก ปลายคู่เรียงสลับ **ดอก** สีขาวอมเหลืองขนาดเล็ก มีกลิ่นหอม ออกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนงตามซอกใบใกล้ปลายกิ่งและปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 6 กลีบ **ผล** ผลสดแบบมีเนื้อเมล็ดเดียว ทรงรีหรือค่อนข้างกลม กว้าง 1-1.5 ซม. ยาว 2-2.5 ซม. ผิวผลเป็นปมเล็กๆ กระจายทั่ว ผลอ่อนสีเขียว ผลแก่สีแดงเข้ม

สรรพคุณ
แก่นฝนกับน้ำสมุนไพรอื่นๆ กินแก้ไข้ เปลือกให้น้ำฝาดใช้ฟอกหนัง ผลรับประทานได้มีรสเปรี้ยวๆ หวานๆ

ตารางที่ 3.15 : ลำดับที่ 13 คำมอกน้อย

ชื่อไทย	คำมอกน้อย	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Gardenia sootepensis* Hutch.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	บักดอง	**ชื่อวงศ์**	RUBIACEAE
ชื่ออื่น กระมอบ กระบอก ไข่เน่า คมขวาน พญาผ่าด้าม พุดนา ฝรั่งโคก มอก สีดาโคก		**ชื่อสามัญ**	Golden gardenia

	ลักษณะพันธุ์ไม้ ไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ทรงพุ่มโปร่ง บริเวณโคนต้นไม่ค่อยแตกกิ่งก้านสาขา ในสภาพธรรมชาติจะผลัดใบ ในสภาพสวนปลูกจะไม่ผลัดใบ เรือนยอดทรงกลมแผ่กว้าง ลำต้นบิดงอ เปลือกสีครีมอ่อนหรือเทาค่อนข้างเรียบหรือหลุดลอกเป็นแผ่นบางๆ
	สรรพคุณ ปลูกเป็นไม้ประดับ เมล็ดต้มเคี่ยวกับน้ำ ผสมเป็นยาสระผมฆ่าเหา

ตารางที่ 3.16 : ลำดับที่ 14 คำรอก

ชื่อไทย	คำรอก	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Ellipanthus tomentosus* Kurz var. tomentosus
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กะดอกำเปราะ	**ชื่อวงศ์**	CONNARACEAE
ชื่ออื่น กะโรงแดง หมาตายทากลาก จันนกกด ช้างน้าว ตานกกดน้อย ประดงเลือด หำฟาน อุ่นขี้ไก่		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น** ขนาดเล็ก เปลือกต้นสีน้ำตาลแดง แตกเป็นร่องลึกตามความยาวของลำต้น **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ รูปใบหอกหรือใบไข่กลับ ขนาด 5.4-7.4 x 14.4-17.7 ซม. **ดอก** แบบช่อแยกแขนง ยาว 3 ซม. เส้นผ่านศูนย์กลางดอก 0.7-0.8 ซม. ก้านดอกสั้น 0.5 ซม. มีขนหนา ใบประดับรูปสามเหลี่ยม กลีบเลี้ยง 5 กลีบแยกกัน สีเขียวอ่อน กลีบดอก 5 กลีบ แยกกันสีขาว **ผล** แห้งแตก ผลอ่อนสีเขียว ผลแก่สีน้ำตาล	
		สรรพคุณ กิ่งก้านและต้น แก้ปวดท้องเกร็ง แก้ท้องอืดเฟ้อ ช่วยเจริญอาหาร รักษาโรคหืด เปลือกและแก่นแก้ไตพิการ	

ตารางที่ 3.17 : ลำดับที่ 15 งิ้วป่า

ชื่อไทย	งิ้วป่า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Bombax anceps* Pierre.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ระกา	**ชื่อวงศ์**	BOMBACACEAE
ชื่ออื่น นุ่นป่า งิ้วป่าดอกขาว งิ้วดอกขาว ไกร งิ้วผา ง้าวป่า		**ชื่อสามัญ**	Kapok tree, Cotton tree, Red cotton tree

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ผลัดใบ ลำต้นตรง เปลือกสีเทา มีหนามตามลำต้นและกิ่ง **ใบ**ประกอบแบบนิ้วมือ ใบย่อยแผ่ออกเป็นวงกลม 5-7 ใบ ใบรูปรีหรือรูปใบหอก **ดอก**เดี่ยว สีขาวครีมแกมม่วง ออกเป็นกลุ่ม 2-4 ดอก กลีบเลี้ยง สีเขียวสด เชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยบนฐานดอกที่แข็ง กลีบดอกสีขาว **ผล**แห้งแตก ทรงกระสวยหรือทรงกระบอก สีน้ำตาลแดง

สรรพคุณ
น้ำมันจากเมล็ดใช้ปรุงอาหาร ทำสบู่ เปลือกให้ใยทำเชือก เกสรใช้ปรุงเป็นอาหาร ยางจากเปลือกและราก รักษาโรคบิด ดอกแก้ปวดเมื่อยทำให้นอนหลับ

ตารางที่ 3.18 : ลำดับที่ 16 จบก

ชื่อไทย	จบก	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Lrvingia malayana* Oliv.ex.A.Benn.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	จะเมาะ	**ชื่อวงศ์**	IXONANTHACEAE
ชื่ออื่น กระบก ตระบก ชะอัง บก หมากบก มะมื่น มื่น มะลื่น		**ชื่อสามัญ**	Kayu

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูง 15-30 เมตร ไม้เนื้อแข็ง **ลำต้น** เปลาตรง ทรงพุ่มคอนข้างกลมและแน่นทึบ **ใบ** เป็นใบเดี่ยว รูปยาวรีแกมหอก เนื้อใบแข็ง ผิวเรียบ เป็น **ดอก** เป็นดอกเดี่ยว สีขาวอมเขียวขนาดเล็ก **ผล** ค่อนข้างกลม ผลอ่อนสีเขียวปนเทา เมื่อสุกมีสีเขียวเข้ม ภายในมีเมล็ดกลมรีค่อนข้างแบน เปลือกหุ้มเมล็ดหนาเมื่อผ่าเมล็ดออกเป็น 2 ซีก ภายในเนื้อแข็ง มีสีขาวกลิ่นหอม มีไขมันมาก

สรรพคุณ
เนื้อไม้แข็ง ถ่านไม้กระบกให้ความร้อนสูง ติดไฟทน เนื้อในเมล็ดรับประทานได้โดยไม่ต้องทำให้สุกมีรสมัน น้ำมันจากเมล็ดยังใช้ทำสบู่และเทียนไขได้

ตารางที่ 3.19 : ลำดับที่ 17 จิกน้ำ

ชื่อไทย	จิกน้ำ	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Barringtonia acutangula* (L.) Gaertn.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เรียง	**ชื่อวงศ์**	LECYTHIDACEAE
ชื่ออื่น กระโดนน้ำ กระโดนทุ่ง กระโดนสร้อย ตอง ลำไพ		**ชื่อสามัญ**	Indian oak

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มรี หรือ แผ่กว้าง ปลายกิ่งมักลู่ลง เปลือกสีน้ำตาลแตกเป็นร่อนและเป็นสันแหลมตามยาว ลำต้นลำต้นจะเป็นปุ่มเป็นปม ใบขนาดใหญ่เป็นมันสวย ปลายกิ่งลู่ลงอ่อนช้อย ออกดอกเป็นช่อยาว ดอกมีกลิ่นอ่อนๆ ออกเป็นช่อแบบกระจะยาวที่ปลายกิ่ง ช่อห้อย ผลสดทรงขอบขนานหรือกลม

สรรพคุณ

ยอดอ่อนและดอกอ่อนใช้รับประทานเป็นผักสด รากใช้เป็นยาระบาย เปลือกใช้ชะล้างบาดแผลและเบื่อปลา ใบแก้ท้องร่วง เมล็ดเป็นยาขับลมแก้ร้อนใน ปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.20 : ลำดับที่ 18 ฉนวน

ชื่อไทย	ฉนวน	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Dalbergia nigrescens* Kurz.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	สนวน	**ชื่อวงศ์**	PAPILIONACEAE (LEGUMINOSAE)
ชื่ออื่น กระพี้ กระพี้โพรง พันชั้น		**ชื่อสามัญ**	Kratie rosewood

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้ยืนต้น ผลัดใบ ขนาดกลาง สูง 15 - 30 เมตร ลำต้นตั้งตรง **ใบ** ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดี่ยว **ดอก** สีขาว ดอกแบบถ้วย ออกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนงที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ดอก ออก มี.ค. -เม.ย. **ผล** เป็นฝักแห้งแบนรูปขอบขนาน ปลายและ โคนมน แห้งดำไม่แตก

สรรพคุณ

ต้นใช้เลี้ยงครั่ง และ **ไม้**ทำเยื่อกระดาษ ใช้เป็นฟืนเผาถ่านปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.21 : ลำดับที่ 19 เฉียงพร้านางแอ

ชื่อไทย	เฉียงพร้านางแอ	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Carallia brachiata* (Lour.) Merr.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตระเม็ง	**ชื่อวงศ์**	RHIZOPHORACEAE
ชื่ออื่น ส้มป้อง เขียงพร้า		**ชื่อสามัญ**	-

	ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น**ขนาดกลาง เปลือกต้นสีดำและขรุขระ **ใบ**เดี่ยว ออกเรียงสลับ เนื้อใบแข็งสีเขียวเป็นมัน **ดอก**ออกเป็นช่อ ดอกย่อยมีขนาดเล็กสีเขียวอมเหลือง **ผล**เป็นช่อ
	สรรพคุณ **ผล**สุก รับประทานได้ มีรสเปรี้ยวอมหวาน ใช้ปรุงเป็นยาแก้ไข้ระงับความร้อน แก้ไข้กล่อมเสมหะและโลหิต และยังแก้พิษร้อนภายในร่างกายแต่จะทำให้กระหายน้ำบ้าง ซึ่งจะมีรสฝาด เย็น และหวานเล็กน้อย

ตารางที่ 3.22 : ลำดับที่ 20 ชะมวง

ชื่อไทย	ชะมวง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Garcinia cowa* Roxb.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตะมูง	**ชื่อวงศ์**	CLUSIACEAE (GUTTIFERAE)
ชื่ออื่น กะมวง มวง ยอดมวง ส้มมวง		**ชื่อสามัญ**	Cowa
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น**ขนาดกลาง **ลำต้น** สูง 10-15 เมตร เปลือกสีเทาปนดำ มีน้ำยางสีเหลืองไหลเยิ้มออกมาจากเปลือกต้น **ใบ** เป็นใบเดี่ยว รูปไข่ขอบขนาน ขอบใบเรียบ ใบอ่อนสีม่วงแดง ใบแก่สีเขียว **ดอก** เป็นช่อขนาดเล็กสีเหลืองอ่อน แตกออกจากโคนใบและปลายกิ่ง มีกลิ่นหอมอ่อนๆ **ผล** เป็นผลสด ทรงกลม ผิวเรียบมีร่องเป็นพูบางๆรอบผล ผลอ่อนสีเหลืองเมื่อสุกมีสีส้ม ผลสุกจะแตก	
		สรรพคุณ **ใบ**มีรสเปรี้ยว เป็นอาหารพื้นเมืองของจังหวัดจันทบุรีและตราด ใช้ปรุงอาหารอื่นให้มีรส ผลสุกรับประทานได้ แต่มีรสเปรี้ยว ส่วนในทางยา **ใบ ดอกและผล** ใช้เป็นยาระบายรักษาธาตุพิการ และกัดฟอกเสมหะ	

ตารางที่ 3.23 : ลำดับที่ 21 ชะเอมเทศ

ชื่อไทย	ชะเอมเทศ	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Albizia myriophylla* Benth.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เชอแอม	**ชื่อวงศ์**	MIMOSACEAE (LEGUMINOSAE)
ชื่ออื่น ชะเอมป่า ตาลอ้อย ส้มป่อยหวาน อ้อยช้าง		**ชื่อสามัญ**	Licorice

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้เถารอเลื้อย ลำต้นอายุหลายปี ใบเป็นใบประกอบ ลักษณะเป็นรูปขนนก และจะออกสลับกัน มีใบย่อยประมาณ 9-17 ใบ ส่วนก้านใบย่อยนั้นจะสั้นมาก ใบจะเป็นสีเขียวอมเหลือง ดอกจะออกเป็นช่อ กลีบดอกจะเป็นสีม่วงอ่อน ๆ และก้านดอกจะสั้นมาก ฝักจะมีลักษณะแบน และผิวข้างนอกจะเรียบ

สรรพคุณ
เนื้อไม้ ราก แก้โรคในลำคอ แก้ลม แก้เลือดออกตามไรฟัน บำรุงธาตุและบำรุงกำลัง แก้ไอ ขับเสมหะ แก้น้ำลายเหนียว **ต้น** รสหวานเอียน ถ่ายลม แก้โรคในคอ ทำผิวหนังให้สดชื่น

ตารางที่ 3.24 : ลำดับที่ 22 ตะโกนา

ชื่อไทย	ตะโกนา	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Diospyros rhodcalyx* Kurz.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตระยึง	**ชื่อวงศ์**	EBENACEAE
ชื่ออื่น ตะโกนา โก นมงัว มะโก มะถ่าน ไฟผี พระยาช้างดำ		**ชื่อสามัญ**	Ebony

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น สูงได้ถึง 15 เมตร **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่กลับหรือรูปวงรี กว้าง 2.5-7 ซม. ยาว 3-12 ซม. **ดอก** กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปคนโทหรือรูปไข่ สีขาวนวล **ผล**สด รูปไข่ มีขนละเอียดและกลีบเลี้ยงยังคงติดอยู่

สรรพคุณ
เปลือกต้นและแก่น บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง รักษาโรคกามตายด้าน เป็นยาอายุวัฒนะ ขับระดูขาว หรือต้มกับเกลือ อมรักษารำมะนาด แก้ปวดฟัน **ผล** แก้ท้องร่วง คลื่นไส้ ขับพยาธิ แก้บวม ฝีและแผลเปื่อย **เปลือกผล** เผาเป็นถ่าน แช่น้ำกินขับระดูขาว ขับปัสสาวะ

ตารางที่ 3.25 : ลำดับที่ 23 ตะครอง

ชื่อไทย	ตะครอง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Zizyphus cambodiana* Pierre.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	อังกรวง	**ชื่อวงศ์**	RHAMNACEAE
ชื่ออื่น มากกะทันช้าง หนามตะคอง หนามค้อม หนามคอม มะหมากมา มะตันดง		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 4 - 6 เมตร ลำต้นและกิ่งมีหนาม ใบเดี่ยวออกเรียงสลับ **ดอก** ออกเป็นช่อกระจุกที่ซอกใบ ดอกขนาดเล็กสีเขียวอ่อน มีกลีบดอกและกลีบเลี้ยงอย่างละ 5 กลีบ **ผล**ทรงกลมสีเขียว มี 1 เมล็ด

สรรพคุณ
เนื้อไม้ ดิบหรือตากแห้งก็ได้ นำมาบดเป็นผลทำให้เป้นควันใช้สูดแก้ อาการวิงเวียนศีรษะ **ใบ** มีประโยชน์สำหรับผู้ที่คลอดลูกแต่มีน้ำนมไม่มาก หรือมีความต้องการที่ขับน้ำนมออก ก็ กินใบงัวเลียนี้ซึ่งเป็นยาขับน้ำนมได้ดี

ตารางที่ 3.26 : ลำดับที่ 24 ตระแบกนา

ชื่อไทย	ตะแบกนา	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Lagertroemia floribunda* Jack.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตระแบกปรีย์	**ชื่อวงศ์**	LYTHRACEAE
กระแบก ตะแบกไข่ บางอตะมะกอ เปื่อยนา เปื่อยหางค่าง		**ชื่อสามัญ**	Bungor

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น ขนาดกลาง ลำต้นเป็นร่อง เปลือกต้นสีครีมอ่อน ผิวเรียบลอกหลุดเป็นแผ่นบางๆ **ใบ**เดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปหอก ใบแก่เกลี้ยง ใบอ่อนสีชมพู มีขนสั้น **ดอก** แบบช่อกระจะแยกแขนง ช่อดอกยาว 30-40 ซม. ดอกย่อยขนาด 7 ซม. สีชมพูอ่อนหรือสีม่วง สีจะจางจนขาว ผล รูปไข่เข้ม ผลแก่แตกเป็น 6 เสี่ยง

สรรพคุณ
ราก แก้ปวดกล้ามเนื้อเมื่อมีไข้ **เปลือก**แก้ท้องเสีย แก้บิดมูกเลือด **เนื้อไม้** ขับโลหิตระดู แก้โลหิตจาง บำรุงโลหิต **ใบ** แก้ไข ปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.27 : ลำดับที่ 25 ติ้วเกลี้ยง

ชื่อไทย	ติ้วเกลี้ยง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Cratoxylum cochinchinense* (Lour.) Blume
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ละเงียง	**ชื่อวงศ์**	CLUSIACEAE (GUTTIFERAE)
ชื่ออื่น ติ้วแดง ติ้วส้ม ติ้วใบเลื่อม		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น ผลัดใบขนาดเล็ก เปลือกต้นด้านในสีเหลืองอ่อน มีน้ำยางเหนียว **ใบ**เดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่กลับ ขนาด 4.6-6.8 x 9.4-13.3 ซม. **ดอก**เดี่ยว เส้นผ่านศูนย์กลาง 0.5-0.7 ซม. ออกที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง **ผล** แห้งแตก รูปแคปซูลปลายแหลม ผลแก่แตกออกเป็น 3 พู

สรรพคุณ
รากหรือลำต้น แก้กระษัยเส้น เป็นยาระบาย **ยอดอ่อนและใบแก่** เป็นยาระบายอ่อนๆ รับประทานเป็นผัก รสเปี้ยว ขมเล็กน้อย **เปลือก**ใช้ทำสีย้อมผ้า **ผล**ทำไม้ประดับแห้ง

ตารางที่ 3.28 : ลำดับที่ 26 ติ้วแดง

ชื่อไทย	ติ้วแดง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Cratoxylum formosum* (Jack) Dyer subsp. Pruniflorum (Kurz) Gogel.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ละเงียงอัจโกน	**ชื่อวงศ์**	CLUSIACEAE (GUTTIFERAE)
ชื่ออื่น ตาว ติ้วแดง ดิ้วยาง ดิ้วเลือด		**ชื่อสามัญ**	Pruniflorum gogel

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ผลัดใบ กิ่งอ่อนก้านใบและใบอ่อนมีขนนุ่ม **เปลือก**สีน้ำตาลแดง ลำต้นจะมีกิ่งที่แปรสภาพเป็นหนามแข็ง **ใบ**เดี่ยว เรียงเป็นคู่ตรงข้ามกัน ใบรูปมนแกมรูปไข่กลับและรูปขอบขนาน กว้าง 2.5-4.5 ซม. ยาว 3-13 ซม. **ดอก**สีชมพูอ่อน มีกลิ่นหอมอ่อนๆ ออกเป็นช่อแบบช่อกระจุกตามกิ่ง **ผล**แห้งแตกสีน้ำตาลเข้ม ปลายแหลม ขนาดผลกว้างประมาณ 1 ซม. ยาว 2 ซม. เมื่อแก่จะแตกตามรอยประสาน เป็น 3

สรรพคุณ
เปลือกใช้ย้อมผ้า **ยอดอ่อน**ใช้รับประทานแทนผักสด

ตารางที่ 3.29 : ลำดับที่ 27 เต่าร้าง

ชื่อไทย	เต่าร้าง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Caryota mitis* Lour.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กระแส	**ชื่อวงศ์**	ARECACEAE (PALMAE)
ชื่ออื่น เต่าร้างแดง เชื่องหมู่ มะเด็ง งือเด็ง		**ชื่อสามัญ**	Fishtail palm, Wart fishtail palm

	ลักษณะพันธุ์ไม้ **ปาล์มแตกกอ** ลำต้นขนาด 10-15 เซนติเมตร **ใบ** ประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ ใบย่อยรูปสามเหลี่ยมหยักเว้า กว้างประมาณ 13 เซนติเมตร ยาว 20-30 เซนติเมตร ปลายแหลมคล้ายหางปลา **ดอก** สีขาวอมเหลือง ออกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนงระหว่างกาบใบหรือใต้โคนกาบใบ **ผล**สดแบบมีเนื้อเมล็ดเดียว ออกเป็นพวงๆ ทรงกลม ขนาด 2 เซนติเมตร ผลสุกสีแดงคล้ำ **สรรพคุณ** **หัวและราก** มีรสหวานเย็นขม ดับพิษที่ตับ ปอด และหัวใจพิการได้ดี ปลูกเป็นไม้ประดับสวนในงานภูมิทัศน์ และ**ใบ**เป็นส่วนประกอบในการทำโจมครู (สุรินทร์)

ตารางที่ 3.30 : ลำดับที่ 28 นมควาย

ชื่อไทย	นมควาย	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Uvaria rufa* Bl.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตะเรล	**ชื่อวงศ์**	ANNONACEAE
ชื่ออื่น บุหงาใหญ่ นมแมวป่า หำลิง ติงตัง ตีนตั่ง พีพวน สีม่วน หมากผิผ่วน		**ชื่อสามัญ**	Carabao teats
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้พุ่มรอเลื้อย** สูงได้ถึง 5 เมตร กิ่งอ่อนมีขนละเอียดสีน้ำตาลแดง **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ รูปวงรีหรือรูปไข่ ผิวใบมีขนสีน้ำตาลแดงทั้งสองด้าน กว้าง 2.5-3.5 ซม. ยาว 4.5-10 ซม. **ดอก**ออกเป็นกระจุก 2-3 ดอก ที่กิ่งก้าน กลับดอกสีแดงเข้ม กลิ่นหอม **ผล** เป็นผลกลุ่ม รูปไข่หรือรูปไข่หัวกลับ เมื่อสุกมีสีแดงสด **สรรพคุณ** **แก่นและราก** ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้กลับไข้ซ้ำ เนื่องจากกินของแสลง **ราก** แก้ผอมแห้ง สำหรับสตรีที่อยู่ไฟไม่ได้หลังคลอดบุตรและช่วยบำรุงน้ำนม **ผล** ตำผสมน้ำ ทาแก้เม็ดผดผื่นคัน ผลสุกกินได้ **เครือ**นำมาสานเป็นโครงไซ	

ตารางที่ 3.31 : ลำดับที่ 29 นมน้อย

ชื่อไทย	นมน้อย	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Polyathia evecta* (Pierre) Finet & Gagnep.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	บาดประเตอล	**ชื่อวงศ์**	ANNONACEAE
ชื่ออื่น ต้องแล่ง น้ำเต้าแล้ง น้ำน้อย		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 0.5-1 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนานหรือรูปวงรี กว้าง 2-4 ซม. ยาว 6-12 ซม.
ดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีเหลือง
ผลเป็นผลกลุ่ม มีหลายผลย่อยรวมเป็นช่อ ผลย่อยรูปทรงกลม เมื่อสุกสีน้ำตาลแดง

สรรพคุณ
ราก ต้มน้ำดื่ม แก้กล้ามเนื้อท้องเกร็ง บำรุงน้ำนม ผลสุกรับประทานได้

ตารางที่ 3.32 : ลำดับที่ 30 นางดำ

ชื่อไทย	นางดำ	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Dialium cochinchinense* Pierre.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กะลัน	**ชื่อวงศ์**	CAESALPINIACEAE (LEGUMINOSAE)
ชื่ออื่น เขลง กาหยี หยี		**ชื่อสามัญ**	Velvet tamarind

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น สูง 16 ม. **ใบ**ประกอบ แบบขนนกปลายคี่หรือปลายคู่ เรียงสลับกัน ใบเรียงกึ่งตรงข้าม **ดอก** แบบช่อแยกแขนง ดอกย่อยขนาดเล็ก สีขาวครีม ออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง **ผลสด** แบบเมล็ดเดียวแข็ง เมื่ออ่อนสีเขียว เมื่อแก่สีดำ เนื้อหุ้มเมล็ดสีน้ำตาลอ่อนแยกจากเปลือก

สรรพคุณ
ราก รักษาแผล บำรุงน้ำนม ช่วยเจริญอาหาร **เปลือก** แก้ท้องเสีย รักษาโรคริดสีดวง **ยอดอ่อน**เป็นยาระบาย รับประทานเป็นผักสดกับน้ำพริก **เมล็ด** รักษาโรคผิวหนัง **ผลอ่อน** นำมาต้มรับประทาน **ผลแก่** รับประทานเนื้อผล

ตารางที่ 3.33 : ลำดับที่ 31 บักดูก

ชื่อไทย	มะดูก	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Siphonodon celastrineus* Griff.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	บักดอก	**ชื่อวงศ์**	CELASTRACEAE
ชื่ออื่น มะดูก บั๊กโคก ยายปลวก		**ชื่อสามัญ**	Ivru wood

	ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น** สูง 10-25 เมตร **ใบ**เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับกัน รูปขอบขนาน ขอบใบมักจะเป็นซี่ฟันตื้นๆ บาง **ดอก**สีขาวครีม ออกเป็นกระจุกตามง่ามใบ มี 2-3 ดอกก้าน กลีบรองดอก 5 กลีบ โคนเชื่อมติดกันปลายแยกรูปไตหรือกึ่งกลม กลีบดอกรูปไข่ 5 กลีบซ้อนทับ **ผล**รูปรีกว้างหรือรูปกลม สีเขียวหรือเขียวอมเหลือง
	สรรพคุณ **ผล**สุกรับประทานได้ **ราก** ต้มรับประทานแก้พิษฝีภายในบำรุงกระดูก ดับพิษในกระดูก น้ำเหลืองเสีย ผื่นคัน

ตารางที่ 3.34 : ลำดับที่ 32 บักยาง

ชื่อไทย	บักยาง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Sarcosperma arboreum* Hook.f.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	อะกูย	**ชื่อวงศ์**	SAPOTACEAE
ชื่ออื่น มะยาง เหมือดหอม บักยางเครือ		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้เถา ลำต้น**มียางขาวๆ เหนียวๆ คล้ายน้ำยางพารา รวมทั้งบนเปลือกของผลด้วย **ใบ**ประกอบเรียงสลับ ใบย่อยรูปหอกกลับหรือรี **ผล**ดิบสีเขียวมียาง ผลสุกสีเหลือง รสชาติ หอมหวาน อมเปรี้ยว	
		สรรพคุณ เป็นยาถ่ายพยาธิเส้นด้าย พยาธิไส้เดือน และพยาธิตัวตืด ผลสุกรับประทานได้มีรสหวานอมเปรี้ยว	

ตารางที่ 3.35 : ลำดับที่ 33 ประดู่ป่า

ชื่อไทย	ประดู่ป่า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Pterocarpus macrocarpus* Kurz.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ทน็วง	**ชื่อวงศ์**	PAPILIONACEAE (LEGUMINOSAE)
ชื่ออื่น จิต๊อก ดู่ ดู่ป่า ตะเลอ เตอะเลอ ประดู่เสน		**ชื่อสามัญ**	Bermese ebony, Burma padouk

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น ผลัดใบขนาดใหญ่ เปลือกสีน้ำตาลเทา หนาแตกหยาบเป็นร่องลึก **ใบ**ประกอบ แบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ รูปไข่หรือรูปขอบขนาน **ดอก** แบบช่อกระจะแยกแขนงออกตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง **ผล**แห้งไม่แตกเป็นแผ่นกลมแบนมีปีกโดยรอบ เส้ ผลอ่อนมีขนเล็กๆปกคลุม ผลแก่สีน้ำตาล

สรรพคุณ
เนื้อไม้ สีแดงอมเหลือง มีลายสวยงาม แข็งแรง ใช้ในงานก่อสร้าง ทำเสา พื้น ต่อเรือ เครื่องเรือน เครื่องดนตรี **แก่น** สีแดงคล้ำใช้ยอมผ้า เครื่องจักรสาน เปลือก ให้น้ำฝาดใช้ฟอกหนัง แก่น รักษาโรคประดง

ตารางที่ 3.36 : ลำดับที่ 34 ปลาไหลเผือก

ชื่อไทย	ปลาไหลเผือก	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Eurycoma longifolia* Jack.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	-	**ชื่อวงศ์**	SIMAROUBACEAE
ชื่ออื่น คะนาง ไหลเผือก ตุงสอ แฮพันชั้น หยิกปอถอง หยิกไม่ถึง เอียนดอย เพียก กรุงบาดาล ตรึงบาดาล		**ชื่อสามัญ**	Tongkat ali

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่มกึ่งไม้ต้นขนาดเล็ก สูงได้ถึง 10 เมตร ลำต้นตรง เปลือกต้นเรียบ สีน้ำตาลอมดำ แตกกิ่งก้านน้อย กิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขนปกคลุม **ใบ**ประกอบแบบขนนกปลายใบคู่ ออกเรียงสลับหนาแน่นที่ปลายยอด **ดอก** ออกเป็นช่อใหญ่ตามซอกใบ ดอกสีม่วงแดง **ผล** รูปกลมรี ออกเป็นพวง ผิวเรียบ ผลสดสีเขียว สุกเป็นสีแดง

สรรพคุณ
รากปลาไหลเผือก ถ่ายผีในท้อง ถ่ายพิษต่างๆ ใช้เป็นยาแก้ไข้ตัดไข้ทุกชนิด ใช้ผสมยาจันทลิ้นลา* ใช้เป็นยาตัดไข้ ใช้รับประทานแก้วัณโรคในระยะบวมขึ้น * ยาจันทลิ้นลา เป็นยาตำรับโบราณ ใช้รักษาไข้ แก้อาการชัก

ตารางที่ 3.37 : ลำดับที่ 35 พญายา

ชื่อไทย	พญายา	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Hesperethusa crenulata* (Roxb.) Roem.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	พนียา	**ชื่อวงศ์**	RUTACEAE
ชื่ออื่น ขะแจะ ตุมตัง กระแจะ		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 3-8 เมตร กิ่งก้านมีหนาม **ใบ** ประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อย 4-13 ใบ รูปวงรี แกมไข่สลับ ก้านใบแผ่เป็นปีก **ดอก**ช่อ ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีขาว **ผล** เป็นผลสด รูปทรงกลม

สรรพคุณ
แก่น ใช้เป็นยาดับพิษร้อน ดองเหล้ากินแก้ **ลำต้น** ใช้ต้มน้ำดื่ม แก้อาการโรคผิวหนังมีผื่นคัน เป็นเม็ดขึ้นคล้ายผด มักมีไข้ร่วมด้วย แก้ปวดตามข้อ ปวดเมื่อย เส้นตึง แก้ร้อนใน **เปลือกต้น** แก้ไข้ บำรุงจิตใจให้ชุ่มชื่นแจ่มใส

ตารางที่ 3.38 : ลำดับที่ 36 พยอม

ชื่อไทย	พยอม	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Shorea roxburghii* G. Don
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ปะเปียล	**ชื่อวงศ์**	DIPTEROCARPACEAE
ชื่ออื่น กะยอม ขะยอม พะยอมแดง แคน พะยอมทอง		**ชื่อสามัญ**	White meranti

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูงถึง 30 เมตร ผลัดใบแต่ผลิใบใหม่เร็ว เรือนยอดเป็นพุ่มกลม ลำต้นเปลาตรง เปลือกหนาสีเทาอมน้ำตาล แตกเป็นร่องและเป็นสะเก็ดตามยาว **ใบ** เดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปขอบขนานหรือรูปรีแกมรูปขอบขนาน **ดอก**สีขาวนวลถึงสีเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอมแรง ช่อแยกแขนงตามซอกใบและปลายกิ่ง **ผล**แห้งมีปีก ทรงไข่หรือกระสวย มีปีกยาว 3 ปีก และสั้น 2 ปีก

สรรพคุณ
ดอกแก้ไข้ **เปลือก**ใส่เครื่องหมักดองเพื่อกันบูด ฟอกหนัง และกินแทนหมากแก้ลำไส้อักเสบ ท้องร่อง ชัน เป็นน้ำมันชักเงาและยาเรือ

ตารางที่ 3.39 : ลำดับที่ 37 พยุง

ชื่อไทย	พยุง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Dalbergia cochinchinensis* Pierre.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กระยูง	**ชื่อวงศ์**	PAPILIONACEAE (LEGUMINOSAE)
ชื่ออื่น ขะยูง แดงจีน ประดู่ตม ประดู่ลาย ประดู่เสน		**ชื่อสามัญ**	Black wood, Rosewood

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 25 เมตร ผลัดใบ เปลือกสีน้ำตาลแดง **ใบ**ประกอบแบบขนนก ปลายคี่ เรียงสลับ ใบรูปไข่แกมรูปขอบขนาน **ดอก**สีขาว มีกลิ่นหอมอ่อนๆ ออกเป็นช่อแยกแขนงตามซอกใบและปลายกิ่ง ดอกรูปถั่วมี 5 กลีบ **ผล**เป็นฝักแห้งไม่แตก แบนและบางรูปขอบขนานสีน้ำตาลแดง

สรรพคุณ
เปลือก ต้มเอาน้ำอมแก้ปากเปื่อย **ยางสด**ทาแก้ปากเปื่อย **ราก** แก้ไข้พิษ **ผล**ทำไม้ประดับแห้งได้ **ต้น** ทำเฟอร์นิเจอร์ ที่อยู่อาศัย สมัยโบราณใช้ทำล้อเกวียนทำด้ามคันไถ ทำที่วางตะเกียง

ตารางที่ 3.40 : ลำดับที่ 38 พลวง

ชื่อไทย	พลวง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Dipterocarpus tuberculatus* Roxb.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	คล็อง	**ชื่อวงศ์**	DIPTEROCARPACEAE
ชื่ออื่น กุง เกาะสะแต้ว สะเติ่ง คลุ้ม โคล้ง ตะล่าอ่ออาขว่า พลอง แลเท้า สาละออง ยางพลวง		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 20-30 เมตร ลำต้นเปลาตรง กิ่งอ่อนมีรอยแผลใบเห็นชัด ใบรูปไข่ ขนาดใหญ่ เนื้อหนาเกลี้ยงหรือมีขนกระจายห่างๆ ใบอ่อนสีน้ำตาลแกมแดง **ดอก**สีม่วงแดงถึงชมพู ออกเป็นช่อ ตามง่ามใบและปลายกิ่ง กลีบดอก 5 กลีบ เรียงเวียนคล้ายกังหัน **ผล**รูปกรวย ส่วนโคนรูปกระสวย มีปีก 2 ปีก

สรรพคุณ
ไม้ใช้ในการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ทางภาคเหนือนิยมใช้ใบแก่ มุงหลังคาและทำฝากระท่อม และใช้รอง
ผลสตรอเบอรี่ไม่ให้ติดดิน เน่าเสีย หรือผิวไม่สวย

ตารางที่ 3.41 : ลำดับที่ 39 พลองเสม็ด

ชื่อไทย	พลองเสม็ด	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Rhodamnia dumetorum* (DC.) Merr. & L.M.Perry
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ปุ๊จ	**ชื่อวงศ์**	MYRTACEAE
ชื่ออื่น พลองแก้มอ้น พลองขี้ไต้		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่ม สูง 1.2 ม. **ใบ**เดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปวงรี หรือ รูปไข่แกมวงรี ขนาด 2.4-3.1 x 7.4-9.4 ซม. โคนใบรูปลิ่ม ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลม ก้านใบ 0.4-0.5 ซม. **ดอก**เดี่ยว ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีขาวนวล เกสรผู้มีจำนวนมาก **ผล**สด รูปทรงกลม เมื่อสุกสีม่วงดำ

สรรพคุณ
ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ เปลือกและใบ ฝาดสมาน รักษาแผล ผลแก้แผลเปื่อย โรคเหงือก

ตารางที่ 3.42 : ลำดับที่ 40 พลับพลา

ชื่อไทย	พลับพลา	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Microcos tomentosa* Smith.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ปะเปลีย	**ชื่อวงศ์**	TILIACEAE
ชื่ออื่น กะปกกะปู สากกะเบือดง สากกะเบือละว้า ลาย พลา กอม ก้อมส้ม พลองส้ม คอมเกลี้ยง มลาย น้ำลายควาย		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง **ใบ**เดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่กลับ มีขนสากทั่วไป ปลายใบหยักคอดเป็นติ่งสั้นหรือเว้าแหว่งเป็นริ้ว **ช่อดอก**ออกตามง่ามใบและปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ เกสรเพศผู้มีจำนวนมากและล้อมรอบรังไข่ **ผล**กลมหรือรูปไข่กลับ ผิวของผลมีขนทั่วไป เมื่อแก่สีเหลือง

สรรพคุณ
ใช้แก่นผสมแก่นโมกหลวง ลำต้นกำแพงเจ็ดชั้น ลำต้นสบู่ขาว ลำต้น พลองเหมือด แก่นจำปา และลำต้นคำรอก ต้มน้ำดื่มแก้หืด ผลแก่กินได้ เส้นใยจากเปลือกใช้ทำเชือกหยาบๆ

ตารางที่ 3.43 : ลำดับที่ 41 พอก

ชื่อไทย	พอก	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Parinari anamensis* Hance.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตาลั๊วะ	**ชื่อวงศ์**	CHRYSOBALANACEAE
ชื่ออื่น กระท้อนลอก จั๊ด ท่าลอก ประดงไฟ ประดงเลือด มะคลอก หมักมื่อ หมักมอก หมากรอก ตะลอก		**ชื่อสามัญ**	Ma pok, Parinari anamense

	ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น** ผลัดใบสูง 20 ม. เปลือกสีน้ำตาลเทาถึงเทาแก่ **ใบ**ประกอบ แบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ **ดอก** แบบช่อกระจุก ออกตามซอกใบ กลีบดอก 3 กลีบ สีเหลืองอมเขียว **ผล**สด แบบเมล็ดเดียวแข็ง เป็นช่อมี 1-4 ผล ผลรูปไข่ปลายแหลม หน้าตัดตามขวางเป็นสามเหลี่ยม มียางสีส้มอ่อน ชั้นหุ้มเมล็ดแข็งมาก ภายในมี 2-3 เมล็ด
	สรรพคุณ เป็นยาขับน้ำนม นำแกนมาต้มดื่ม **ผล**กินได้ เนื้อในเมล็ดนำมาเป็นส่วนผสมกวนข้าวทิพย์ จิ้มน้ำพริก สรรพคุณอื่นๆ ไม้สร้างบ้านและทำเฟอร์นิเจอร์

ตารางที่ 3.44 : ลำดับที่ 42 พะอูง

ชื่อไทย	พะอูง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Calophyllum saigonense* Pierre.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ปะอ็อง	**ชื่อวงศ์**	CLUSIACEAE
ชื่ออื่น พังหันเกล็ดแรด		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ ไม้ยืนต้น ขนาดใหญ่ มีน้ำยางเหลืองสูง 10-20 ม. **ใบ** ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปวงรีแกมขอบขนาน กว้าง 2-4 ซ.ม. ยาว 6-10 ซ.ม. ผิวใบเรียบเป็นมัน **ดอก** ดอกช่อกระจะ ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีขาว มีกลิ่นหอม **ผล**สดรูปทรงกลม	
		สรรพคุณ **น้ำยาง** เคี่ยวให้เป็นขี้ผึ้ง เติมใบเล็บครุฑลงไปขณะร้อนๆ ใช้น้ำมันที่ได้ทาผมช่วย ให้ผมเงางาม **ผล**สุกกินได้ รสชาดหวานอมเปรี้ยว สรรพคุณอื่นๆ ต้นลำพอดี ทำด้ามจอบ ด้ามเสียม ทำไม้เทียมเกวียน	

ตารางที่ 3.45 : ลำดับที่ 43 พันชาด

ชื่อไทย	พันชาด	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Erythrophleum succirubrum* Gagnep.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เตรี๊ยะ	**ชื่อวงศ์**	CAESALPINIACEAE (LEGMINOSAE)
ชื่ออื่น ชาด ชาด คราก ตะแบง		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น ผลัดใบ สูง 20 ม. เปลือกสีน้ำตาลอ่อน **ใบ** ประกอบ แบบขนนกสองชั้น ใบย่อยมี 8-17 คู่ เรียงสลับ รูปหอก **ดอก** แบบช่อเชิงกลด ออกตามกิ่งยาว 8-10 ซม. **ผล** แห้งแตก เป็นฝักแบน ฝักแก่สีน้ำตาลแดง เมล็ดค่อนข้างกลม เปลือกหนาแข็ง เรียงตามขวางของฝัก

สรรพคุณ
เนื้อไม้ ใช้ทำเครื่องมือการเกษตร เนื้อไม้มีพิษ ต้องเผาก่อนปรุงเป็นยา แก้ไข้ซึม แก้ไข้พิษ รักษาโรคผิวหนัง แก้โรคในเด็ก เมล็ด ใช้เป็นยา

ตารางที่ 3.46 : ลำดับที่ 44 มะเกลือ

ชื่อไทย	มะเกลือ	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Diospyros mollis* Griff.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	มะเกลอ	**ชื่อวงศ์**	EBENACEAE
ชื่ออื่น ตานดำ ตาลส้าน ถ่านไฟผี มะตูมดำ มะเกลือป่า		**ชื่อสามัญ**	Ebony tree

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น ลำต้นและกิ่งมักมีหนาม **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่ รูปไข่กลับ รูปรีหรือรูปขอบขนาน **ดอก** แยกเพศต่างต้นหรือแยกเพศร่วมต้น ดอกเพศผู้ออกเป็นช่อกระจุกสั้นๆตาซอกใบ กลีบเลี้ยงรูประฆัง กลีบดอกรูปคนโท**ผล**สด กลมเกลี้ยงส้นผ่านศูนย์กลาง 1-3 ซม. ผลแก่จัดสีดำ เมื่อแห้งเปลือกเปราะ

สรรพคุณ
เนื้อไม้เป็นมัน สีเข้ม มีน้ำหนัก นิยมใช้ทำไม้ถือ กบไสไม้ และเครื่องตกแต่งบ้าน เปลือก ใช้ผสมเครื่องดื่มพื้นเมืองเพื่อกันบูด ผล ใช้ ย้อมผ้า และเครื่องมือประมงและใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ

ตารางที่ 3.47 : ลำดับที่ 45 มะขามเครือ

ชื่อไทย	มะขามเครือ	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Roureopsis stenopetala* (Griff.) Schellenb
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	อำปึลแปร็ย	**ชื่อวงศ์**	CONNARACEAE
ชื่ออื่น -		**ชื่อสามัญ**	-

	ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้เถา** ขนาดใหญ่ กิ่งก้านอ่อนจะมีขนเป็นสีน้ำตาลปนเหลืองขึ้นประปราย แต่เมื่อแก่ขึ้นขนนั้นก็จะหลุดออก **ใบ**แบบขนนก ใบย่อยมีประมาณ 11-12 ใบ ใบย่อยมีลักษณะเป็นรูปไข่หรือรูปรี มี **ดอก**ออกเป็นช่อ กลีบดอกสีเหลือง มีอย่างละ 5 **ผล** มีลักษณะเป็นรูปยาวรี พื้นผิวเรียบเกลี้ยง **สรรพคุณ** เป็นส่วนผสมของยาสมุนไพรแก้ ซาง,ตาลขโมย เอาเปลือกมาแช่น้ำทามือแก้ฝี แก้อาการปวดฟันเอาเปลือกอม เหงือกบวม สรรพคุณอื่นๆไม้เนื้อเหนียวเอาเถาวัลย์ใหญ่ไปทำชิงช้านั่งได้ ทำเฟอร์นิเจอร์ได้

ตารางที่ 3.48 : ลำดับที่ 46 มะค่าแต้

ชื่อไทย	มะค่าแต้	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Sindora siamensis* Teijsm. & Miq
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กาเก๊าะ	**ชื่อวงศ์**	CAESALPINIACEAE (LEGUMINOSAE)
ชื่ออื่น ก่อเก๊าะ กอกก้อ แต้ มะค่าหนาม มะค่าหยุม		**ชื่อสามัญ**	Ma Kha num
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น** ผลัดใบขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เปลือกสีเทาคล้ำ **ใบ**ประกอบ แบบขนนกปลายคู่ เรียงสลับ **ดอก** แบบช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง สีแดงอมเหลือง **ผล**แห้งแตก เป็นฝักแบนสีเขียวชูตั้งขึ้นเรือนยอด ผิวฝักด้านนอกมี 2 ชนิด ชนิดมีหนาม และชนิดผิวเรียบ **สรรพคุณ** ไม้เนื้อแข็ง ใช้ก่อสร้าง เครื่องเรือนเครื่องใช้ **เปลือก** แช่น้ำไว้แช่แผลที่เกิดจากการคลอดบุตร แก้ซาง แก้อีสุกอีใส **เมล็ด** รักษาโรคผิวหนัง ขับพยาธิ **เมล็ดอ่อน** ใช้รับประทานสด **เมล็ดแก่** คั่วและกะเทาะเปลือกรับประทานได้ รสหวานมัน	

ตารางที่ 3.49 : ลำดับที่ 47 มะแซว

ชื่อไทย	มะแซว	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Elaeocarpus hygrophilus* Kurz.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	รันเดง	**ชื่อวงศ์**	ELAEOCARPACEAE
ชื่ออื่น มะกอกน้ำ สารภีน้ำ สมอพิพ่าย		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เปลือกลำต้นสีน้ำตาลแดง **ใบ** เป็นใบเดี่ยว ออกจากลำต้นแบบสลับ แต่ช่วงปลายยอดจะออกแบบเวียน ใบ รูปไข่หรือรูปรี **ดอก** ออกเป็นช่อแบบกระจะ ออกตรงซอกใบ มีกลีบเลี้ยง 5 กลีบ สีขาว มีลักษณะเป็นริ้ว **ผล** สดเมล็ดแข็ง

สรรพคุณ
ผล ใช้ดองน้ำเกลือ รับประทานเป็นอาหารแทนมะกอกฝรั่ง จะมีรสเปรี้ยวฝาดเล็กน้อย น้ำให้ชุ่มคอ แก้กระหายน้ำได้ดี **ดอก** แก้พิษโลหิต กำเดา แก้ริดสีดวงในลำคอ คันดุจมีตัวไต่อยู่ บำรุงธาตุ

ตารางที่ 3.50 : ลำดับที่ 48 มะไฟป่า

ชื่อไทย	มะไฟป่า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Baccaurea ramiflora* Lour.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	พะเยียว	**ชื่อวงศ์**	PHYLLANTHACEAE (EUPHORBIACEAE)
ชื่ออื่น ตะปี๊ดจือ เบล่มเพี่ยว แผละชาร์ล ไฮ่เพี่ยว มะจือซะ ซะมิโจ้เหมาะ มะไฟ ตั๋วเหลงกู่ เพียะชาล		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น ขนาดกลาง ไม่ผลัดใบ **ใบ** เดี่ยว เรียงสลับกัน รูปรีแกมรูปหอก รูปหอกกลับ **ดอก** ออกเป็นช่อยาวๆ ตามง่ามใบและตามกิ่งที่ไร้ใบ สีเหลือง **ผล** ค่อนข้างกลมหรือรี ผิวสีเหลือง มี 1 – 3 เมล็ด เนื้อหุ้มเมล็ดสีขาวขุ่น รสเปรี้ยวอมหวาน

สรรพคุณ
ผลสุก รับประทานได้ มีรสเปรี้ยว **ราก** นำมาปรุงเป็นยาแก้พิษตานซาง แก้วัณโรค แก้ฝีภายใน ดับพิษร้อนพิษกำมะลอและเริม ต้มรวมกับสมุนไพรอื่น ๆ ดื่มแก้ท้องร่วง หลังการคลอดบุตร **ต้น** เปลือก แก้โรคผิวหนังบางชนิด

ตารางที่ 3.51 : ลำดับที่ 49 มะม่วงป่า

ชื่อไทย	มะม่วงป่า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Mangifera coloneura* Kurz.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	สวายแปร็ย	**ชื่อวงศ์**	ANACARDIACEAE
ชื่ออื่น มะม่วงพรวน มะม่วงเทพรส		**ชื่อสามัญ**	-

	ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น** ลำต้นตั้งตรง สีของลำต้นเมื่ออ่อนจะมีสีน้ำตาลปนเขียว เมื่อแก่จะเป็นสีเทา **ใบ**เป็นใบประกอบแบบขนนก ใบอ่อนสีน้ำตาลปนแดงเขียว ใบแก่เขียวแก่ เรียงสลับ **ดอก**สีขาว หรือ เหลืองอ่อน กลีบเลี้ยงแยก 4-5 กลีบ มีกลิ่นหอม **ผล**มีเนื้อเมื่อดิบจะมีสีเขียวผลแก่จะมีสีเหลือง รสชาติแต่ละพันธุ์จะแตกต่าง **สรรพคุณ** **ผล**อ่อนมีวิตามินซีป้องกันโรคผลสุก ต้านอนุมูลอิสระ ป้องกันมะเร็ง และต้านความชรา **ใบอ่อน**ใช้เป็นผักสด สมัยโบราณจะนำไปทำโลงศพสำหรับพ่อ และสร้างบ้าน

ตารางที่ 3.52 : ลำดับที่ 50 มะหวด

ชื่อไทย	มะหวด	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Lepisanthes rubiginosa* Leenh.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	จันลุ๊	**ชื่อวงศ์**	SAPINDACEAE
ชื่ออื่น หวดลาว หวดคา ชันรู มะหวดบาท มะหวดลิง		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น** ขนาดเล็ก ผลัดใบสูง 5-6 ม. เปลือกต้นสีเทาดำปนน้ำตาล **ใบ**ประกอบแบบขนนกปลายคู่ เรียงเวียน มีขน รูปหอกกลับ **ดอก** แบบช่อแยกแขนง ช่อตั้ง ออกตามซอกใบที่ปลายกิ่ง สีขาวอมเหลือง กลิ่นหอม **ผล**สดแบบเมล็ดเดียวแข็ง สีดำแดงเมื่อแก่จัดเป็น 2 พู ผิวเกลี้ยง มี 1 เมล็ด สีน้ำตาลถึงสีดำ รูปรี **สรรพคุณ** **ราก** แก้พิษฝีภายใน แก้ไข้ แก้ปวดศีรษะ รักษาโรคผิวหนังผื่นคัน เปลือก สมานแผล แก้บิดมูกเลือด **ผล** บำรุงกำลัง เมล็ด แก้ไอ หอบ ไข้ซางเด็กและไอกรน ผลสุก เนื้อหุ้มเมล็ด รับประทานได้ รสหวาน	

ตารางที่ 3.53 : ลำดับที่ 51 มะหาด

ชื่อไทย	มะหาด	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Aetocarous lacucha* Roxb.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	สะเปือร	**ชื่อวงศ์**	MORACEAE
ชื่ออื่น กาแย ขนุนป่า ตาแป ตาแปง มะหาดใบใหญ่ หาด		**ชื่อสามัญ**	Lakoocha, Monkey jack

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น ผลัดใบสูง เปลือกต้นสีน้ำตาลแดง **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ รูปรีแกมรูปไข่ **ดอก** แบบช่อกระจุกแน่น สีเหลืองหม่นถึงสีชมพูอ่อน ออกเป็นช่อเดี่ยวที่ซอกหรือช่วงล่างของกิ่ง **ผล** เป็นผลรวม ประกอบด้วยผลย่อยรูปรี เชื่อมติดกันแน่น ผลสีเหลืองอ่อนหรือส้ม รูปร่างบิดเบี้ยว เป็นตะปุ่มตะป่ำ ผิวนอกมีผลคล้ายกำมะหยี่ เนื้อในสีชมพู

สรรพคุณ
ราก ใช้ย้อมผ้าให้สีเหลือง **เปลือกต้น** ใช้ทำเชือก เป็นยาถ่ายพยาธิ ใช้กับหมากใช้แทนสีเสียด เนื้อไม้หยาบแข็ง เหนียวทนทานใช้ก่อสร้าง ทำเครื่องดนตรี เป็นยาระบาย ขับลม แก้ผื่นคัน ผล รับประทานได้ รสหวานอมเปรี้ยว

ตารางที่ 3.54 : ลำดับที่ 52 มะเหลื่อม

ชื่อไทย	มะเหลื่อม	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Canarium subulatum* Guillaumin.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตะลัด	**ชื่อวงศ์**	BURSERACEAE
ชื่ออื่น มะกอกเกลื้อน มะเกิ้ม กอกกัน มะกอกเลือด มักเหลี่ยม โมกเลื่อม มะเหลี่ยมหิน		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น ผลัดใบ เปลือกสีน้ำตาลเทาถึงเทาแก่ น้ำยางสีขาว **ใบ**ประกอบ แบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ ใบย่อยมีตั้งแต่รูปกว้างจนกระทั่งรูปหอก ใบแก่สีแดงเข้ม **ดอก**แบบช่อกระจุก ออกตามซอกใบ กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย สีเหลืองอมเขียว **ผล**สด แบบเมล็ดเดียวแข็ง เป็นช่อมี 1-4 ผล ผลรูปไข่ปลาย มียางสีส้มอ่อน ชั้นหุ้มเมล็ดแข็งมาก ภายในมี 2-3 เมล็ด

สรรพคุณ
ยาง ทาแก้คันและเป็นเครื่องหอม ผล แก้ไอ ขับเสมหะ **ผลสด** นำมาดองและแช่อิ่มด้วยน้ำตาล เนื้อมนเมล็ดสีขาว รับประทานได้ผลดิบ รสเปี้ยวฝาด เนื้อในเมล็ด รสมัน

ตารางที่ 3.55 : ลำดับที่ 53 มังคุดป่า

ชื่อไทย	มังคุดป่า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Garcinia speciosa*
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ปรุ	**ชื่อวงศ์**	CLUSIACEAE (GUTTIFERAE)
ชื่ออื่น พะวา มะดะหลวง จะค้าส่า		**ชื่อสามัญ**	Pawa, Phawa

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้ยืนต้น ขนาดกลาง เรือนยอดเป็นพุ่มแน่น เปลือกลำต้นหนาสีเทา มีน้ำยางสีขาวขุ่น **ใบ**เดี่ยวเรียงเป็นคู่สลับกัน ปลายยอดแยกได้เล็กน้อย แผ่นใบแผ่รูปรีแกมรูปขอบขนาน ใบแห้งสีน้ำตาลอ่อนแกมชมพู **ดอก** ออกตามซอกใบแยกเพศคนละต้น กลีบดอกหนา 5 กลีบ **ผล**อ่อนสีเขียวค่อนข้างกลม เมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง มีกลีบเลี้ยงติดอยู่ เมล็ดมีผิวบางขนาดค่อนข้างโต ฝังอยู่ในเนื้อมีสีส้ม

สรรพคุณ

ผลสุกกินได้ รสชาติหวานอมเปรี้ยว ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักสด สรรพคุณอื่นๆไม้ทำสาก

ตารางที่ 3.56 : ลำดับที่ 54 โมกมัน

ชื่อไทย	โมกมัน	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Wrightia pubescens* R.br.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	แคลงก็วง	**ชื่อวงศ์**	APOCYNACEAE
ชื่ออื่น โมก มูก มูกเกื้อ โมกมัน		**ชื่อสามัญ**	Ivory, Darabela

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลางผลัดใบ สูง 8-20 เมตร ลำต้นเปลาตรง เปลือกสีเทาอ่อนถึงน้ำตาล **ใบ** เป็นชนิดใบเดี่ยว ติดตรงข้ามเป็นคู่ๆ ทรงใบรูปรีๆ รูปไข่และไข่กลับ **ดอก** สีขาวอมเหลือง บิดเวียนเป็นรูปกังหัน ออกรวมกันเป็นช่อแบบเป็นพวงกระจายตามปลายกิ่ง ดอกเริ่มบานสีเขียวอ่อน ดอกใกล้โรยจะเปลี่ยนเป็นสีม่วงแกมเหลืองหรือม่วงแดง **ผล**แห้งแก่แตก เป็นฝักรูปทรงกระบอก

สรรพคุณ

เปลือก ใช้เปลือกเป็นยาบำรุงธาตุ เจริญอาหาร **แก่น** แก้ดีพิการ ขับเลือด ยางจากต้น ใช้แก้บิดมูกเลือด เป็นต้นพันธุ์สำหรับต่อยอดโมกสายพันธุ์อื่น ปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.57 : ลำดับที่ 55 ยางกราด

ชื่อไทย	ยางกราด	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Dipterocarpus intricatus* Dyer.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตราจ	**ชื่อวงศ์**	DIPTEROCARPACEAE
ชื่ออื่น กาด ซาด กร้าย ตะแบง สะแบง ยาง ลาง เหียง กราด		**ชื่อสามัญ**	Indochinese keruing

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้ยืนต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 20-30 เมตร ผลัดใบเรี ลำต้นเปลาตรง เปลือกหนาสีน้ำตาลปนเทา แตกเป็นสะเก็ดและเป็นร่องลึกยาวตามลำต้น **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่กว้าง แผ่นใบหนา ขอบใบมีขนสั้นนุ่ม ก้านใบ มีขนแน่น **ดอก** สีชมพู ออกรวมเป็นช่อสั้นๆ ตามซอกใบ กลีบดอก 5 กลีบ โคนกลีบเกยซ้อนเวียนเป็นรูปกังหัน **ผล**แห้งแบบมีปีก ค่อนข้างกลม ปีกคู่ยาวถึง 10 ซม.

สรรพคุณ

น้ำมันจากต้นใช้ทำน้ำมันใส่แผล ทำไต้ ทาไม้ ยาเรือ เครื่องจักสาน ผลทำไม้ประดับแห้ง

ตารางที่ 3.58 : ลำดับที่ 56 ยางนา

ชื่อไทย	ยางนา	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Dipterocarpus alatus* Roxb.ex G. Don
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เยียง	**ชื่อวงศ์**	DIPTEROCARPACEAE
ชื่ออื่น กาตีล ขะยาง จะเตียล จ้อง ซันนา ทองหลัก ยาง ยางกุง ยางขาว ยางควาย ยางใต้ ยางเนิน ยางแม่น้ำ ยางหยวก ยางตัง		**ชื่อสามัญ**	Yang

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่สูงถึง 50 เมตร ผลัดใบ ลำต้นเปลาตรง เปลือกแตกเป็นร่องตื้นตามยาวและขวางลำต้น **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่หรือรูปรีแกมรูปขอบขนาน มีขนนุ่ม **ดอก**สีชมพู ออกเป็นช่อแบบช่อกระจะ ตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง กลีบดอกมี 5 กลีบ เกยซ้อนเวียนเป็นรูปกังหัน **ผล**เปลือกแข็งเมล็ดเดียว ปีกคู่ยาว 2 ปีก สีแดงสด ปีกสั้น 3 ปีก

สรรพคุณ

น้ำมันจากการเจาะต้นใช้ทาไม้ยาแนวเรือ ทำเครื่องจักสาน ทำไต้ ขี้โล้ ทำน้ำมันใส่แผล แก้โรคเรื้อน กินแก้หนองใน ผลทำไม้ประดับแห้ง

ตารางที่ 3.59 : ลำดับที่ 57 ยางเหียง

ชื่อไทย	ยางเหียง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Dipterocarpus obtusifolius* Teijsm.ex Miq
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตะแบง	**ชื่อวงศ์**	DIPTEROCARPACEAE
ชื่ออื่น สะแบง เหียงพลวง ตาด ชาด เหียงโยน เห่ง		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 8-20 เมตร ผลัดใบ ลำต้นเปลาตรง เปลือกสีน้ำตาลอมเทา แตกเป็นสะเก็ดหนาและร่องลึก **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่หรือรูปรี ด้านล่างมีขนหนาแน่น แผ่นใบหนาจีบเป็นรางน้ำ **ดอก**สีชมพู ออกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนงตามซอกใบ กลีบดอก 5 กลีบเรียงซ้อนเกยกัน **ผล**แห้งแบบมีปีกสั้น 5 ปีก สั้น ปีกยาว 2 ปีก

สรรพคุณ
ใบ ต้มดื่มแก้ปวดฟัน ยางสมานแผล ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ เปลือกต้มน้ำดื่มแก้ท้องเสีย ใบ ใช้ห่อยาสูบ อาหารหรือข้าวเหนียว ใช้ในการก่อสร้างทั่ว ๆ ไป

ตารางที่ 3.60 : ลำดับที่ 58 ระเวียง

ชื่อไทย	ระเวียง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Catunaregam tomentosa* (Blume ex DC.) Tirveng.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ระวีง	**ชื่อวงศ์**	RUBIACEAE
ชื่ออื่น เคด กะแทง หนามเค็ด เคล็ด เคล็ดทุ่ง แท้ง หนามแท่ง		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้น เปลือกสีน้ำตาล กิ่งก้านมีหนามแหลมยาว **ใบ** เดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรีแกมหอกกลับ แผ่นใบมีขนหนานุ่ม **ดอก**เดี่ยว หรือออกเป็นกระจุก 2-6 ดอก กลีบดอกเรียงซ้อนเหลื่อมกัน 5 กลีบ สีขาวเมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีเหลือง กลิ่น **ผล**สด รูปไข่ สีเขียวมีขนกำมะหยี่สีน้ำตาลปกคลุม นุ่ม เมื่อแห้งแล้วไม่แตก

สรรพคุณ
กิ่ง นำมาทำสาก ปรุงเป็นยารักษาโรคเบาหวาน โรคมะเร็ง แก่นและผลแก่ นำมาทุบให้แตกแช่น้ำ ทำความสะอาดร่างกาย สระผม ซักผ้า และเป็นยาเบื่อปลา

ตารางที่ 3.61 : ลำดับที่ 59 รักขี้หมู

ชื่อไทย	รักขี้หมู	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Semecarpus albescens* Kurz.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	สวายกะกืด	**ชื่อวงศ์**	ANACARDIACEAE
ชื่ออื่น เดาอุงะ น้ำเกลี้ยง ปูนผง รัก รักขาว รักน้ำ ฮักขี้หมู		**ชื่อสามัญ**	-

	ลักษณะพันธุ์ไม้ ไม้ยืนต้น สูง 8-15 เมตร ยางสีดำ **ใบ** เดี่ยว ออกเวียน สลับบริเวณปลายยอด รูปไข่กลับขนาดกว้าง 4-12 ซม. ยาว 10-30 ซม. โคนใบสอบ ปลายใบมนหลังใบมัน ท้องใบมีขนนุ่ม **ดอก** สีเหลืองแกมเขียว ขนาดเล็ก ออกเป็นช่อที่ปลายยอด กลีบดอก 5 กลีบ **ผล** เป็นผลสด มีเยื่อหุ้มสีเหลืองส้ม รูปกรวยคว่ำ
	สรรพคุณ ไม้ใช้ทำลังใส่ของ ยางมีพิษ

ตารางที่ 3.62 : ลำดับที่ 60 รักใหญ่

ชื่อไทย	รักใหญ่	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Glutaus itata* (Wall.) Ding Hou.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	มะเรียะ	**ชื่อวงศ์**	ANACARDIACEAE
ชื่ออื่น รัก ฮัก ฮักหลวง		**ชื่อสามัญ**	Red zebra wood, Vanish tree
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น**ขนาดใหญ่ ผลัดใบ เปลือกสีน้ำตาลปนเทา หรือดำปนเทา แตกเป็นร่องและล่อนเป็นสะเก็ด **ใบ** เดี่ยว เรียงเวียนเป็นกลุ่มที่ปลายกิ่ง ใบรูปไข่กลับ มน หรือรูปขอบขนาน **ดอก**สีขาวมีแถบสีเหลืองแกมเขียวตรงกลาง ออกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนงตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง มีขนหนาแน่น กลีบดอก 5 กลีบ **ผล**แห้งแบบมีปีก ทรงกลมแข็ง มีปีกสีแดงเรื่อๆ รูปขอบขนาน 5 ปีก
		สรรพคุณ ยางใช้ลงรักเครื่องเขิน ใบและรากใช้เป็นยาพอกแผล เปลือกเป็นยาบำรุงกำลัง ขับเหงื่อ ต้มเป็นยารักษาโรคเรื้อน เปลือกรากใช้เป็นยารักษาโรคผิวหนัง ขับพยาธิลำไส้

ตารางที่ 3.63 : ลำดับที่ 61 รัง

ชื่อไทย	รัง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Shorea siamensis* Miq.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เกรียง	**ชื่อวงศ์**	DIPTEROCARPACEAE
ชื่ออื่น เปา เปาดอกแดง ลักป้าว แลบอง เหล้ห้อ เหล่บอง ฮัง		**ชื่อสามัญ**	Burmese sal, Ingyin

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้ยืนต้นผลัดใบสูง 15–20 เมตร เปลือกต้นสีเทาแตกเป็นร่องตามความยาวลำต้น ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ แผ่นใบรูปไข่ ปลายใบมน โคนใบหยักเว้า ดอกสีเหลืองออกเป็นช่อ กลิ่นหอมอ่อน ออกดอกเดือนมีนาคม-เมษายน ผลรูปกระสวย มีปีกยาว 3 ปีก ปีกสั้น 2 ปีก

สรรพคุณ

เนื้อไม้มาใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือน เพราะถือว่า เนื้อไม้รังมีความแข็งแรงทนทานเป็นอันดับหนึ่งคู่กับไม้เต็ง เหมาะสำหรับ ใช้ในการก่อสร้างที่ต้องการความแข็งแรงทนทานมากเป็นพิเศษ เช่น ทำเสาเรือน รอด ตง คาน และพื้นชานเรือนที่อยู่กลางแจ้ง

ตารางที่ 3.64 : ลำดับที่ 62 ลำดวน

ชื่อไทย	ลำดวน	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Melodorum fruticosum* Lour.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	รันดวล	**ชื่อวงศ์**	ANNONACEAE
ชื่ออื่น หอมนวล		**ชื่อสามัญ**	Devil tree, White cheesewood

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 10-18 เมตร ไม่ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลม เปลือกสีน้ำตาลเข้มเรียบหรือแตกเป็นร่องตื้นตามยาวลำต้น **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปรีหรือรูปขอบขนานแกมรูปรี **ดอก**สีเหลืองนวล มีกลิ่นหอม ออกเป็นดอกเดี่ยวตามซอกใบหรือตอนปลายกิ่ง กลีบดอก 6 กลีบ หนามีขนนุ่ม ชั้นนอก 3 กลีบ ชั้นใน 3 กลีบ **ผล**สดแบบมีเนื้อ ออกเป็นกลุ่ม มีมากถึง 27 ผล ผลย่อยทรงกลมหรือไข่ ผลสุกสีดำปนม่วง มีคราบขาว

สรรพคุณ

ผลมีรสหวานรับประทานได้ ดอกแก้ไข้ แก้ลมวิงเวียน บำรุงหัวใจ บำรุงโลหิต

ตารางที่ 3.65 : ลำดับที่ 63 สมัดใหญ่

ชื่อไทย	สมัดใหญ่	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Clausena excavata* Burm.f.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กันโตร็ก	**ชื่อวงศ์**	RUTACEAE
ชื่ออื่น ขี้ผึ้ง แสนโศก ชะมัด เพี้ยฟาน หญ้าสาบฮิ้น ยม สีสม หมอน้อย หัสคุณโคก สามเสือ สามโสก สำรุย		**ชื่อสามัญ**	-

	ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้พุ่ม** แตกกิ่งก้านสาขามาก สูง 1.5-4 เมตร **เปลือก**สีน้ำตาล ผิวเรียบ กิ่งก้านมีขนสั้นๆ ที่บริเวณปลายกิ่ง **ใบ** ประกอบ แบบขนนก เรียงแบบสลับ รูปรีหรือรูปหอก สีเขียวอ่อน **ดอก**ช่อ ออกที่ปลายกิ่งเป็นกระจุกแน่น เป็นช่อแบบแยกแขนง มีดอกย่อยจำนวนมาก กลีบดอก 5 กลีบ สีขาวปนเขียว **ผล**กลม หรือรี หรือรูปกระสวย ขนาดเล็ก ผิวใสฉ่ำน้ำ ผลอ่อนสีเขียวปนเหลือง ผลแก่สีส้มอมชมพู
	สรรพคุณ **ราก** ฝนกับน้ำดื่ม แก้โรคงูสวัด ทั้งต้น ต้มน้ำกลั้วปาก แก้ปวดฟัน แก้พิษงูสัตว์เช่น วัวและควาย

ตารางที่ 3.66 : ลำดับที่ 64 สะเดา

ชื่อไทย	สะเดา	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Azadirachta indica* A. Juss. var. siamensis Valeton
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ซะเดา	**ชื่อวงศ์**	MELIACEAE
ชื่ออื่น กะเดา สะเลียม		**ชื่อสามัญ**	Siamese neem tree, Nim, Margosa
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น** สูง 5-10 เมตร เปลือกต้นแตกเป็นร่องลึกตามยาว **ใบ** เป็นใบประกอบแบบขนนก ออกเรียงสลับรูปใบหอก **ดอก** ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่งขณะแตกใบอ่อน ดอกสีขาวนวล **ผล** รูปทรงรี ผิวเรียบ ผลอ่อนสีเขียว สุกเป็นสีเหลืองส้ม เมล็ดเดี่ยว รูปรี	
		สรรพคุณ **ดอก ยอดอ่อน** แก้พิษโลหิต กำเดา แก้ริดสีดวงในลำคอ บำรุงธาตุ ขับลม ถ่ายพยาธิ แก้ริดสีดวง แก้ปัสสาวะพิการ **เปลือกต้น** แก้ไข้ เจริญอาหาร แก้ท้องเดิน บิดมูกเลือด **กระพี้** แก้ถุงน้ำดีอักเสบ **ราก น้ำมันจากเมล็ด** แก้โรคผิวหนัง แก้เสมหะ **ใบ ผล เมล็ด** ใช้เป็นยาฆ่าแมลง	

ตารางที่ 3.67 : ลำดับที่ 65 ส้านใบเล็ก

ชื่อไทย	ส้านใบเล็ก	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Dillenia ovate* Wall. exHook. f. & Thomson
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	พลู	**ชื่อวงศ์**	DILLENIACEAE
ชื่ออื่น ไข่เน่าดง ตานนกกรด ปล้อ มะโตน ส้านกวาง แส้น		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ไม่ผลัดใบ ลำต้นมักเป็นปุ่มปม **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่กลับ **ดอก** สีเหลือง สดออกเป็นดอกเดี่ยวตามปลายกิ่ง กลีบดอกรูปไข่กลับมี 5 กลีบใหญ่เป็น 3 เท่าของกลีบเลี้ยง **ผล**สดแบบมีเนื้อหลายเมล็ด ทรงกลม อุ้มน้ำ มีกาบแข็งหุ้ม ผลแก่สีเหลือง เมล็ดสีดำเป็นมันมีเยื่อหุ้ม

สรรพคุณ
ผลแก่รับประทานได้ ไม้ใช้ทำพื้น เครื่องเรือน แก่นและรากฝนน้ำกินแก้ไข้

ตารางที่ 3.68 : ลำดับที่ 66 สีฟันคนทา

ชื่อไทย	สีฟันคนทา	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Harrisonia perforata* (Blanco) Merr.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กะเลือนเตีย	**ชื่อวงศ์**	SIMAROUBACEAE
ชื่ออื่น กะลันทา คนทา จี้ จี้หนาม สีเตาะ		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่มแกมเถา กิ่งก้านมีหนาม ยอดอ่อนมีสีแดง ใบประกอบ แบบขนนกเรียงสลับ มีครีบที่ก้านและแกนใบ ใบย่อยรูปวงรีหรือรูปไข่ ขอบใบหยัก **ดอก**ช่อ ออกเป็นกระจุกที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง กลีบดอกด้านนอกสีแดงแกมม่วง ด้านในสีนวล **ผล** เป็นผลสด ค่อนข้างกลม ใบ ผล และราก มีรสขม

สรรพคุณ
ราก ใช้เป็นยาแก้ไข้ทุกชนิด
เป็นส่วนผสมของการนำมาทำเป็นหัวเชื้อหมักเหล้าโท

ตารางที่ 3.69 : ลำดับที่ 67 เสม็ดขาว

ชื่อไทย	เสม็ดขาว	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Syzygium gratum* (Wight) S.N. Mitra var. gratum
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	สมัจ	**ชื่อวงศ์**	MARTACEAE
ชื่ออื่น ผักเม็ก ไคร้เม็ด		**ชื่อสามัญ**	-

	ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น**ขนาดเล็ก สูงถึง 7 เมตร ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลม ใบอ่อนสีแดง เปลือกสีน้ำตาลแดง แตกล่อนเป็นแผ่น **ใบ**เดี่ยว เรียงตรงข้าม **ใบ**รูปใบหอกแกมรูปไข่ **ดอก**สีขาว ออกเป็นช่อแบบช่อกระจุกแยกแขนงตามซอกใบและปลายกิ่ง **ผล**สดแบบมีเนื้อเมล็ดเดียว ทรงกลมรูปไข่ สีขาว มีแฉกกลีบเลี้ยงติดอยู่ **สรรพคุณ** ยอดอ่อนและใบอ่อน ลวกหรือกินเป็นผักกับน้ำพริก มีรสเปรี้ยวอมฝาด ใบตำพอกแก้เคล็ดขัดยอกฟกบวม

ตารางที่ 3.70 : ลำดับที่ 68 หมีเหม็น

ชื่อไทย	หมีเหม็น	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Litsea glutinosa* (Lour) C.B. Sob.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	สมอรบาย	**ชื่อวงศ์**	LAURACEAE
ชื่ออื่น กำปรนบาย ดอกจุ๋ม ตังสีไพร ทังบวน มะเย้อมือเบาะ ม้น หมี หมูทะลวง หมูเหม็น อีเหม็น		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ยืนต้น** กิ่งก้านมีสีเทา **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ รูปรีหรือรูปไข่กลับ **ดอก** แบบช่อซี่ร่มออกที่ซอกใบ ก้านช่อ มีขน ช่อหนึ่งมี 8-10 ดอก กลีบรูปขอบขนาน **ผล**สด แบบเมล็ดเดียวแข็ง ทรงกลม ผลอ่อนสีเขียว ผลสุกสีม่วงปนดำ **สรรพคุณ** **ราก** เป็นยาฝาดสมาน แก้บิด ท้องเสีย กระตุ้นความรู้สึกทางเพศ ทาแก้พิษแมลงกัดต่อย แก้ปวด ทาแก้แผลอักเสบ เป็นยาห้ามเลือด เนื้อไม้ ใช้สร้างบ้าน ทำฟืน **ใบ** เป็นยาฝาดสมาน แก้อาการระคายเคืองผิวหนัง พอกบาดแผล ใบสระผมช่วยป้องกันรังแค **ผล** กินได้และให้น้ำมัน เป็นยาถูนวดแก้ปวด เมล็ด ตำเป็นยาพอกฝี

ตารางที่ 3.71 : ลำดับที่ 69 หว้าป่า

ชื่อไทย	หว้าป่า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Eugenia cumini*
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ปรึงอัจโกน	**ชื่อวงศ์**	MARTACEAE
ชื่ออื่น หว้าขี้นก หว้าขาว		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 10-30 เมตร ไม่ผลัดใบ เรือนยอดรูปไข่ทึบ เปลือกสีน้ำตาลถึงเทาคล้ำ ค่อนข้างเรียบหรือร่อนเป็นแผ่นบางๆ **ใบ** ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ใบรูปรีหรือรูปไข่กลับ แผ่นใบหนามีต่อมน้ำมันกระจายทั่วไป **ดอก** สีขาว มีกลิ่นหอมอ่อนๆ ออกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนงมีช่อย่อยแบบช่อซี่ร่มตามซอกใบและปลายกิ่ง **ผล**สดแบบมีเนื้อเมล็ดเดียวทรงรีหรือขอบขนาน

สรรพคุณ
เปลือกต้นแก้โรคบิด ท้องร่วง ล้างแผลเน่าเปื่อย เปลือกและใบตำแก้ปากคอเปื่อย น้ำลายเหนียว ใบ ผล และเมล็ดแก้ท้องร่วง ผลสุกกินได้ เมล็ดถอนพิษลูกแสลงใจ

ตารางที่ 3.72 : ลำดับที่ 70 เหมือดโลด

ชื่อไทย	เหมือนโลด	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Aporosa villosa* (Wall. ex Lindl.) Baill.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กร็วง	**ชื่อวงศ์**	EUPHORBIACEAE
ชื่ออื่น กรม ด่าง แด่งพง ตีนครืน พลึง โลก ประดงข้อ เหมือดควาย เหมือดตบ เหมือดหลวง เหมือดใหญ่ โลด		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 6-15 เมตร **เปลือกต้น**สีเทาดำ หนา แตกเป็นร่องลึกตามยาว ยอดอ่อนและช่อดอกมีขนสีน้ำตาลอมเหลืองหม่นขึ้นหนาแน่น **ใบ**เดี่ยว เรียงเวียนสลับ แผ่นใบรูปขอบขนานกว้าง หรือรูปรีแกมรูปไข่ **ดอก**เล็ก สีเหลืองอ่อน ดอก เป็นช่อเชิงลด **ผล**รูปไข่ แห้งแตกตามตะเข็บ 1-2 ด้าน มีขนสีน้ำตาลปนเหลืองปกคลุม

สรรพคุณ
แก้อาการการอ่อนเพลียอ่อนแรง เข้ายาโรคกระเพาะอาหาร เปลือกต้นมียางสีแดงใช้ทำสีย้อม

ตารางที่ 3.73 : ลำดับที่ 71 อะราง

ชื่อไทย	อะราง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Peltophorum pterocarpom* (DC.) Back. ex k. Heyne
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตะเสก	**ชื่อวงศ์**	CAESALPINIACEAE (LEGUMINOSAE)
ชื่ออื่น กว่าเซก คางรุ้ง นนทรีป่า กระถินป่า ราง อินทรี		**ชื่อสามัญ**	Copper pod, Yellow poinciana

	ลักษณะพันธุ์ไม้ ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่ สูงถึง 30 เมตร ผลัดใบ เรือนยอดกลมหรือแผ่ เปลือกเรียบสีเทาปนน้ำตาล **ใบ**ประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ ช่อใบแขนงเรียงตรงข้าม ใบย่อยรูปขอบขนาน **ดอก**สีเหลือง ออกเป็นช่อแบบช่อกระจะตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ช่อดอกห้อย ดอกตูมรูปไข่ **ผล**เป็นฝักแห้งแก่ไม่แตก ทรงแบน **สรรพคุณ** เปลือกแก้ท้องร่วง ขับลม เป็นไม้เบิกนำโตเร็วเหมาะกับการปลูกฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรม ปลูกเป็นไม้ประดับ

3.1.10 พรรณไม้ที่พบนอกพื้นที่แปลงศึกษา ป่ายางชุม

นอกจากพรรณไม้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแปลงศึกษา และมีเส้นผ่าศูนย์กลางลำต้น 4 ซม. ขึ้นไป พบว่ามีพรรณไม้อีกหลายชนิดที่น่าสนใจในป่ายางชุมแห่งนี้ ที่อยู่นอกเขตแปลงศึกษา หรือมีขนาดหน้าตัดลำต้นน้อยกว่า 4 ซม. ส่วนมากเป็นไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน และไม้เลื้อย จำนวน 28 วงศ์ 31 ชนิด ดังนี้

ตารางที่ 3.74 : ลำดับที่ 1 กระทือป่า

ชื่อไทย	กระทือป่า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Zingber zerumber* (L.) Smith
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ปตือ	**ชื่อวงศ์**	ZINGIBERACEAE
ชื่ออื่น กระทือป่า กะแวน กะแอน แฮวดำ เฮียวแดง		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **เป็นพืชล้มลุก**ฤดูแล้งจะลงหัว เมื่อถึงฤดูฝนจะงอกขึ้นมาใหม่ หัวมีขนาดใหญ่ เนื้อในสีเหลืองอ่อน กลิ่นหอม ต้นสูง 3-6 ศอก ใบยาวเรียว ออกตรงข้ามกัน ดอกเป็นช่อกลม อัดกันแน่นสีแดง และแทรกด้วยดอกสีเหลืองเล็กๆ **สรรพคุณ** รสขมและขื่นเล็กน้อย ขับลม แก้ปวดมวนแน่นท้อง แก้บิด บำรุงน้ำนม บางท้องถิ่นเอาหัวกระทือมาประกอบอาหาร	

ตารางที่ 3.75 : ลำดับที่ 2 กระเทียมช้าง

ชื่อไทย	กระเทียมช้าง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Crinum amoenum* Roxb.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กระติมตัมไรย์	**ชื่อวงศ์**	AMARYLLIDACEAE
ชื่ออื่น พลับพลึงป่าแคระ		**ชื่อสามัญ**	-

	ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ล้มลุก**มีหัว พักในฤดูแล้ง หัวกลม มีเยื่อสีขาวหุ้ม **ใบ**ออกจากหัวโดยรอบ รูปแถบ **ช่อดอก**แบบช่อซี่ร่ม ก้านช่อดอกกลมแบน ออกจากกลางหัวหรือส่วนข้าง มีใบประดับ 2 ใบหุ้มช่อดอก มีดอก 8 ดอก ดอกรูปกรวย สีขาว หลอดดอกยาวและตรง ก้านดอกสั้นมาก วงกลีบรวมมี 6 กลีบ มีเมล็ด 1-3 เมล็ด ขนาดไม่เท่ากัน
	สรรพคุณ ดอกมีกลิ่นหอม เป็นไม้ประดับสวนในงานภูมิทัศน์

ตารางที่ 3.76 : ลำดับที่ 3 เข็มป่า

ชื่อไทย	เข็มป่า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Ixora Cibdela* Craib.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	อันจูล	**ชื่อวงศ์**	RUBIACEAE
ชื่ออื่น เข็มตาไก่ เข็มโพดสะมา เข็มดอย		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้พุ่ม** ลำต้นมีความสูงประมาณ 3-4 เมตร **ใบ** มีสีเขียวสด เป็นรูปไข่ยาวๆ ริมขอบใบเรียบ ใบนั้นจะยาวประมาณ 6-18 ซม. และ กว้างประมาณ 2.5 ซม. **ดอก** ดอกเข็มจะออกตลอดปี และออกดอกเล็ก ๆ เป็นพวง **ผล** มีลักษณะเป็นผลกลม ๆ และมีสีเขียว	
		สรรพคุณ ดอก ใช้รักษาโรคตาเปียก ตากแดง ตาแฉะ ใบ ใช้เป็นยาฆ่าพยาธิทั้งปวงผล ใช้เป็นยารักษาโรคริดสีดวง จมูกเปลือก ใช้ตำแล้วคั้นเอาน้ำหยอดหูใช้ฆ่าแมงคาเรืองเข้าหู ราก ใช้ทำเป็นยารักษาเสมหะในท้อง หรือในทรวงอก ปลูกเป็นไม้ประดับ	

ตารางที่ 3.77 : ลำดับที่ 4 เครือเดา

ชื่อไทย	เครือเดา	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Smilax perfoliata* Lour.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เปรอะ	**ชื่อวงศ์**	SMILACACEAE (LILIACEAE)
ชื่ออื่น กำลังควายถึก		**ชื่อสามัญ**	

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้เถา ลำต้น กลม มีหนามสั้นๆ ห่างๆ ตามเถา **ใบ** เป็นใบเดี่ยวรูปไข่ **ดอก** ออกเป็นช่อตามข้อ **ผล** เป็นกลุ่มขนาดเล็ก กลม มันวาว ขนาดผล 2-3 มิลลิเมตร

สรรพคุณ
ใบและยอดอ่อน ใช้ปรุงอาหารได้ โดยการต้มให้สุกจิ้มน้ำพริกหรือแกง
ต้น ไม่ควรนำมารับประทานเพราะทำให้คัน(ไทใหญ่)

ตารางที่ 3.78 : ลำดับที่ 5 ดองดึง

ชื่อไทย	ดองดึง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Gloriosa superba* L.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ดองเดอง	**ชื่อวงศ์**	COLCHICACEAE (LILIACEAE)
ชื่ออื่น ดาวดึง หัวฟาน หัวขวาน พันมหา		**ชื่อสามัญ**	Climbing Lily, Superb Lily

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้เถาล้มลุกขนาดเล็ก อายุหลายปี เลื้อยเกาะพันต้นไม้อื่น **ลำต้น**เป็น**หัวหรือเหง้า**ขนาดเล็กอยู่ใต้ดิน **ใบ**เดี่ยวเรียงสลับหรือเรียงเป็นวงรอบข้อ 1-3 **ใบ**รูปขอบขนานแกมรูปใบหอก ปลายใบแหลมยืดยาวออกทำหน้าที่เป็นมือเกาะ **ดอก**เดี่ยว ขนาดใหญ่ ออกที่ซอกใบ สีเหลืองปลายกลีบสีแดง **ผล** เป็นฝักแห้งแตกได้ รูปกระสวย

สรรพคุณ
หัวใต้ดินพอกแก้ฝีและนำมาทำเป็นยาพิษที่อันตรายมาก **หัวและเมล็ด** แก้ปวดตามข้อ แก้โรคเรื้อน แก้คุดทะราด แก้เสมหะ ฝนน้ำทาแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย ให้สัตว์กินเพื่อขับพยาธิ หัวแห้งรักษาโรคเรื้อน โรคมะเร็งได้ ปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.79 : ลำดับที่ 6 ตะขบป่า

ชื่อไทย	ตะขบป่า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Flacourtia indica* (Burm.f.) Merr.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ขะคบปรีย์	**ชื่อวงศ์**	FLACOURTIACEAE
ชื่ออื่น เบนโคก ตานเสี้ยน มะแกว่นนก มะแกว่นป่า มะขบ		**ชื่อสามัญ**	Flacourtia, Batoko plum

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก ผลัดใบ สูง 2-15 เมตร **ลำต้น** และกิ่งใหญ่ๆ มีหนามแหลม กิ่งอ่อนมีหนามแหลมตามซอกใบ เปลือกสีเหลืองอมเทา **ใบ**เดี่ยว เรียงเวียนสลับ แผ่นใบรูปไข่กลับ **ดอก**แบบช่อกระจะ ออกเป็นช่อสั้นๆ ตามซอกใบและปลายกิ่ง มีขน สีขาว **ผล**กลม หรือรี ออกเดี่ยว หรือเป็นกลุ่มตามกิ่ง เมื่ออ่อนสีเขียว สุกสีแดงคล้ำ

สรรพคุณ

แก่นหรือราก ต้มน้ำพอท่วมยา ดื่มวันละ 3-5 ครั้ง แก้โรคไตพิการ ทั้งต้นหรือราก แก้โรคผิวหนัง ประดง ผื่นคันตามตัว ใบแห้ง กินเป็นยาฝาดสมาน ขับเสมหะ ผลกินได้

ตารางที่ 3.80 : ลำดับที่ 7 เถาคันขาว

ชื่อไทย	เถาคันขาว	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตระเดด	**ชื่อวงศ์**	VITIDACEAE
ชื่ออื่น เถาคัน เครือพัดสาม เครือหุนแปขาว		**ชื่อสามัญ**	True virginia creeper

ลักษณะพันธุ์ไม้

ไม้เถาเลื้อย สีเขียวขนาดเล็ก ชอบขึ้นต้นไม้ใหญ่ เถามีมือเกาะแตกจากข้อไม่มีขน **ใบ**เป็นใบประกอบมีใบย่อย 3 ใบ แตกจากก้านใบจุดเดียวกัน ใบย่อยเป็นรูปไข่ **ดอก**เป็นดอกช่อแตกออกจากก้านช่อดอกหลักจุด ดอกนั้นจะออกเป็นช่อใหญ่แบนและแน่น ดอกมีขนาดเล็ก แต่ละช่อมี 10-40 ดอก

สรรพคุณ

ใบและราก ลดไข้ ฝาดสมาน **เถา** ขับเสมหะ แก้ลมวิงเวียนหน้ามืด ขับลม ขับเสมหะลงสู่ทวารหนัก แก้กษัย ฟอกเลือด แก้ช้ำใน **ใบ** รักษาอาการเลือดออกตามไรฟัน พอกรักษาแผลในจมูก ทาถูนวดให้ร้อนแดงแก้ปวดเมื่อย หรืออังไฟปิดฝี ถอนพิษปวดบวม

ตารางที่ 3.81 : ลำดับที่ 8 ทองพันดุล

ชื่อไทย	ทองพันดุล	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Decaschistia parviflora* Kurz.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เพลือวเมือน	**ชื่อวงศ์**	MALVACEAE
ชื่ออื่น หัวไข่โอบ หัวไก่โอก ไก่อู		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 0.5-1 เมตร **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนานแกมใบหอก กว้าง 2-3 ซม. ยาว 7-10 ซม. **ดอก**เดี่ยว ออกที่ซอกใบ ลักษณะคล้ายดอกชบา กลับดอกสีชมพู ส้ม หรือแดง ตรงกลางดอกสีขาว **ผล**แห้ง แตกได้ รูปร่างค่อนข้างกลม มีขนสีน้ำตาล

สรรพคุณ
ยาพื้นบ้านใช้ **รากสด** แก้สุกรขาเคล็ด โดยเคี้ยวพอแหลกพ่นใส่บริเวณที่เป็น ปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.82 : ลำดับที่ 9 เท้ายายม่อม

ชื่อไทย	เท้ายายหม่อม	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Tacca leontopetaloides* (L.) Kuntze
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กำพลั้วะ	**ชื่อวงศ์**	TACCACEAE
ชื่ออื่น ไม้เท้าฤษี สิงโตดำ บุกรอ		**ชื่อสามัญ**	Polynesian arrowroot

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ล้มลุกอายุหลายปี มีหัวเป็นแป้ง กลมหรือรี ใบรูปฝ่ามือ มี 3 แฉก แต่ละแฉกเป็นใบประกอบหลายแฉกย่อย ใบรูปฝ่ามือ กว้างได้ 120 ซม. ยาว ได้ 70 ซม. ช่อดอกมี 1-2 ช่อ แต่ละช่อมี 20-40 ดอก กลีบประดับรูปเส้นด้ายมี 20-40 อัน สีเขียวขาวอมม่วง ดอกสีเขียวอมเหลือง **ผล**มีเนื้อหลายเมล็ด เกือบกลมหรือทรงรี ห้อยลง

สรรพคุณ
หัวที่ใช้ทำเป็นแป้งได้ เรียกว่า William's arrow root แป้งเท้ายายม่อมเป็นอาหารอย่างดีสำหรับคนไข้ที่เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย ให้คนไข้รับประทานดี เกิดกำลังและชุ่มชื่นหัวใจ

ตารางที่ 3.83 : ลำดับที่ 10 บอระเพ็ด

ชื่อไทย	บอระเพ็ด	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Tinospora crispa* (L.) Miers ex Hook.f.& Thomson
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เจือระวีง	**ชื่อวงศ์**	MENISPERMACEAE
ชื่ออื่น ตัวเจตมูลยาน เถาหัวด้วน หางหนู มูลหนาม		**ชื่อสามัญ**	Heart-leaved moonseed

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้เถาเลื้อยพาดพันต้นไม้อื่น เถากลมมีขนาดใหญ่เป็นปุ่มปม สีเทาอมดำ มีรสขม เปลือกลอกออกได้ **ใบ**เดี่ยว ออกเรียงสลับ รูปหัวใจ **ดอก** ออกตามซอกใบ ดอกสีเขียวอมเหลือง มีขนาดเล็กมาก **ผล** สีเหลืองหรือสีแดง

สรรพคุณ
ต้น แก้ไข้ แก้ร้อนในกระหายน้ำ บำรุงกำลัง บำรุงไฟธาตุ ช่วยเจริญอาหาร รักษาโรคฝีดาษ โรคไข้เหนือ โรคไข้พิษทุกชนิด **ใบ** รักษาพยาธิในท้อง รักษาฟัน พอกฝี แก้ฟกช้ำปวดแสบปวดร้อน **ผล** รักษาโรคไข้พิษ และเสมหะเป็นพิษ รักษาโรคทางเดินปัสสาวะ โรคโลหิตพิการ

ตารางที่ 3.84 : ลำดับที่ 11 บุกป่า

ชื่อไทย	บุกป่า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Amorphophallus campanulatus* Bl.ex Dence.(*A.paeoniifolius (Dennst.) Nicolson*
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	กะโบ๊ะ	**ชื่อวงศ์**	ARACEAE
ชื่ออื่น เบีย เบือ มันซูรัน บุกคางคก บุกหนาม บุกหลวง		**ชื่อสามัญ**	Elephant yam, Stanley's water-tub

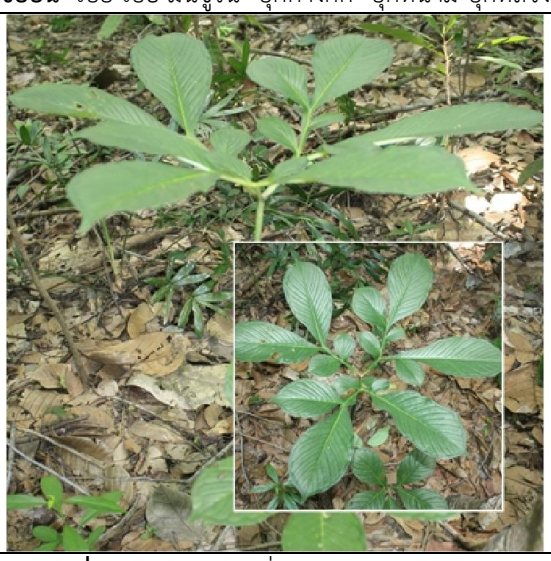

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้ล้มลุกเนื้ออ่อน ลำต้นอวบ สีเขียวเข้ม ตามต้นมีรอยด่างเป็นดวงๆ เขียวสลับขาว ใบเป็นชนิดใบเดี่ยว แตกใบที่ยอด กลุ่มใบแผ่เป็นแผงคล้ายร่มกาง **ดอก** สีเหลือง บานในตอนเย็นมีกลิ่นเหม็นประกอบด้วยปลี และจานรองดอก ก่อนออกดอกต้นจะตายเหลือแต่หัว ซึ่งเป็นก้อนกลมสีขาว ขนาด 6 – 10 ซม. เจริญเติบโตอยู่ใต้ดิน

สรรพคุณ
ทั้งต้น รักษาดีซ่าน ไอหืดเรื้อรัง แผลมีหนอง เจ็บคอ รากต้มกับน้ำรับประทาน ใช้ขับพยาธิ รักษาโรคเบาหวาน หัวบุกใช้ปรุงอาหาร **ส่วนที่เป็นพิษ** เหง้าและก้านใบถ้าปรุงไม่ดีกินเข้าไปทำให้คันปากและลิ้นพอง

ตารางที่ 3.85 : ลำดับที่ 12 ปอพราน

ชื่อไทย	ปอพราน	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Colona auriculata* (Desv.) Craib.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เปรียล	**ชื่อวงศ์**	TILIACEAE
ชื่ออื่น ปอพ่น		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่ม สูง 2-6 เมตร ผลัดใบ ใบหรือกิ่งห้อยย้อยลง เปลือกเรียบสีน้ำตาลปนเทา ใบเดี่ยว เรียงสลับระนาบเดียว ใบรูปขอบขนานหรือรูปไข่กลับแกมรูปขอบขนาน **ดอก**สีเหลือง มีจุดประสีส้มแกมน้ำตาล ออกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนง ตามซอกใบและปลายกิ่ง

	ผลแห้งแก่ไม่แตก ทรงกลมหรือไข่ สีเขียว มีขนสีน้ำตาล เมล็ดสีน้ำตาล
	สรรพคุณ เปลือกต้นให้เส้นใยคุณภาพดี **ผล** ผสมกับเปลือกต้นตูมกาขาวและเหง้าดองดึง คลุกข้าวเป็นยาเบื่อสุนัข

ตารางที่ 3.86 : ลำดับที่ 13 ปีกนกแอ่น

ชื่อไทย	ปีกนกแอ่น	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Hegnera obcordata* (Miq.) Schindl.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	-	**ชื่อวงศ์**	FABACEAE
ชื่ออื่น ปีกผีเสื้อ ผีเสื้อ หญ้าฮากเหลือง		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้พุ่ม** ขนาดเล็ก สูง 1.5-2 เมตร **ใบ**ประกอบแบบขนนกเรียงสลับ ใบย่อย 3 ใบ ใบย่อยที่ปลายรูปคล้ายผีเสื้อ กว้าง 3-9 ซม. ยาว 1.5-4.5 ซม. ใบย่อยด้านข้างขนาดเล็ก ผิวใบทั้งสองด้านมีขนละเอียด **ดอก** ช่อ ออกที่ปลายกิ่งและซอกใบ รูปดอกถั่ว กลับดอกสีชมพูแกมม่วง **ผล** เป็นฝักแบนคิดเป็นข้อๆ 1-5 ข้อ ปกติมักมี 2-3 ข้อรูปเกือกม้า	
		สรรพคุณ ยาพื้นบ้านใช้ ราก ต้มน้ำดื่ม ช่วยให้เลือดลมเดินสะดวก ปลูกเป็นไม้ประดับ ทั้งต้น นำมาต้มรวมกับโคมลอยที่ปล่อยแล้วตก นำน้ำที่ได้มาเป็นยาห่มรักษาอาการตัวบวมที่ไม่ทราบสาเหตุ หรือจากอาการอาหารเป็นพิษ(คนเมือง	

ตารางที่ 3.87 : ลำดับที่ 14 โปร่งกิ่ว

ชื่อไทย	โปร่งกิ่ว	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Dasymaschalon lomentaceum* Finet & Gagnep.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เจืองจ๊าบ	**ชื่อวงศ์**	ANNONACEAE
ชื่ออื่น เดือยไก่ ติดต่อ		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่ม สูง 2-4 เมตร ไม่ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลมทึบ เปลือกเรียบสีน้ำตาลเข้ม **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับระนาบเดียว ใบรูปขอบขนาน รูปรีแกมรูปขอบขนานหรือรูปรี **ดอก**สีขาวปนเหลือง ออกเป็นดอกเดี่ยว ตามซอกใบใกล้ปลายกิ่งหรือปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง 3 กลีบ รูปไข่ **ผล**สดแบบผลกลุ่ม มีผลย่อยจำนวน 6-12 ผล รูปทรงกระบอก ออกมาจากจุดเดียวกัน ผลแก่สีแดงปนดำ

สรรพคุณ
ปลูกเป็นพืชสมุนไพร ผลเป็นอาหารของนกและสัตว์ได้
ปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.88 : ลำดับที่ 15 ไผ่เพ็ก

ชื่อไทย	ไผ่เพ็ก	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Vietnamosasa pusilla*
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ระไซแปร็ย	**ชื่อวงศ์**	POACEAE (GRAMINEAE)
ชื่ออื่น ไผ่เพ็ก ไผ่เพ็ด เพ็ก เพ็ด หญ้าเพ็ก		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้แตกกอ ลำต้นสีเขียวสดมีขนาดเล็ก ปล้องมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2-3 ซม. ปล้องยาวประมาณ 20-25 ซม. ไม่มีหนาม **ใบ** เล็กเรียว สีเขียวแกมเหลือง กว้าง 1-1.5 เซนติเมตร ยาวไม่เกิน 10 ซม.

สรรพคุณ
หน่อไผ่เพ็ก นำมาปรุงเป็นอาหารได้
เป็นพืชอาหารสัตว์ วัว ควาย ลำต้นทำเป็นไม้สารพัดประโยชน์

ตารางที่ 3.89 : ลำดับที่ 16 พลูช้าง

ชื่อไทย	พลูช้าง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Scindapsus officinalis* Schott.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	-	**ชื่อวงศ์**	ARACEAE
ชื่ออื่น เครืองูเขียว		**ชื่อสามัญ**	-

	ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้เลื้อย** ลำต้นอวบ และชอบอาศัยเกาะตามไม้ยืนต้น **ใบ**เดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่ กว้าง **ดอก** ออกเป็นช่อเดี่ยว ๆ ตรงยอด มีลักษณะเป็นแท่งกลมยาว และมีก้านช่อดอกสั้นกว่าก้านใบมาก กาบหุ้มช่อดอกด้านนอกจะเป็นสีเขียว **ผล**สดจะมีเนื้อนุ่ม เหมือนกับมะเขือเทศ แต่มีขนาดเล็ก
	สรรพคุณ ผล ใช้เป็นยาบำรุง ยากระตุ้น ขับพยาธิ ขับเหงื่อ และยังเป็นยาทารักษาอาการปวดตามข้อ ปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.90 : ลำดับที่ 17 พุดทุ่ง

ชื่อไทย	พุดทุ่ง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Holarrhena curtisii* King & gamble.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เจือรเดาะ	**ชื่อวงศ์**	APOCYNACEAE
ชื่ออื่น นมราชสีห์ นมเสือ พุดทอง พุดนา พุดน้ำ พุดป่า มูกนิ่ง โมกน้อย โมกนั่ง โมกเตี้ย สรรพคุณ หัสคุณใหญ่ หัสคุณเทศ		**ชื่อสามัญ**	Holarrhena curti
		ลักษณะพันธุ์ไม้ ไม้พุ่มขนาดเล็ก ลำต้นแตก **ใบ**เดี่ยว เรียงตรงข้ามหรือเยื้องกันเล็กน้อย ใบรูปไข่ รูปรีหรือรูปไข่แกมรูปขอบขนาน **ดอก** สีขาวและขาวอมเหลือง ออกเป็นช่อแบบช่อกระจุกที่ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง 5 กลีบ กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยก 5 แฉก **ผล**แห้งแตก ออกเป็นคู่ รูปทรงกระบอกเรียวยาว เมล็ดรูปรีแกมรูปขอบขนาน
		สรรพคุณ **ต้น,ราก** มีรสร้อน เป็นยาขับเลือดและหนองให้ตก ขับลม กระจายเลือดลม ขับพยาธิ ปลูกเป็นไม้ประดับ	

ตารางที่ 3.91 : ลำดับที่ 18 ฟ้าทะลายโจร

ชื่อไทย	ฟ้าทะลายโจร	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Andrographis paniculata* (Burm.f.) Wall.ex Nees
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ทะลายโจร	**ชื่อวงศ์**	ACANTHACEAE
ชื่ออื่น น้ำลายพังพอน สามสิบดี ฟ้าสะท้าน เมฆทะลาย คีปังฮี ชวงชิมน้อย โข่งเช่า		**ชื่อสามัญ**	Kariyat , The Creat

	ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม้ล้มลุก** ลำต้นตั้งตรง ส่วนปลายกิ่งเป็นสี่เหลี่ยมสูง 1-2 ฟุต สีเขียว **ใบ**เดี่ยวรูปหอกเรียวปลายแหลม ผิวเป็นมันเรียบสีเขียว **ดอก**เล็กๆ สีขาวมีแต้มสีม่วงเป็นหลอดปลายแยก 5 กลีบ เป็นรูปปากบนและล่าง **ผล**รูปกระสวยกลมยาวเรียวสีเขียวเมื่อแก่จะแตกออกเป็นสองฉีก **สรรพคุณ** **ทั้งต้น**รสขม รับประทานแก้ไข้ แก้หวัด แก้ต่อมทอนซิลอักเสบ แก้ปวดอักเสบ แก้บิด แก้ท้องเดิน **ใบ** รสขม บดผสมน้ำมันพืชทาแผลน้ำร้อนลวก ไฟไหม้ ใบสด นำมาเคี้ยวกลืนน้ำแก้คออักเสบ เจ็บคอ ปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.92 : ลำดับที่ 19 มันนก

ชื่อไทย	มันนก	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Dioscorea birmanica* Prain & Burk.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตันโลงตึก	**ชื่อวงศ์**	DIOSCOREACEAE
ชื่ออื่น กลอยขาว มันจ๊วก		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **เป็นไม้เลื้อยเนื้ออ่อน** มีหัวอยู่ใต้ดิน ช่วงฤดูแล้งจะฟุบแห้งหายไป แตกต้นใหม่ช่วงฤดูฝน มันนกจะมีหัวยาวๆ มีหนวดสีน้ำตาลขึ้นอยู่เต็มตามหัว **สรรพคุณ** หัว นำมาต้มทำให้สุกรับประทานได้	

ตารางที่ 3.93 : ลำดับที่ 20 เม่าสร้อย

ชื่อไทย	เม่าสร้อย	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Antidesma acidum* Retz.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตะเกี๊ยบกะดาม	**ชื่อวงศ์**	STILAGINACEAE (EUPHORBIACEAE)
ชื่ออื่น มักเม้า เม่า เม่าตาควาย		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้พุ่มกึ่งไม้ต้นขนาดเล็ก เปลือกสีน้ำตาลเทา **ใบ**เดี่ยว เรียงสลับใบรูปหอกกลับหรือหอกแกมรูปรี ผิวแกลี้ยงทั้งสองด้าน **ดอก** แบบช่อเชิงกลด ออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง กลับเลี้ยงเชื่อมเป็นรูปถ้วยปลายแยกเป็น 4 กลีบ สีขาว **ผล** เป็นแบบชำน้ำ ผลดิบสีเขียว ผลสุกสีแดงและ สีดำ เมื่อสุกจัด

สรรพคุณ
ใบอ่อน ทำอาหารใส่ในแกงและ กินเป็นผัก **ผลอ่อนและแก่** รับประทานได้ ใช้ทำน้ำผลไม้ ทำไวน์ ผลอ่อนรสเปี้ยว ผลแก่รสหวาน อมเปี้ยว

ตารางที่ 3.94 : ลำดับที่ 21 ย่านลิเภา

ชื่อไทย	ย่านลิเภา	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	Lygodium flexuosum (L.) Sw.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์		**ชื่อวงศ์**	SCHIZAECEAE
ชื่ออื่น หญ้ายายเภา กระฉอก กูดก้อง กูดเครือ กูดแพะ ตีนตะขาบ เฟินตีนมังกร หลีเภา ตะเภาขึ้นหน		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
เป็นพืชพวกเฟิน ลำต้นเลื้อยใต้ดิน แทงใบขึ้นเหนือผิวดิน เป็นระยะ **ใบ** ประกอบสามชั้น ก้านใบเรียวเล็กคล้ายเส้นลวด ยาวมาก บางครั้งยาวถึง 5 เมตร เลื้อยคลุมพืชอื่น ๆ และพันต้นไม้ใหญ่ ใบประกอบชั้นที่สอง ขอบใบที่สร้างสปอร์หยักเป็นแฉกลึกคล้ายนิ้วมือ

สรรพคุณ
ราก ต้มกินแก้ร้อนใน ปัสสาวะเหลือง ปัสสาวะแดง หรือผสมตัวยาอื่นแก้โรคมะเร็ง ราก ใบ เถา ต้มดื่มน้ำ แก้เลือดพิการแก้ระดูมากะปริบกะปรอย เปลือกหรือย่าน ใช้จักสานเป็นกระเป๋าถือ และหมวก

ตารางที่ 3.95 : ลำดับที่ 22 รสสุคนธ์

ชื่อไทย	รสสุคนธ์	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Tetracera loureiri* (Finet.&Gagnep.) Pierre ex Craib.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ดอร์กวน	**ชื่อวงศ์**	DILLENIACEAE
ชื่ออื่น ลิ้นแฮด มะตาดเครือ สุคนธรส อรคนธ์ ย่านปด ปดคาย		**ชื่อสามัญ**	Rose-Su-Kon

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้เถาเนื้อแข็ง เปลือกเถาสีน้ำตาล **ใบ**เดี่ยวรูปรี ถึงรูปขอบขนาน **ดอก**เล็กๆ ออกเป็นช่อ แบบแยกแขนง ออกที่ซอกใบหรือปลาย มีดอกย่อยจำนวนมาก ดอกมีทรงกลม สีขาว มีกลิ่นหอม ดอกบานไม่พร้อมกันดอก **ผล**รูปไข่เบี้ยว เมื่อแก่จะแตกแนวเดียว

สรรพคุณ
ลำต้น และราก ต้มน้ำดื่ม แก้ฝี แก้บวม ใบ ราก ตำพอกใช้เป็นยาแก้ผื่นคัน ต้มดื่มใช้เป็นยาแก้ตกเลือดภายในปอด อม แก้แผลในปาก **ดอก** ใช้ปรุงยาหอม บำรุงหัวใจ แก้ลมวิงเวียน **ใบ** รักษาโรคหืด เถาใช้ทำเชือกมัด ใบแก่นำมารูดคาวปลาไหลได้ดีเหมือนใบข่อย ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.96 : ลำดับที่ 23 เล็บแมว

ชื่อไทย	เล็บแมว	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Ziziphus oenoplia* (L.) Mill.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	สังเคือร	**ชื่อวงศ์**	RHAMNACEAE
ชื่ออื่น หนามเล็บเหยี่ยว มะตันขอ หมากหนาม บักเล็บแมว		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
เป็นไม้เถายืนต้นขนาดย่อม มีหนามแหลมคม คล้ายเล็บเหยี่ยวเล็กๆ ทั่วทั้งต้น **ใบ**เดี่ยวรูปทรงกลมรีเล็กน้อย ขอบเรียบท้องใบมีขนนุ่มสั้นๆ สีเขียวเข้ม ท้องใบสีอ่อน**ดอก**เล็กๆ กลมเป็นช่อ **ผล**กลมดิบสีเขียวเนื้อเป็นเลือก สุกสีดำ รสหวานอมเปรี้ยว

สรรพคุณ
ราก เปลือก รสจืดเฝื่อนเล็กน้อย ต้มดื่ม ขับระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้มดลูกพิการ แก้ฝีมุตกิด แก้ฝีในมดลูก เบาหวาน
ผล รสเปรี้ยวหวานฝาดเย็น แก้เสมหะแก้ไอ ทำให้ชุ่มคอ

ตารางที่ 3.97 : ลำดับที่ 24 ว่านจูงนาง

ชื่อไทย	ว่านจูงนาง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Geodorum citrinum* Jacks.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	-	**ชื่อวงศ์**	ORCHIDACEAE
ชื่ออื่น -		**ชื่อสามัญ**	-

ลักษณะพันธุ์ไม้
ต้นเป็นเหง้ารูปร่างเกือบกลม มีหัวใต้ดิน **ใบ** มี 2-3 ใบ ใบด้านบนสุดมีขนาดใหญ่สุด รูปรีแกมรูปขอบขนาน มีเส้นตามยาวชัดเจน **ดอก**แบบช่อกระจะ ก้านช่อตั้งตรง แกนกลางที่ปลายช่อดอกโค้งลง กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีขาวหรือสีเหลืองอ่อน กลีบเลี้ยงรูปขอบขนานแกมรูปใบหอก **ผล**แบบแคปซูล ผลแห้งแตกออก ผลรูปรีมีสันนูน

สรรพคุณ
เป็นว่านเสน่ห์ เมตตามหานิยม นำ**ดอก**หรือ**ลำต้น**มาแช่กับน้ำมันจันทน์ หรือบดผสมขี้ผึ้งแล้วเสกด้วยคาถา ปลูกเป็นไม้ประดับริมรั้วหรือไม้กระถาง

ตารางที่ 3.98 : ลำดับที่ 25 สังวาลย์พระอินทร์

ชื่อไทย	สังวาลย์พระอินทร์	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Cassytha filiformis* Linn.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	เซาะเนียง	**ชื่อวงศ์**	SANTALACEAE
ชื่ออื่น เขียงคำ เขียวคำ เขืองคำโคก ช้องนางคลี่ ผักปลัว รังกาสา รังนกกะสา วัวพันหลัก เครือเขาคำ		**ชื่อสามัญ**	Love Vine

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้เถาเลื้อยที่กึ่งกาฝาก ลำต้นจะเลื้อยพันต้นไม้อื่น ยอดอ่อนของเถามีขนนุ่ม ๆ ปกคลุมอยู่ ลักษณะของลำต้น หรือลำเถานั้นเป็นเส้นกลม ๆ ยาว ไม่ใหญ่ มีสีเขียวหรือเขียวออกเทา ๆ **ใบ** มีขนาดเล็ก ใบที่ฝ่อเล็กเป็นเกล็ด **ดอก**ออกเป็นช่อ ไม่มีก้านดอก ดอกมีสีขาว และมีกลีบดอกอยู่ 6 กลีบ ลักษณะรีกลมมน **ผล** มีขนาดเล็กมาก สีเขียว เป็นลูกทรงกลม มีเนื้ออยู่ภายใน

สรรพคุณ
ใช้ลำต้นเข้ายารักษาโรคดีซ่าน ต้นใช้ปรุงยาแก้ไข้หวัด บำรุงตับและไต

ตารางที่ 3.99 : ลำดับที่ 26 สามสิบ

ชื่อไทย	สามสิบ	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Asparagus racemosus* Willd.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	-	**ชื่อวงศ์**	ASPARAGACEAE
ชื่ออื่น จ๋วงเครือ ผักชีช้าง ผักหนาม พอควายเมะ สามร้อยราก		**ชื่อสามัญ**	-

	ลักษณะพันธุ์ไม้ ไม้เลื้อย ปีนป่ายขึ้นที่ต้นไม้ข้างเคียงด้วยหนาม หนามเปลี่ยนมาจากใบเกล็ดบริเวณข้อ หนามโค้งกลับ ลำต้นสีขาวแกมเหลือง แตกแขนงเป็นเถาห่างๆ ลำต้นผิวเรียบ ลื่นเป็นมัน **ใบ**เดี่ยว เรียงตัวแบบสลับ ใบเป็นเกล็ด รูปสามเหลี่ยม ใบเกล็ดมี อายุสั้นๆต่อมาแข็งขึ้นและเปลี่ยนเป็นหนามโค้งกลับ **ดอก**ช่อกระจะ เกิดที่ซอกกิ่ง สีขาว แยกกันเป็น 2 วง วงนอก 3 กลีบ วง ใน 3 กลีบ **ผล**สด berry สีแดง หรือแดงอมม่วง
	สรรพคุณ มีรสเย็น หวานชุ่ม บำรุงเด็กในครรภ์ บำรุงตับปอดให้เกิดกำลังเป็นปกติ มีฤทธิ์ขับปัสสาวะ หล่อลื่นและกระตุ้น

ตารางที่ 3.100 : ลำดับที่ 27 หนามหัน

ชื่อไทย	หนามหัน	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Acacia comosa* Gagnap.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ปะลาสะเอือด	**ชื่อวงศ์**	MIMOSOIDEAE (LEGUMINOSAE)
ชื่ออื่น หนามขี้แรด		**ชื่อสามัญ**	-
		ลักษณะพันธุ์ไม้ **ไม่พุ่มรอเลื้อย** สูง 2-8 เมตร มีหนาม **ใบ**ประกอบแบบขนนกปลายคู่ เรียงสลับ มีหู 2 ใบ ใบขอบขนาน **ดอก** แบบช่อแยกแขนง ดอกย่อยแบบช่อกระจุกแน่น สีขาว กลีบดอก 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว **ผล** แห้งแตก เป็นฝักแบนยาว ลักษณะเรียบ ขอบหนา	
		สรรพคุณ เปลือก แช่น้ำมีฤทธิ์เบื่อเมา ใช้เบื่อปลา ราก แก้ริดสีดวงทวาร แก้ไข้ตานซางสำหรับเด็ก แก้ปวดผี	

ตารางที่ 3.101 : ลำดับที่ 28 หวาย

ชื่อไทย	หวาย	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Calamus caesius* Blume
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ปะลาปะเดา	**ชื่อวงศ์**	ARECACEAE (PALMAE)
ชื่ออื่น -		**ชื่อสามัญ**	Rattan

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้กอ ลำต้นและกาบใบมีหนาม **ราก**เป็นระบบรากแขนง **ดอก**ช่อประกอบด้วยกลุ่มแขนงช่อดอก จะสร้างช่อดอกออกจากลำต้นส่วนที่มีกาบหุ้ม เปลือกผลมีลักษณะเป็นเกล็ดซ้อนทับกันเป็นชั้นๆ ผลค่อนข้างกลม ผลอ่อนสีเขียวเมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีขาว

สรรพคุณ
เป็นวัตถุดิบสำคัญในการทำหัตถกรรมเครื่องจัก สานการทำเครื่องเรือนและใช้ผูกมัดได้เหมือนเชือก ลำหวายใช้ ทำบ้านเรือนคุณสมบัติที่ดีของหวายคือมีความเหนียว แข็งแรง ทนทาน และยืดหยุ่นได้ดีกว่าไม้ไผ่ และยังสามารถนำมาปรุงเป็นอาหารได้ด้วย

ตารางที่ 3.102 : ลำดับที่ 29 องุ่นป่า

ชื่อไทย	องุ่นป่า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Ampelocissus martinii* Planch.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตะเปียงจู	**ชื่อวงศ์**	VITACEAE (VITIDACEAE)
ชื่ออื่น เถาเปรี้ยว เครืออีโกย กุ่ย เถาวัลย์ขน ส้มกุ้ง		**ชื่อสามัญ**	

ลักษณะพันธุ์ไม้
ไม้เลื้อยล้มลุก หลายฤดู ลำต้น ไม่มีเนื้อไม้ ใบ เดี่ยวรูปหัวใจ เว้าลึกเป็น 5 พู ผิว ใบอ่อนมีขน เป็นเส้นใยแมงมุมปกคลุม มีขนอ่อนสีชมพูที่มีต่อมแซม **ดอก** ออกเป็นช่อแบบพานิเคิล ดอกย่อยมีขนาดเล็กสีชมพูอ่อน **ผล** สด (berry) รูปร่างกลม ผลอ่อนสีม่วงแดง

สรรพคุณ
รับประทานเป็นผักสดมีรสหวานอมเปรี้ยว ผลอ่อน ต้มตำน้ำพริก หรือใส่ส้มตำ เพราะมีรสเปรี้ยว ลดอาการระคายคอ หรือนำผลสุก มาตำใส่ส้มตำ นำหัวใต้ดิน เถาเปรี้ยว หัวกลอย หน่อไม้ป่า และน้ำปัสสาวะ ต้มรวมกันทิ้งให้เย็นใช้รักษาโรคฝีหนองที่ฝ่าเท้า โดยให้เท้าแช่ในน้ำต้ม

ตารางที่ 3.103 : ลำดับที่ 30 เอนอ้า

ชื่อไทย	เอนอ้า	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Osbeckia stellata* Ham.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	บายแบก	**ชื่อวงศ์**	MELASTOMATACEAE
ชื่ออื่น		**ชื่อสามัญ**	Indian rhododendron

	ลักษณะพันธุ์ไม้ เป็นไม้พุ่ม สูง 1-2 เมตร กิ่งก้านสีแดงเข้ม มีขนปกคลุมทีกิ่งและใบ ใบเดี่ยวออกตรงข้าม ใบรูปรีแกมขอบขนาน ดอกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง สีชมพูออกม่วง เวลาบานจะอ้าออก ออกดอกตลอดปี ผลสุกจะแตกออก มีเนื้อภายในสีม่วงเข้ม มีรสหวาน **สรรพคุณ** รากของเอนอ้าจะใช้ฝนทาแผลทั้งแผลสด ฝนกับน้ำซาวข้าวอมรักษาแผลในปาก ดอก ตำกับมะนาวหรือสารส้มแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย ราก บำรุงธาตุ เจริญอาหาร บำรุงกำลัง บำรุงตับไตและดีทั้งต้น ราก และใบ ต้มกินแก้อาการผิดสำแดง ปลูกเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 3.104 : ลำดับที่ 31 เอื้องหมายนาดอกแดง

ชื่อไทย	เอื้องหมายนาดอกแดง	**ชื่อวิทยาศาสตร์**	*Costus speciosus* Smith.
ชื่อเขมรท้องถิ่นสุรินทร์	ตาเทาะ	**ชื่อวงศ์**	COSTACEAE (ZINGIBERACEAE)
ชื่ออื่น เอื้องช้าง เอื้องต้น เอื้องเพ็ดม้า เอื้องใหญ่		**ชื่อสามัญ**	Costus woodsonii, Red button ginger
		ลักษณะพันธุ์ไม้ พืช**ล้มลุก**อายุหลายฤดู ชอบขึ้นในชื้นแฉะ มีเหง้าใต้ดิน ลำต้นอวบน้ำ กาบใบปิด โอบรอบลำต้น สีแดงหรือน้ำตาลแดง ใบเดี่ยวออกเวียนสลับ รูปใบหอกปลายใบแหลม **ดอก**ตูมจะมีกาบสีแดงคล้ำหุ้มอยู่ ดอกติดกันแน่น ดอกย่อยรูปกรวยสีขาวมี 3 กลีบ มีกลีบหนึ่งขนาดโตและกว้างเป็นจะงอย ดอกทยอยบานทีละ 1-2 ดอก ฝัก/ผล รูปไข่สีแดงสด เมล็ดสีดำ **สรรพคุณ** **เหง้า** รสฉุน เย็นจัด มีพิษ ใช้ขับปัสสาวะ แก้บวมน้ำ สตรีตกขาวเละโรคที่ติดเชื้อในทางเดินปัสสาวะ แผลอักแสบบวมมีหนอง ฆ่าพยาธิและทำให้แท้ง ปลูกเป็นไม้ประดับ		

3.2 การดำเนินงานกิจกรรมที่ 2 การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2.1 ผลการดำเนินงานเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฯ

การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น วันอาทิตย์ ที่ 14 กรกฎาคม 2556 ณ ป่ายางชุม ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ “แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะทำงานฯ และนักศึกษาในสาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ ที่ศึกษาวิชานิเวศวิทยาภูมิทัศน์ การเลือกใช้วัสดุพืชพรรณ และการจำแนกวัสดุพืชพรรณในงาน

ภูมิทัศน์ ซึ่งเป็นการบูรณาการงานวิจัย งานบริการวิชาการและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างสอดคล้องกัน อันจะเกิดประโยชน์ต่อชุมชน คณะทำงาน นักศึกษาและบุคคลทั่วไป จึงขอรายงานผลการดำเนินงานตามกำหนดการและกิจกรรมดังนี้

1. พิธีเปิด แนะนำหมู่บ้านและประวัติของป่าชุมชน โดย สจ.เจษฎา บุญสุข เป็นประธานในพิธีและให้ความรู้เรื่องประวัติป่ายางชุม ความเป็นมาของการอนุรักษ์ป่ายางชุม การสูญเสียพื้นที่ป่ายางชุมจากการสร้างคลองชลประทานและตัดถนนเลียบคลอง การแบ่งพื้นที่ป่าบางส่วนให้กับหน่วยงานส่วนราชการและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์เป็นที่ตั้งสำนักงาน เป็นต้น โดยมีผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 บ้านจะแกโกน ผู้ใหญ่สำเริง บรมสุข และผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 บ.เขวา ผู้ใหญ่ปิยะ ทองสุข ให้การต้อนรับอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน แนะนำชุมชนและเป็นพิธีกรให้กับโครงการ (ภาพที่ 3.10, 3.11)

ภาพที่ 3.10 : พิธีเปิดงานเสวนาฯ

ภาพที่ 3.11 : ประธานพิธีงาน, ผู้ใหญ่บ้าน ม.5 และผู้ใหญ่บ้าน ม.2

2. นำเข้าสู่งานเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฯ โดย อ.สมชญา ศรีธรรม ผู้รับผิดชอบโครงการ แนะนำคณะทำงานฯ วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนนำสำรวจ ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ลักษณะการทำงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ กับการให้บริการวิชาการกับชุมชน และให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสำรวจพรรณไม้ในป่ายางชุม (ภาพที่ 3.12)

ภาพที่ 3.12 : นำเข้าสู่งานเสวนาฯ

3. กิจกรรมสำรวจพื้นที่ป่าชุมชนยางชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติของป่ายางชุมในพื้นที่จริง โดยมีวิทยากร พ่อน้อย มณีอ่อน และพ่อวอน แย้มศรี หมอพื้นบ้านอีสานใต้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้ให้ความรู้ด้านพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ แก่ ชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน และนักศึกษา มีคณะทำงานแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการสำรวจพันธุกรรมพืชฯ จากแปลงสำรวจทั้ง 3 แปลง จากกิจกรรมนี้ ชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน และนักศึกษา มีความสนใจและกระตือรือร้นในการสำรวจป่าครั้งนี้ และได้ทราบกระบวนการทำงานสำรวจพรรณไม้ในป่า คุณประโยชน์และความสำคัญของพรรณไม้ รวมทั้งการนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านภูมิทัศน์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการบูรณาการงานวิจัย งานบริการวิชาการและการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน (ภาพที่ 3,13, 3.14)

ภาพที่ 3.13 : กิจกรรมสำรวจป่ายางชุม 1

ภาพที่ 3.14 : กิจกรรมสำรวจป่ายางชุม 2

4. กิจกรรมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการสำรวจป่าชุมชนยางชุม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากสถานที่จริง ได้ทราบชนิดพรรณไม้ คุณลักษณะและคุณประโยชน์ต่าง ๆ ของพรรณไม้ รวมทั้งกระบวนการสำรวจพรรณไม้ในป่า และได้นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เพื่อให้เกิดการซักถามข้อสงสัย การแบ่งปันความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ จากหมอพื้นบ้านอีสานใต้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ของชาวบ้าน กับงานด้านวิชาการ และเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะการดำเนินงานเสวนาฯ ในครั้งนี้ด้วย ผลของการดำเนินกิจกรรมนี้ ทำให้ได้ข้อมูลสรรพคุณของพรรณไม้ทั้งในด้านสมุนไพรและด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โดยมี อ.วสา วงศ์สุขแสวง และ อ.จินตนา รุ่งเรือง คณะทำงานฯ เป็นผู้ดำเนินการเสวนาฯ (ภาพที่ 3.15)

ภาพที่ 3.15 : การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฯ

5. การสรุปและประเมินผลการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้พันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น การวิเคราะห์ข้อมูล โครงการได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ถูกต้องทุกฉบับ

5.2 ตรวจสอบคะแนนแต่ละข้อคำถาม โดยกำหนดไว้ 5 ระดับ

ระดับความพึงพอใจดีมาก	กำหนดให้	5 คะแนน
ระดับความพึงพอใจมาก	กำหนดให้	4 คะแนน
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	กำหนดให้	3 คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อย	กำหนดให้	2 คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด	กำหนดให้	1 คะแนน

5.3 ผลคะแนนที่ได้ นำมาวิเคราะห์เพื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษา เป็นรายข้อ

5.4 ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้มาเทียบกับเกณฑ์ เพื่อแปลความหมายค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์พิจารณา 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับดีมาก

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

1. ให้บริการด้วยความสุภาพและเป็นมิตร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 อยู่ในระดับความคิดเห็น ดีมาก

2. ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 อยู่ในระดับความคิดเห็น ดีมาก

3. การอบรมมีกระบวนการและขั้นตอนเป็นระบบชัดเจน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 อยู่ในระดับความคิดเห็น มาก

4. ระยะเวลาการอบรมเหมาะสมกับหลักสูตรที่จัดอบรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 อยู่ในระดับความคิดเห็น มาก

5. มีอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยในการสัมมนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 อยู่ในระดับความคิดเห็น มาก

6. เนื้อหาวิชาที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อชุมชน/ผู้เข้าร่วมสัมมนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 อยู่ในระดับความคิดเห็น ดีมาก

7. สถานที่/พื้นที่และบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อผู้เข้าร่วมสัมมนาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 อยู่ในระดับความคิดเห็น ดีมาก

8. การประสานงานและการประชาสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 อยู่ในระดับความคิดเห็น มาก

9. มีเอกสาร/แผ่นพับ/ข้อมูลการให้บริการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 อยู่ในระดับความคิดเห็น มาก

10. โดยภาพรวมทั้งหมดท่านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 อยู่ในระดับความคิดเห็น ดีมาก

สรุปรวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด เท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับ ดีมาก

3.3 ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ 3 สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมความเชื่อ

3.3.1 วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.หวัดสุรินทร์ พื้นที่บ้านท่าสว่าง หมู่ที่ 1 บ้านโคกมะกะ หมู่ที่ 19 และ บ้านโคกสำโรง หมู่ที่ 19 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยกำหนดของเขตการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมและความเชื่อของชาวบ้าน ในพื้นที่เป้าหมายตามความเชื่อของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยมุ่งเน้นไปที่การรักษาโรคและอาการไม่สบายต่าง ๆ โดยไม่ต้องรักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน หรือควบคู่กับการรักษากับแพทย์ปัจจุบัน

3.3.2 ผลการดำเนินงาน สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมความเชื่อ

ความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม ของขลัง มนต์ดำ ชนชาวสุรินทร์ โดยเฉพาะกลุ่มคนที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทย มีความเชื่อ ศรัทธา ในความขลังของคาถาอาคมมาก เช่น เสกคาถากันช้างไล่ เสกตะปูเสกหนังเข้าท้อง เสกคาถามหาเสน่ห์ให้สาวรักติดพัน เสกคาถาบังตัว และรวมทั้งยาสั่งและเครื่องรางของขลัง ปัจจุบันความเชื่อเรื่องคาถาอาคม เครื่องรางของขลังข้างต้นนี้เสื่อมลงไปมาก โดยเฉพาะในกลุ่มชนรุ่นใหม่ ความเชื่อเหล่านี้ยังมีอยู่เฉพาะในกลุ่มชนผู้สูงวัยเท่านั้น ซึ่งก็คงจะหมดไปตามอายุขัย (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวิติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสุรินทร์, 2556)

โดยแบ่งประเภทได้ 2 ประเภท ดังนี้

1) **พิธีกรรมความเชื่อการรักษาอาการไม่สบาย โดยไม่ทราบสาเหตุ**

ในการศึกษาครั้งนี้ขอนำเสนอข้อมูลการรักษา 3 พิธีกรรม ดังนี้

1.1) **พิธีกรรมโบล (การทำนาย)** ลักษณะความเชื่อ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนบนพื้นโลกกับพระอาทิตย์และพระจันทร์ เพราะจะเกี่ยวเนื่องกับการเกิดสุริยคราสและจันทรคราส เป็นความเชื่อที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า ใช้อุปกรณ์บางอย่างเป็นสัญลักษณ์แทน กิจกรรมคือการทำนายสิ่งร้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตคน เช่น การทำนายโรคภัย การทำนายของหายหรืออื่น ๆ เป็นความเชื่อที่ถือว่าพระอาทิตย์และพระจันทร์คือผู้ให้ชีวิตที่ดีแก่ชาวโลก

โบล เป็นภาษาเขมร อโปล เป็นภาษากูย ซึ่งแปลว่า หาจุดตรงดิ่ง เป็นคำที่ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของคนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและกูย เช่น การดิ่งเสาเรือนเวลาสร้างบ้าน

หมอโบล ผู้ที่สนในจะเป็นหมอโบลต้องทำพิธีเฉพาะในวันที่มีสุริยคราสหรือจันทรคราสเท่านั้น ในขณะที่คนทั่วไปแซ่ซ้อง ตีปี๊บ ตีกลอง ตีต้นไม้ และร้องเป็นภาษเขมรว่า แคเรีย ๆ (หมายถึงจันทรคราสหรือสุริยคราส) เพื่อให้สว่างเต็มดวงเร็ว ๆ นั้น ผู้ที่ตั้งใจจะเป็นหมอโบลจะปิดประตูเงียบอยู่ในห้องมืด ไม่พยายามออกมามองหรือให้แสงจันทร์เล็ดลอดเข้าไปในห้องสำหรับประกอบพิธีกรรมเพื่อทดสอบตัวเอง(วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวิติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสุรินทร์, 2556)

กะเม็ดปะต๊วก(มีดจักตอก) ปักปลายแหลมบนจานสังกะสีที่ว่างเปล่า ตรึงด้วยไม้ไผ่คีบบางบาง ๆ ประคองไว้แล้วทำนายไปเรื่อย ๆ หากปล่อยมือที่ประคองออกแล้ว มีดจักตอกยังคงตั้งอยู่เป็นแนวดิ่งอยู่บนจาน ปล่อยไว้จนนิ่ง แสดงว่าสาเหตุมาจากคำทำนายที่กล่าวมานั้น และต้องทำซ้ำอีก 2 ครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันคำทำนายนั้น ถ้ามีดจักตอกยึดเป็นแนวดิ่งอยู่ทั้ง 3 ครั้ง หมายความว่าเป็นไปตามคำทำนายนั้นจริง

ในพิธีกรรมโบลครั้งนี้ เป็นการโบลแบบใช้มีดจักตอกด้ามยาว เป็นเครื่องหลักในการทำนาย โดยโบลดู คนเจ็บป่วยไม่ทราบสาเหตุ คนเจ็บขาเดินไม่ได้ คนไม่สบาย หรือแม้แต่ของหาย หรืออื่น ๆ ที่อยากรู้ เพราะเป็นการทำนายไปเรื่อย ๆ ถ้าถูกแล้วมีดจักตอกจะยึดตรึงเอง คนไปโบลต้องเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนไม่สบายหรือของหาย โดยมีเครื่องประกอบการโบลดังนี้ (ภาพที่ 3.16)

1. มีดจักตอกด้ามยาวประมาณ 60 เซนติเมตร
2. กรวยเกลียวพร้อมดอกไม้ 1 คู่
3. ธูป 3 ดอก
4. ข้าวสาร 1 ถ้วย (สำหรับคนไม่สบาย แต่ถามของหายไม่ต้องใช้)
5. ไม้ไผ่คีบบาง ๆ 2 เส้นมัดปลาย 2 ข้าง
6. ค่าครู 21 บาท (ห้ามขาด ห้ามเกิน)

โดยมีขั้นตอนการโบล ดังนี้ (ภาพที่ 3.17, 3.18, 3.19)

1. เตรียมกรวยเกลียวพร้อมดอกไม้ 1 คู่ ธูป 3 ดอก ข้าวสาร 1 ถ้วย และค่าครู 21 บาท
2. ไปบอกครูโบลว่าต้องการมาโบลเรื่องอะไร
3. ครูโบลไปขออนุญาตครูบนหิ้งบูชา และหยิบจานโบลมาเพื่อใส่เครื่องโบล
4. ผู้ไปโบล จัดวางกรวยดอกไม้ 1 คู่ ธูป 3 ดอก พร้อมค่าครู 21 บาท ที่เตรียมมาใส่จาน (เงินต้องตั้งให้รูปในหลวงขึ้นด้านบน)
5. ครูโบลนำข้าวสารใส่ในจาน วางไม้ไผ่คีบบริเวณขอบจาน
6. เริ่มทำนายต้องบอกชื่อ เรื่อง ของสิ่งที่อยากจะรู้ให้ชัดเจน โดยครูโบลจะนำมีดจักตอกด้ามยาวปลายแหลมวางบนจานและเริ่มทำนาย
7. ถ้าเรื่องที่พูดทำนายไปแล้วมีดจักตอกยึด ตั้งอยู่เป็นแนวดิ่งอยู่บนจานปล่อยไว้จนนิ่ง แสดงว่าสาเหตุมาจากคำทำนายที่กล่าวมานั้น และทำนายซ้ำ ให้ครบ 3 ครั้ง ให้ดิ่งทั้ง 3 ครั้ง ให้เชื่อได้ว่าถูกต้อง อยากรู้เรื่องอะไรก็ถามไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะครบและบอกวิธีแก้ไขได้ เช่น

- อาการป่วยเกิดจาก ลูกหลานประพฤติผิดประเพณี ต้องไป แซนปะกำ (เซ่นปะกำ) หรือ แซนขม็อด(เซ่นผีบรรพบุรุษ) หรือ แซนกรูมม็วด/เรือมมม็วด (รำแม่มด) เพื่อขอขมาและรักษาตามพิธีกรรมนั้น เป็นต้น
- อาการเจ็บขา จากการถมดินทับต้นไม้หรือไม้ท่อน อยู่บริเวณไหน ต้องทำอย่างไร ก็จะถามหาวิธีแก้จนได้คำตอบและไป ทำพิธีกรรมหรือรักษาตามคำทำนายนั้น
- อาการไม่สบายจากการโดนของ ถามไปว่าโดนของอะไร จากทิศไหน ต้องแก้อย่างไร ทำแล้วแก้แล้วหายไหม ป้องกันตัวเองอย่างไร เป็นต้น
- ถามหาของหาย ว่าคนลักษณะอย่างไรเอาไป เพศอะไร ไปทางทิศไหน จะได้คืนไหม ใช้เวลานานไหมกว่าจะได้คืน เป็นต้น

ภาพที่ 3.16 : เครื่องประกอบการโบล

ภาพที่ 3.17 : ขออนุญาตครู และขอให้ครูช่วยประกอบพิธีกรรมโบล

ภาพที่ 3.18 : พิธีกรรมโบล 1

ภาพที่ 3.19 : พิธีกรรมโบล 2

พิธีกรรมโบลดังกล่าว ไม่มีการยกครู จัดชุดเครื่องมาครั้งแรกครั้งเดียวเท่านั้น เมื่อทราบสาเหตุและข้อแก้ไขการเจ็บป่วยแล้ว คนที่มาโบลจะลาครูกลับบ้าน และรีบไปแจ้งข่าวกับผู้เจ็บป่วยหรือญาติพี่น้องที่บ้านให้ทราบเรื่องราว เพื่อจะได้เตรียมการแก้ไขตามที่ได้รับคำบอกกล่าวมา ซึ่งโดยทั่วไปจะรีบปฏิบัติตามอย่างเร่งด่วน ด้วยเชื่อว่ายิ่งแก้ไขและทำให้ถูกต้องเร็วเท่าไหร่ ผู้ป่วยจะได้หายจากอาการเจ็บป่วยโดยเร็วเท่านั้น

1.2) **พิธีกรรมแซนกรูมม็วด (เซ่นครูแม่มด)**

ในการศึกษาครั้งนี้ขอเสนอข้อมูลการแซนกรูมม็วด ซึ่งเป็นการเซ่น ไหว้ ถวาย บอกกล่าวกรูมม็วด(ครูแม่มด) ให้ช่วยดูหรือนั่งดู ให้รู้ว่าที่ไม่สบายเพราะอะไร ทำผิดอะไรมา และต้องแก้ไขอย่างไร ซึ่งอาจจะต้องแซนปะกำ (เซ่นปะกำ) ขอขมา หรือ เรือมมม็วด (รำแม่มด)

“เรือมมม็วด(รำแม่มด)” คือ ภูมิปัญญาในการรักษาโรคด้วยเพลง ดนตรี กฎระเบียบทางสังคม เพื่อการสืบสานมรดกแห่งบรรพบุรุษ และเค้าเงื่อนไขทางวัฒนธรรมในความเชื่อ เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่โบราณ มม็วด หรือ มอ – มอ เป็นพิธีกรรมที่มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อรักษาโรคร้ายด้วยดนตรี น่าจะถือเป็นสาขาหนึ่งในวิชาแพทยศาสตร์ซึ่งสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ชาวจังหวัดสุรินทร์ยังนิยมเล่น มม็วด กันอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวิติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสุรินทร์, 2556)

พิธีกรรมโจลมม็วด จึงเป็นพิธีกรรมความเชื่อที่คนในชนบทดั้งเดิมจัดขึ้นเพื่อเป็นการรักษาผู้ป่วย ที่ไม่สามารถหาสาเหตุของการป่วยได้ ซึ่งมักเชื่อว่าผู้ป่วยถูกคุณไสย์ หรือถูกกระทำจากสิ่งเร้นลับ ตลอดถึงวิญญาณร้ายสิงสู่ ญาติพี่น้องจะเชิญแม่หมอมาประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการขจัดปัดเป่าสิ่งเลวร้าย หรือ ขอขมาลาโทษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ป่วยอาจล่วงละเมิดโดยไม่ตั้งใจ หรือถอนคุณไสย์ที่ถูกกระทำจากศัตรูคู่แค้น โดยการใช้ดนตรีเป็นสื่อในการประกอบพิธีเพื่อเป็นการบูชาครู และสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ป่วย ปัจจุบันพิธีกรรมเหล่านี้ยังมีอยู่ในชุมชนชนบท ซึ่งหากไม่มีผู้ป่วยไข้ในชุมชน ก็จะจัดพิธีกรรมนี้ขึ้นเพื่อเป็นการบูชาครู ตลอดถึงเทวดาฟ้าดิน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือดวงวิญาณบรรพบุรุษ เพื่อความเป็นศิริมงคล

แก่ผู้คนในครอบครัว ในชุมชน โดยพิธีกรรมจะเริ่มขึ้นเมื่อดนตรีเริ่มบรรเลง ผู้ที่อยู่ในพิธีจะมีอาการเคลิบเคลิ้ม ก่อนที่ลุกขึ้นฟ้อนรำกันอย่างสนุกสนาน

ภาพที่ 3.20 : พิธีกรรมแซนกรูมม็วด

เครื่องประกอบในพิธีกรรมแซนกรูมม็วด

1. ชุดพานถวายครู จำนวน 1 ชุด
2. ชุดเครื่องเซ่น จำนวน 1 ชุด
3. ชุดแต่งขึ้นครู จำนวน 1 ชุด

ตารางที่ 3.105 : เครื่องประกอบพิธีกรรมแซนกรูมม็วด

ภาพประกอบ	รายละเอียด
1.ชุดพานถวายครู จำนวน 1 ชุด	- ใช้สำหรับถวายครู เพื่อบอกกล่าวว่าจะมีพิธีการโจลมม็วด
	- พานรอง 1 อัน - หมาก+พลู+ยาเส้นมวน อย่างละ 5 คำ - ผ้าขาว 1 ผืน - กรวยดอกไม้ 5 กรวย (จัดไว้ในกรวยใหญ่) - ธูป 3 ดอก สอดไว้ในกรวยดอกไม้ - เทียนขาว 1 ห่อ - ธูป 1 ห่อ - เงิน 22 บาท
2.ชุดเครื่องเซ่น จำนวน 1 ชุด	ใช้สำหรับเซ่นถวาย

2.1 เครื่องดื่ม 	- เหล้าขาว 1 ขวด - น้ำหวาน/น้ำอัดลม 1 ขวด - น้ำเปล่า 1 ขวด
2.2 บายศรีถาด จำนวน 2 ชุด 	- จานเปล่า 1 ใบ - ข้าวสุก 1 คำ - ข้าวต้ม 4 ห่อ - กล้วยน้ำว้าสุก 4 ลูก - ปักธูป 1 ดอก
ภาพประกอบ	**รายละเอียด**
3.ชุดแต่งขึ้นครู จำนวน 1 ชุด	เป็นการแต่งเพื่อขึ้นครูแล้วใช้สำหรับการขออนุญาตเข้าพิธีโจลมม็วด
3.1 บายศรีพลู 	- ถ้วยเปล่า 1 ใบ - พลูวางซ้อนกัน 4 จุด จุดละ 4 ใบ - หมากแห้ง 4 ลูก วางจุดละ 1 ลูก - เงิน 4 บาท วาง 4 จุด
3.2	- ถ้วยใส่ข้าวสารให้เต็ม 1 ใบ - พลูวางซ้อนกัน 3 ใบ - หมากแห้ง 1 ลูก วางบนใบพลู - เงิน 1 บาท วางบนใบพลู - เทียนขาว 1 เล่ม

<table>
<tr>
<td> </td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>3.3 ขันรับครูเพื่อเข้าพิธี
 </td>
<td>- ขันเงินใส่ข้าวสาร 2 กำมือจำนวน 1 ใบ
- พลูวางซ้อนกัน 3 ใบ
- หมากแห้ง 1 ลูก
- เงิน 10 บาท
- เทียนขาว 2 เล่ม
- กรวยหูกระต่าย 1 คู่
- กรวยข้าวต้ม 1 คู่
 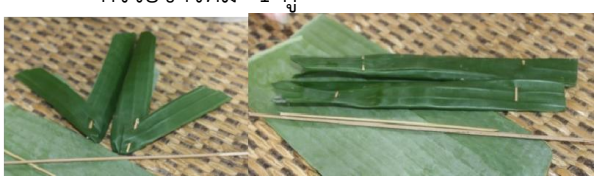
กรวยหูกระต่าย กรวยข้าวต้ม</td>
</tr>
</table>

1.3) **ชุดพิธีกรรมการแซนปะกำ(เซ่นปะกำ)**

ผีปะกำ คติความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชาวไทย – กูยที่เลี้ยงช้าง ในจังหวัดสุรินทร์" ในแต่ละครอบครัวจะมีผีซึ่งตนเองเคารพอยู่ประจำ เรียกว่า "ผีปะกำ." ผีปะกำเป็นผีที่ประจำอยู่ในหนังปะกำ (บ่วงบาศสำหรับคล้องช้างป่า) นั้น ชาวกูยเลี้ยงช้างเชื่อว่าจะประกอบด้วยวิญญาณ 2 ประเภทด้วยกัน คือ "พระครู" ซึ่งเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่มีสถานภาพเทียบเท่าเทพ และวิญญาณของบรรพบุรุษในสายตาตระกูลที่เคยเป็นหมอช้างพวกเขาเชื่อว่าผีปะกำสามารถให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ดังนั้นจึงต้องมีการเซ่นสรวงบูชาอยู่เสมอ

การเซ่นผีปะกำ จะกระทำก็ต่อเมื่อมีการไปคล้องช้าง พิธีแต่งงาน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่คนในครอบครัวจัดให้มีขึ้น ด้วยมีความเชื่อว่า หากไม่ได้เซ่นผีปะกำของตนเองแล้วมักจะประสบอุปสรรคนานาประการการได้เซ่นผีปะกำถูกต้องตามประเพณี จะทำให้ชีวิตมีแต่ความสงบสุข และกิจกรรมดังกล่าวสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ในการศึกษาครั้งนี้ขอเสนอข้อมูลของการแซนปะกำ (เซ่นปะกำ) บรรพบุรุษของคนในหมู่บ้านท่าสว่างและหมู่บ้านใกล้เคียงหรือเครือญาติที่เป็นสายเลี้ยงช้างมาแต่เก่าก่อน ไม่ว่าจะไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่แห่งใด ไกลแค่ไหน เมื่อมีการแซน(การแต่งงาน) ของคนในครอบครัวนั้น ๆ จะต้องมาทำพิธีแซนปะกำ ณ ที่ที่ บรรพบุรุษของตนอยู่ ซึ่งเชื่อว่าปะกำจะมีการสืบทอดและเลือกคนที่จะดูแลรักษาพิธีกรรมนี้ไว้ให้อยู่ต่อไป ส่วนมากการแซนปะกำในปัจจุบัน เป็นลักษณะของการบอกกล่าวผีปะกำบรรพบุรุษเพื่อให้ทราบเรื่องที่ลูกหลานแต่งงานตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และอีกกรณีหนึ่งคือ มาแซนปะกำ

เพื่อขอขมาผีปะกำบรรพบุรุษ ที่ลูกหลานได้ทำผิดประเพณี หรืออยู่กินกันก่อนโดยไม่ได้แต่งงาน โดยเชื่อกันว่าถ้าไม่มาแซนปะกำบอกกล่าวผีปะกำแล้ว จะการเจ็บป่วยหรือไม่สบายโดยหาสาเหตุไม่เจอ ไปพบแพทย์ก็ไม่สามารถวินิจฉัยโรคได้ หรือรักษาอย่างไรก็ไม่หาย เมื่อไม่ทราบสาเหตุ จึงต้องไปพึ่งครูโบล (ครูทำนาย) เพื่อให้ช่วยทำนายหาสาเหตุการเจ็บป่วย ดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อข้างต้น

ภาพที่ 3.21 : พิธีกรรมแซนปะกำ

เครื่องเซ่นประกอบไปด้วย

1.ชุดพานถวายขึ้นครูปะกำ	จำนวน 1 ชุด
2.ชุดเครื่องเซ่น	จำนวน 1 ชุด
3.ชุดขอขมา	จำนวน 1 ชุด

ตารางที่ 3.106 : เครื่องประกอบพิธีกรรมแซนปะกำ

ภาพประกอบ	รายละเอียด
1.ชุดพานถวายขึ้นครูปะกำ	- ใช้สำหรับถวายขึ้นครูปะกำ เพื่อบอกกล่าวว่าจะมีพิธีกรรมการเซ่นถวาย (เสร็จจากพิธีจะนำชุดนี้ไปถวายที่หิ้งหรือปะกำประจำบ้าน)
	- พานรอง 1 อัน - หมาก+พลู+ยาเส้นมวน อย่างละ 5 คำ - ผ้าขาว 1 ผืน - กรวยดอกไม้(กรวยเกรียว) 5 กรวย หรือขัน 5 (จัดไว้ในกรวยใหญ่) - ธูป 3 ดอก สอดไว้ในกรวยดอกไม้ - เทียนขาว 1 ห่อ ธูป 1 ห่อ - เงิน 22 บาท
1.1 บายศรีพลู	- ถ้วยเปล่า 1 ใบ

	- พลูวางซ้อนกัน 4 จุด จุดละ 4 ใบ(16ใบ) - หมากแห้ง 4 ลูก วางจุดละ 1 ลูก - เงิน 4 บาท วาง 4 จุด
1.2 	- ถ้วยใส่ข้าวสารให้เต็ม 1 ใบ - พลูวางซ้อนกัน 3 ใบ - หมากแห้ง 1 ลูก วางบนใบพลู - เงิน 1 บาท วางบนใบพลู - เทียนขาว 1 เล่ม
ภาพประกอบ	**รายละเอียด**
1.3 หมากสง 	- หมาก 1 คำ - พลู 1 คำ - ยาเส้นมวน(ใบตองแห้ง) 1 มวน
2.ชุดเครื่องเซ่น จำนวน 1 ชุด	ใช้สำหรับเซ่นถวาย (เตรียมแก้วเปล่าสำหรับรินน้ำ 4 แก้ว)
2.1 เครื่องดื่ม 	- เหล้าขาว 1 ขวด - น้ำหวาน/น้ำอัดลม 1 ขวด - น้ำเปล่า 1 ขวด
2.2 บายศรีถาด จำนวน 2 ชุด	- จานเปล่า 1 ใบ - ข้าวสุก 1 คำ - ข้าวต้ม 4 ห่อ - กล้วยน้ำว้าสุก 4 ลูก

	- ปักธูป 1 ดอก
	- ขนมนางเล็ด 1 จาน
ภาพประกอบ	**รายละเอียด**
	- ไก่ต้ม 1 ตัว (พร้อมเครื่องใน) - ข้าวสุก 2 ถ้วย
3. ชุดขอขมาปะกำ จำนวน 1 ชุด	เป็นการจัดชุดเพื่อขอขมาผีปะกำ ที่ได้ล่วงเกินซึ่งเป็นเหตุให้มาเซ่นปะกำ (ส่วนใหญ่เป็นการผิดประเพณีการได้เสียก่อนเข้าพิธีแต่งงาน)
	- เหล้าขาว 1 ขวด - ผ้าขาว 1 ผืน - ขี้ผึ้ง(กะมูนจาน) 2 คู่ - กรวยดอกไม้ 5 ชุด(กรวยเกรียว) - เทียน 2 คู่ - ธูป 3 ดอก - เงิน 12 บาท

ขั้นตอนการแซนปะกำ

- คนที่มาแซนปะกำ ในกรณีบอกกล่าวการแต่งงานหรือมีสามีภรรยาแล้ว (เป็นเจ้าของเรื่องก็ได้ หรือเป็นพ่อแม่ก็ได้ หรือคนใดคนหนึ่งก็ได้) ต้องเตรียม เครื่องแซนปะกำมาให้พร้อม ส่วนกรวยดอกไม้ถ้าเย็บไม่เป็น เจ้าของบ้านปะกำ จะช่วยเตรียมให้ ส่วนการจัดเตรียมวางเครื่องแซนปะกำ ทางเจ้าของปะกำจะเป็นผู้จัดวางให้ถูกต้องตามประเพณีของแต่ละปะกำนั้น ๆ

- เมื่อจัดวางชุดปะกำเรียบร้อยแล้ว เจ้าของปะกำก็เรียก ผู้มาเซ่นปะกำและญาติพี่น้องบ้านใกล้เรือนเคียงมากช่วยกันแซน บอกปะกำ ปรับแยยตา(บอกยายตา) โดยการนั่งล้อมรอบเป็นรูป ตัว U ด้านหน้า ห้ามนั่งที่หัวพิธี เจ้าของปะกำจะยกชุดพานถวาย ขึ้นมาท่วมศีรษะ เพื่อบอกกล่าวผีปะกำ

- เมื่อทุกคนมาพร้อมแล้ว จะปักเทียน ปักธูปลงในอาหาร เครื่องเซ่นที่เตรียมมา เปิดน้ำหวาน น้ำเปล่า เหล้าขาว มีแก้วมา 3 ใบ พร้อมกับเทน้ำทั้ง 3 อย่าง ๆ ละแก้วพร้อมกับพูดว่า “แยย ตา เอย เลียง ดัย เลียง เจิง เซิน” (บอกให้ยายตาล้างมือล้างเท้าก่อนนะ) “โกนเจา คัน เนียง เนียะ(บอกชื่อ) บาน ปะปวน บาน ปะแดย เฮย” (บอกว่าลูกของนาง หรือนาย (บอกชื่อ) ได้แต่งงานมีครอบครัวแล้ว) “เกีย โม แซนปะกำ ปรับ เฮย ไม่ค็อก ไม่อ็ย เลย” (และได้มาเซ่นปะกำแล้ว อย่าได้ถือโทษอะไรเลย) “ออย เกีย เจีย ลออ ตอง ออก เคนีย” (ขอให้เขาสุขสบายกันทุกคน) “บาน เฮย ออย เกีย เทอซี รัว ซี กแมย ค็อก เคิง เคนีย เลย ออย เกือบกอบ เคนีย มา อาโยก เนอ กาแมย ยัว เลง ยัว เลง ยาง กาเม็ง เลง เนียะ เสราะ เนอ” (ได้กันแล้ว ให้ช่วยกันทำมาหากิน ให้เข้าอกเข้าใจกัน อยู่ด้วยกันจนสิ้นอายุขัย อย่าได้รัก ๆ เลิก ๆ เหมือนเด็กเล่นขายของเลย)

ภาพที่ 3.22 : ขั้นตอนพิธีกรรมแซนปะกำ 1

- แล้วให้เรียกชื่อ ตายาย โดยการกล่าวชื่อ เช่น “ตามอเทา ตาปะกำ ตามอเต็ง ตามอเดียว ตามอรอด เกีย โม เลิง เฮย เกิก กาแมย ค็อก เกีย บาน เคนีย เฮย เตว ตรา เกิก จวย ระซา เกีย พอง” (ตาหมอเฒ่า ตาปะกำ ตาหมอเต็ง ตาหมอเดียว ตาหมอรอด เขามาเซ่นปะกำแล้ว ก็อย่าได้ผิดได้โทษอะไรเลย เขาได้กันแล้ว ไปที่ไหนก็ตามไปช่วยดูแลรักษาเขาด้วยนะ) “ออย สรวล บวล เตว เทอ การ อ็ย ตรา ออย เกือบกอบ พอง เคนีย ออย บาน สตาง บาน อัจ เทอซี รัวซี เตว กาแมย กาจิล” (ขอให้สุขสบาย ไปทำงานที่ไหนก็ให้เข้าใจกัน ช่วยกันทำมาหากินเก็บเงินเก็บทอง อย่าได้ขี้เกียจเลย)

ภาพที่ 3.23 : ขั้นตอนพิธีกรรมแซนปะกำ 2

- จากนั้น ก็เทน้ำทั้ง 3 อย่างลงแก้วอีก พร้อมบอกว่า “แยย ตา เอย มา ปซา เนอ เกีย บาน เมิน บาน นมเนจ เจจ อังซอม โฮป ปะซา เตว เนอ ตา แยย ออย จะแอด จะออล เนอ” (ยายตา มารับของเซ่น มี ไก่ ขนม กล้วย ข้าวต้ม กินเลยนะยายตาเอ๋ย กินให้อิ่มหนำสำราญ)

- สักพัก ก็ก็เทน้ำทั้ง 3 อย่างลงแก้วอีก พร้อมบอกว่า “ออ แยย ตา โฮป จะแอด เฮย สนอม โอล เด็ง เพิก ตึก เตว ตา แยย นา แจะ อะนิ เกิก ยัว อะนิ เนอ ตึก ปะแอม คัย แนะ ซรา คัย เนาะ เนอ” (โอ้ สงสัยตายายจะกินจนติดคอแล้ว อย่าลืมกินน้ำด้วย ตายายท่านไหนชอบอันไหนก็เลือกเอาเลยนะ น้ำหวานทางนี้ สุราทางนี้นะ

- สักพักก็พูดว่า “ จะแอด จะออล เฮย นอ แยย ตา เลียง ดัย เลียง เจิง เตอว เสราะ เตว แซร ยัว เตว แจจ โกน แจจ เจา พอง จูน เตว เวียจ เตว” (สงสัยจะอิ่มแล้ว ถ้าอิ่มแล้วก็ล้างมือล้างเท้า กลับบ้าน กลับนา หอบเอาของกินไปฝากลูกหลานด้วย) พร้อมกับเทน้ำทั้ง 3 อย่างลงแก้วอีกครั้ง

- จากนั้นจะแบ่งของที่เซ่น อย่างละเล็ก อย่างละน้อย ใส่ลงจาน หรือกระดาษ หรือใบตอง เทน้ำทั้ง 3 อย่างใส่เข้าไปด้วย แล้วให้เอาไปวางไว้ด้านนอกบ้าน สำหรับผีที่เข้ามารับของเซ่นในบ้านไม่ได้ หรือสัมปะเวสีอื่น ๆ ที่อยู่นอกบ้าน เป็นอันเสร็จพิธี

ภาพที่ 3.24 : ขั้นตอนพิธีกรรมแซนปะกำ 3

2) พิธีกรรมความเชื่อการรักษาอาการไม่สบาย ที่ทราบสาเหตุแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ได้ลงสำรวจเรื่องการ **“สด็อก”**

พิธีกรรมสด็อก (การเป่ารักษา) เป็นภาษาเขมร คือ การเป่าเป็นการรักษาโรค ด้วยวิธีการเป่ามนต์ คาถา หรือบริกรรมคาถา ในการรักษาโรค ตามความเชื่อของชาติพันธุ์เขมร โดยพิธีกรรมจะต้องกินชุดหมากพลู และเสกคาถา ท่องมนต์ แล้วเป่าไปที่ผู้ป่วยหรือบริเวณที่เกิดอาการ เจ็บป่วย เวลาในการสด็อกใช้ระยะเวลาแตกต่างกันแล้วแต่ประเภทของการสด็อก และอาการหนัก-เบา แต่ที่ต้องทำเหมือนกันก็คือ ทุกครั้งที่การสด็อกเสร็จสิ้น หรือหายขาดจากการเจ็บป่วยแล้ว คนมารักษาต้องมา “เลิกกรู” คือการยกครู

การยกครู คือ การถวายเครื่องไหว้/เครื่องยกครูเพื่อบอกกล่าวครูของครูเป่าให้ทราบว่าได้มีการรักษาเสร็จสิ้นและหายจากอาการเจ็บป่วยแล้ว โดยผู้ที่มารักษาต้องเป็นผู้เตรียมเครื่องมา ยกถวายครูเป่าแล้วครูเป่าจะนำไปถวายครูของครูเป่าบนหิ้งใส่โจมครู(สเตี๊ยะกรู) ส่วนผู้รักษาหายแล้วไม่มายกครู ครูเป่าก็ไม่สามารถเรียกร้องได้ เนื่องจากถือว่าเป็นการรักษาช่วยเหลือมนุษย์โลก ครูเป่าบางรายจะได้รับผลกระทบจากการไม่มายกครู โดยมีอาการหูอื้อ ตาลาย หรือปวดหัว ไม่ทราบสาเหตุ และต้องรีบทำพิธีขอขมาครูตัวเอง และขออย่าได้ถือโทษโกรธผู้ที่มารักษานั้น อาการดังกล่าวจึงหายไป แต่ครูเป่าบางรายก็ไม่มีอาการดังกล่าว ครูบางรายบอกว่า ถ้าผู้ที่มารักษาหายแล้วไม่มายกครู จะทำให้ “มันปแก” (การรักษาจะไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่ขลังเหมือนเดิม)

ภาพที่ 3.25 : เครื่องยกครู

สด็อก (การเป่ารักษา) มีอยู่หลายประเภทด้วยกัน แต่ในการศึกษาครั้งนี้จะขอเสนอข้อมูลการเป่ารักษา 4 ประเภท คือ

2.1.) **สด็อกโบ็ว** (เป่าฝี)

ดั้งเดิมชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามชนบทที่การเดินทางลำบากและวิวัฒนาการทางการแพทย์ยังไม่ทั่วถึง การเจ็บไข้ได้ป่วยหรือไม่สบายของชาวบ้าน น้อยนักที่จะเดินทางเข้าไปรักษาในเมือง(ตัวจังหวัด) ต่างก็รักษาตามความเชื่อ ตามภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย แม้แต่การ

เป็นฝีเล็ก ๆ หรือฝีอักเสบขนาดใหญ่ ต่างก็ได้รับการแนะนำหรือบอกให้ไปหาครูเป่ารักษา และก็หายทุกครั้ง โดยไม่ต้องไปรักษาที่โรงพยาบาล แม้ในปัจจุบันนี้ ความเชื่อและการรักษาฝีด้วยการเป่า ในชุมชนตำบลท่าสว่างหรือคนแถบชนบทสุรินทร์ ก็ยังคงมีให้เห็นอยู่แทบทุกหมู่บ้าน บางคนรักษาโดยการให้ครูเป่าอย่างเดียว บางคนรักษาควบคู่ไปกับแพทย์แผนปัจจุบัน การรักษาด้วยการ สด็อกโบ๊ะ (เป่าฝี) สิ่งที่ต้องเตรียมมาประกอบพิธีคือ

- กรวยเกลียว 5 พร้อมดอกไม้
- เทียน 1 คู่ ธูป 1 คู่
- ยาเส้น 1 ก้อน

ขั้นตอนการเป่าฝี มีดังนี้

- คนเป็นฝีชุดหมากพลู 1 คำ ประกอบด้วย หมาก พลู ปูน เปลือกพะยอม ผลกัลปพฤกษ์ ยาเส้น 1 ก้อนเล็ก ใส่พานมา (ผู้มารักษาต้องเตรียมมาเอง) พร้อมยกมือไหว้ให้ช่วยเป่ารักษาฝี

- ครูเป่าจะนิมนต์ครู(โจมครูที่ตั้งอยู่บนหิ้ง) เพื่อประกอบพิธีและช่วยให้มีความขลัง

- ครูเป่าจะเคี้ยวหมากพลู 1 คำ พร้อมโตลทะนำ(การนำเอายาเส้น 1 คำเล็กมาเหน็บไว้ในริมฝีปากด้านบน) แล้วบริกรรมคาถา เป่าบริเวณฝี 3 ครั้ง

- เสร็จแล้วนำยาเส้นที่เหน็บไว้ในริมฝีปากมาบีบน้ำใส่บริเวณที่เป็นฝี พร้อมบริกรรมคาถา 3 รอบ คนเป็นฝีจะรู้สึกเย็นเข้าไปถึงข้างในแผล แล้วครูเป่าจะเอายาเส้นมา “ปจีร”(หมายถึง การนำยาเส้นมา วน ๆ บริเวณที่เป็นฝีแล้วก็โยนออกไปให้พ้นตัวผู้มารักษา เชื่อว่า เป็นการเอาสิ่งชั่วร้ายหรือความเจ็บป่วยออกไปให้พ้นตัว)

- ใช้เวลารักษา 4 – 5 วัน แต่บางรายที่เป็นมากอาจนานกว่านั้น และต้องมาเป่ารักษาสม่ำเสมอทุกวัน

- บางรายไปรักษาที่โรงพยาบาลด้วยและให้ครูเป่าไปเป่ารักษาที่โรงพยาบาล ซึ่งหมอก็อนุญาต ทำให้ฝีหายเร็วขึ้น

ภาพที่ 3.26 : โจมครูสด็อกโบ๊ว

พิธียกครู

- กรวยเกลียว 5 พร้อมดอกไม้

- เทียน 1 คู่ ธูป 1 คู่ ใส่พานมา
- ปัจจัยค่าครูแล้วแต่ศรัทธา(ไม่ใส่ก็ไม่เป็นไร) ครูไม่เรียกร้อง
- อาจมีน้ำอัดลม สุรา น้ำเปล่า ก็ได้ ไม่ถือว่าผิดกฎอันใด

คนที่มารักษาหายแล้วจะนำเครื่องยกครูมาไหว้ครูเป่า จากนั้นครูเป่าจะนำพานยกครูไปถวายที่หิ้งครูซึ่งเป็นที่ตั้งโจมครู โดยบอกกับครูว่า “เขามายกครูแล้วก็ขอให้เขาหายขาดจากนี้ไป และรักษาใครต่อไปก็ให้หายอย่างนี้ทุกคน” ส่วนปัจจัยที่มายกครูนั้น มีการถือเคล็ดว่าต้องให้เขาคืนบางส่วน จะมากจะน้อยก็ตามแต่ ห้ามเก็บเอาไว้ทั้งหมด ถือเป็นหลักของการให้คืนและไม่โลภ ทำให้การรักษามีความขลังและอยู่ได้นาน

2.2) **สด็อกเริม งูสวัด ปึก (เป่าเริม งูสวัด พิษต่าง ๆ)**

ความเชื่อการรักษาตามภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม ในด้าน สด็อก เริม งูสวัด ปึก คล้ายกับการ สด็อกโป๊ว (เป่าฝี) คือ การเป่ารักษาเพื่อให้แผลยุบหรือหายไป บริเวณที่เป็นส่วนมากจะพบได้แก่ หลัง เอว ใต้รักแร้ คอ หัว แขน ต้นขา หน้าอก เป็นต้น บางคนรักษาโดยการให้ครูเป่าอย่างเดียว บางคนรักษาควบคู่ไปกับแพทย์แผนปัจจุบัน การรักษาด้วยการ เริม งูสวัด ปึก (เป่าเริม งูสวัด พิษต่าง ๆ) สิ่งที่ต้องเตรียมมาประกอบพิธีคือ

- ชุดหมากพลู 1 คำ (ผู้มารักษาต้องเตรียมมาเอง)

ขั้นตอนการสด็อก งูสวัด เริม

- ผู้มารักษาเตรียมชุด หมากพลู 1 คำ (จะต้องนำไปทุกครั้ง)
- ยกมือไหว้ครูเป่า แล้วถวายชุดหมากพลูแก่ครูเป่า เพื่อขอให้เป่ารักษา
- ครูเป่านำหมากพลูมาเคี้ยวแล้วบริกรรมคาถา เป่าไปที่บริเวณ เริม หรือ งูสวัด 3 ครั้ง
- เสร็จแล้ว ครูเป่าจะให้สมุนไพร กลับไปทาที่บ้าน (บางรายอาจไม่ใช้ก็ได้)
- สมุนไพรคือเปลือกต้นปรือแจร็ยหรือ ปันแจร็ย วิธีการนำไปใช้ ถูกับน้ำเย็น(น้ำสะอาดทั่วไป) ปริมาณเล็กน้อย นำข้าวสารมาผสมประมาณ 1 หยิบมือ ถูไปกับน้ำ จนได้น้ำสมุนไพรข้น
- การนำไปใช้ โดย ให้เอาน้ำจากการไปถูกับบริเวณที่เป็น ทำให้รู้สึกเย็น
- กรณีคนที่อาการหนักแล้ว ไปรักษาที่โรงพยาบาล ต้องมารับครูเป่าไปเป่ารักษาที่โรงพยาบาล ซึ่งหมอเป็นคนอนุญาตให้เป่าได้ เพื่อเป็นการช่วยรักษาทั้ง 2 วิธี

ระยะเวลาในการรักษา

- ขึ้นอยู่กับอาการ ในระยะเริ่มต้น หรือเป็นน้อย รักษาประมาณ 7 วัน ถ้าระยะปลายหรือเป็นมาก ระยะการเป่า อยู่ประมาณ 2-3 อาทิตย์ (ต้องมาทุกวัน)
- ถ้าไม่เป่าเพื่อรักษาอาการทุกวัน หรือไปไม่สม่ำเสมอ อาการจะหายช้า

ภาพที่ 3.27 : ต้นปรือแจร็ย

การยกครู

เมื่อการรักษาเสร็จสิ้นและหายแล้ว ผู้มารักษาต้องมาทำพิธียกครู สิ่งที่จะต้องนำมา คือ

- กรวยเกลียว 5 พร้อมดอกไม้เสียบ
- เทียน 3 เล่ม กรณีไม่มีเทียนให้ใช้ธูป 3 ดอก แทน
- เหล้าขาว 1 ขวด
- ส่วนปัจจัย ให้ถวายตามศรัทธา โดยที่ครูจะไม่เรียกร้องค่าปัจจัย เนื่องจากเป็นการรักษาเพื่อช่วยเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ขึ้นอยู่กับผู้ที่มายกครูจะมากหรือน้อยตามกำลังศรัทธา

ขั้นตอนการยกครูเป่า เริม งูสวัด

- นำชุดเครื่องยกครู ยกเหนือหัวถวายครูเป่า
- ให้กล่าวว่า มายกครู ที่ทำการรักษาอาการจนหายดี
- ครูเป่ารับเครื่องยกครูแล้วนำไปถวายครูของครูเปาต่อ (คนถวายเป็นคนในครอบครัวครูเป่าก็ได้)
- ครูเปาจะนำเหล้าขาวไปเซ่นบอกครู เป็นการบอกถึงการรักษาเสร็จสิ้นแล้วขอให้หายขาด และอย่าได้ผิดอะไรเลย
- กรณี ถ้าไม่มีการมายกครู หรือเซ่นบอก ครูไม่สามารถเรียกร้อง หรือไปบอกให้เขามามายกครูได้ ครูเป่าจะต้องเป็นคนยกครูเอง หรือขอขมาครู เพื่อไม่ให้เกิดโทษทั้งผู้มารักษาและครูผู้เป่าเอง

ภาพที่ 3.28 : เสตี๊ยะกรู (หิ้งครู) ครูเป่างูสวัด

2.3) **สด็อกตาน ตะพาน ปนัดมนายสโนล กะเม็งยม** (เป่าซาง ตาน ตะพาน ตัดขาดแม่ซื้อ เด็กร้องไห้)

คือการเป่ารักษาอาการไม่สบายของเด็ก ตั้งแต่ในท้อง แรกเกิด จนถึง 7 ขวบ ที่มีอาการตานหรือซาง (ขึ้นขาวเต็มปากไม่สามารถกินนมหรืออาหารได้) เด็กเป็นตะพาน (ตัวเขียว ตัวแดง ตัวดำ ร้องไห้ และน้ำลายเป็นฟองไหลออกจากปากตลอดเวลา) เด็กแรกเกิดที่มีความเชื่อว่าแม่ซื้อ(มนายสโนล) ยังตามมาดูแล เด็กร้องไห้บ่อย(กะเม็งยม) หรือร้องไห้ไม่ทราบสาเหตุ

เครื่องประกอบการสด็อก มีดังนี้

- กรวยเกลียว 5 พร้อมดอกไม้เสียบ
- หมากพลู 3 คำ
- ธูป 3 ดอก

ขั้นตอนพิธีกรรมสด็อก

- เริ่มต้นการสด็อก ผู้ป่วยหรือครอบครัวผู้ป่วย ต้องเตรียมเครื่องประกอบเป่า มาดังนี้ กรวยเกลียว 5 หมากพลู 3 คำ ธูป 3 ดอก ใส่จานหรือพานหรือถือด้วยมือแล้วยกขึ้นท่วมหัวเพื่อขอให้ครูช่วยเป่ารักษา ครูก็จะนำพานไปถวายโจมครูที่ร่ำเรียน/ให้วิชามา เพื่อบอกกล่าวและอัญเชิญมาช่วยรักษา แต่มีบางครั้งที่เป็นเหตุฉุกเฉิน หรือผู้ป่วยมาโดยไม่ได้เตรียมตัว ก็ให้พนมมือ(มเรียมดัยด็อบ) ยกขึ้นท่วมหัวขอให้ครูช่วยด้วย ซึ่งไม่ถือว่าผิดกฎอันใด
- ผู้มารักษาต้องเตรียม ชุด หมาก พลู (ที่ป้ายปูนเรียบร้อยแล้ว) มา 3 คำ เสมอ โดยครูเป่า จะใช้หมากพลูที่เตรียมมานี้ 1 คำ ในการเคี้ยวแล้วเป่ารักษา
- การสด็อก โดยครูเป่าจะหยิบหมาก 1 คำ มาเคี้ยวพร้อมบริกรรมคาถา แล้วเป่า 1 ครั้ง ไปที่ตัวผู้ป่วย เป็นอันเสร็จพิธี
- ระยะเวลาการสด็อก ประมาณ 5-6 วัน ควรมาต่อเนื่องกันทุกวันเพื่อให้ได้ผลเร็ว

ภาพที่ 3.29 : พิธีสด็อกเด็กไม่สบาย

การยกครู

เมื่ออาการป่วยหายดีแล้ว คนป่วยหรือตัวแทนคนป่วยต้องมาทำพิธียกครู เป็นอันเสร็จสิ้นการรักษา แต่ถ้าไม่มายกครู อาจมีเหตุให้ไม่สบายอีก ตามความเชื่อของชาวบ้าน โดยนำเครื่องยกครูใส่พาน หรือจาน ยกขึ้นเหนือศีรษะแล้วถวายให้ครูเป่า จากนั้นครูเป่าจะนำไปถวายครูของครูเป่าบนหิ้งครู (สเตี๊ยะกรู) เครื่องยกครูมีดังนี้

- กรวยเกลียว 5 พร้อมดอกไม้หรือใบไม้เสียบมาด้วย
- ธูป 3 ดอก หรือ 2 ดอก หรือ 1 ซองเล็ก
- เทียนขาว 1 ห่อเล็ก
- เบียร์ 1 ขวด น้ำอัดลม 1 ขวด
- ปัจจัยยกครู ตามศรัทธา ไม่เรียกร้อง

ตอนมายกครู บางรายถ้าอยากให้เป่าซ้ำอีกก็ได้ แต่ต้องเตรียมชุดหมากพลูมาด้วย เมื่อยกครูเสร็จ ครูเป่าจะถือเคล็ดของการให้ โดยการคืนปัจจัยค่ายกครูบางส่วนให้เด็กเป็นการรับขวัญ

2.4.) **พิธีกรรมจ๊อด (เป่าต่อ เชื่อม ประสานกระดูก อาการเคล็ด หรือแพลง)**

จ๊อด(การเป่าต่อ เชื่อม ประสานกระดูก) หรือ คือการเป่ารักษาโรคเหมือน สด็อก แต่จะใช้ในการรักษาเฉพาะ คนที่กระดูกในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย แตก ร้าว หรือหัก เช่น แขนร้าว/หัก ขาร้าว/หัก สะบ้าร้าว/หัก ขาเคล็ด ขาแพลง เป็นต้น ซึ่งครูเป่าจะเรียนด้านคาถา อาการซึ่งสามารถวินิจฉัยด้วยตัวเอง เบื้องต้นด้วยประสบการณ์ ว่าลักษณะของอาการเป็นอย่างไร

เครื่องประกอบการจ๊อดมีดังนี้

- กรวยเกลียว 5 พร้อมดอกไม้เสียบ
- ธูป 3 ดอก
- เทียนขาว 1 คู่ หรือ เทียนขาว 1 ซอง

ขั้นตอนพิธีกรรมจ๊อด

- ผู้รักษานำเครื่องจ๊อด ที่นำมาจากบ้านใส่พานหรือจาน ยกถวายครู ยกมือไหว้ครูขอให้ช่วย
- ครูเป่ารักพานมาแล้วนำไปถวายครูของครูเป่าต่อที่ เสตี๊ยะกรู (หิ้งครู)
- การรักษาตั้งนะโมสามจบ เสก/บริกรรมคาถา เป่าตรงบริเวณที่เป็น 3 ครั้ง
- ช่วยจับกระดูกให้เข้าที่ แล้วเสกคาถาให้ปิดประสานให้สนิท

ระยะเวลา ในการรักษาประสานกระดูก คนอายุ/หนุ่มสาว จะประสานเร็ว ประมาณ

15 วัน คนสูงอายุ จะใช้เวลาประมาณ 1 เดือน

- สมุนไพรที่ใช้ฝนกับน้ำกิน เพื่อช่วยต่อกระดูก มีดังนี้ 1. รากชะอมทิศอีสาน ตัด 7 ชิ้น 2. หมากแห้ง 7 ชิ้น และ 3. รากเกร็จ 7 ชิ้น

ภาพที่ 3.125 : สมุนไพรช่วยประสานกระดูก

การยกครู

- กรวยเกลียว 5 พร้อมดอกไม้เสียบ
- เหล้า 1 ขวด
- ธูป 1ซอง
- เทียนขาว 1 คู่ หรือ เทียนขาว 1 ซอง
- ครูเป่าจุดธูป จุดเทียน ถวายครู ขออธิษฐานคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระคุณบิดามารดา แม่ธรณี คุณครูที่ได้สอนวิชามา ให้เป่ารักษาใครก็ให้หายอย่าได้มีโทษหรือกลับมาเป็นอีก ขอให้สมประกอบทั้งครูทั้งผู้มีรักษา ขอให้อายุมั่นขวัญยืน ปลอดจากโรคภัยไข้เจ็บ จากนี้เป็นต้นไป ให้มีความสุขตลอดไป แล้วก็ยกถวายครู เสตี๊ยะกรู(หิ้งครู)
- ปัจจัยค่าครู ไม่เรียกร้อง แล้วแต่ศรัทธา ครูไม่ควรกำหนดราคา ไม่ควรโลภ จะทำให้การรักษา มันปแก(ไม่ขลัง) หรือไม่ใส่ค่าครูก็ไม่เป็นไร ให้แต่มีชุดกรวยดอกไม้มาถวาย
- กรณี ถ้าไม่มีการมายกครู หรือเซ่นบอก ครูไม่สามารถเรียกร้อง หรือไปบอกให้เขามามายกครูได้ เคยมีกรณีที่ผู้มารักษาไม่มายกครู ทำให้ครูเป่าได้รับผลกระทบและเดือดร้อน จนถึงขั้นไม่สบาย ครูเป่าจะต้องเป็นคนยกครูเอง หรือขอขมาครู เพื่อไม่ให้เกิดโทษทั้งผู้มารักษาและครูผู้เป่าเอง จนบางครั้งเคยท้อจนไม่อยากรักษาให้ใครแล้ว แต่ยึดถือว่าช่วยมนุษย์โลก จึงได้มีกำลังใจรักษาต่อไป

บทที่ 4
สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

สรุปผลการดำเนินโครงการและผลการประเมินในภาพรวม ว่าเป็นไปตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้หรือไม่ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงผลการดำเนินโครงการ

ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	แผน	ผล
เชิงปริมาณ :			
- จำนวนคนเข้าร่วมโครงการ	คน	30	50
- จำนวนเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ	เครือข่าย	1	1
- จำนวนกิจกรรมการให้บริการวิชาการ	กิจกรรม	3	3
เชิงคุณภาพ :			
- ร้อยละความพึงพอใจของผู้รับบริการในกระบวนการให้บริการ	ร้อยละ	-	90.9
- ร้อยละการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	ร้อยละ		80

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการดำเนินการโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง และให้ครอบคลุมในรัศมี 50 กิโลเมตร โดยรอบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ เนื่องจาก พบว่ายังมีป่าชุมชน หรือพื้นที่ป่าไม้หรือป่าที่เสี่ยงต่อการรุกล้ำจากชุมชนโดยรอบมีอยู่เป็นจำนวนมากในจังหวัดสุรินทร์ ที่ยังไม่เคยมีการเข้าไปสำรวจรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเฉพาะถิ่นและใกล้จะสูญหายไป ที่ยังรอการสำรวจและรวบรวมเก็บเป็นฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชนรุ่นหลัง นักเรียน นักศึกษา ประชาชนและบุคคลที่สนใจ

องค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินโครงการ

องค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินโครงการ พบพรรณไม้ในป่ายางชุม 37 วงศ์ 71 ชนิด จำนวน 1,119 ต้น พรรณไม้นอกแปลงสำรวจ 29 วงศ์ 31 ชนิด สรรพคุณพรรณไม้ด้านสมุนไพรและประโยชน์ด้านอื่น ๆ และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมความเชื่อของชาวบ้าน 7 พิธีกรรม

บรรณานุกรม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2556. **ฐานข้อมูลพรรณไม้องค์การสวนพฤกษศาสตร์.** ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2556, http://www.qsbg.org/database/plantdb/index.asp.

คณะเภสัชศาสตร์. 2538. **สยามไภษัชยพฤกษ์**. มมป. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2556. **ข้อมูลพรรณไม้.** ค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556, จาก http://www.rspg.or.th/plants_data/index.htm.

จังหวัดสุรินทร์ . 2556. **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวิติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสุรินทร์.** ค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556, จาก http://webhost.mculture.go.th/province/surin/default.html.

จิรายุพิน จันประสงค์ และคณะ. 2548. **ไม้ต้นประดับ.** โรงพิมพ์บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน), กรุงเทพฯ.

ไซมอน การ์ดเนอร์, พินดา สิทธิสุนทร และวิไลวรรณ อนุสารสุนทร. 2533. **ต้นไม้เมืองเหนือ.** โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, กรุงเทพฯ.

เทคโนโลยีราชมงคล,สถาบัน. 2541. **ทรัพยากรพันธุ์พืชเพื่อการอนุรักษ์.** โรงพิมพ์ โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, กรุงเทพฯ.

ระพี สาคริค และอรวรรณ คูหเจริญ. 2535. **ป่าเขตร้อน.** โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, กรุงเทพฯ.

วุฒิ วุฒิธรรมเวช. 2540. **ร่วมอนุรักษ์มรดกไทย สารานุกรมสมุนไพร รวมหลักเภสัชกรรมไทย.** กรุงเทพฯ**.**

เศรษฐมันตร์ กาญจนกุล. 2552. **ร้อยพรรณไม้เลื้อยแสนสวย.** สำนักพิมพ์เศรษฐศิลป์, กรุงเทพฯ.

สมหญิง บู่แก้ว และคณะ. 2552. **ความหลากชนิดของพรรณไม้และการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าในป่าชุมชนโคกใหญ่ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม.** คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

สรายุทธ บุณยะเวชชีวิน. 2555. **โครงสร้างและพลวัตรของป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณแล้งและป่าเบญจพรรณชื้น จากแปลงตัวอย่างถาวรขนาดใหญ่.** รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพ.

สุปาณี เลี้ยงพรพรรณ. 2551. **การสำรวจทรัพยากรป่าไม้ บริเวณลุ่มน้ำทะเลน้อย.** คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, สงขลา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน). 2556. **ศูนย์รวมข้อมูลสิ่งมีชีวิตในประเทศไทย.** ค้นเมื่อ20 กรกฎาคม 2556, จาก http://www.thaibiodiversity.org/Default.aspx.

_____. 2556. **ระบบฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ**

และภูมิปัญญาท้องถิ่น. ค้นเมื่อ20 กรกฎาคม 2556, จาก http://www.bedo.or.th/lcdb/default.aspx\.

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้. 2539. **ป่าไม้สิ่งแวดล้อม.** โรงพิมพ์ดอกเบี้ย บริษัทดอกเบี้ยจำกัด, กรุงเทพฯ.

เอื้อมพร วีสมหมาย และปณิธาน แก้วดวงเทียน. 2547. **ไม้ป่ายืนต้นของไทย.** โรงพิมพ์ เอช เอ็น กรุ๊ป จำกัด, กรุงเทพฯ.

เอื้อมพร วีสมหมายและคณะ. 2541. **พฤกษาพัน.** โรงพิมพ์ เอช เอ็น กรุ๊ป จำกัด, กรุงเทพฯ.

_____. 2551. **พรรณไม้ในงานภูมิสถาปัตยกรรม.** โรงพิมพ์ เอช เอ็น กรุ๊ป จำกัด, กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก ก.

ประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติ

ลำดับที่ 1

ชื่อ	พ่อน้อย มณีอ่อน อายุ 82 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 103 หมู่ที่ 18 ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์	
อาชีพ	หมอพื้นบ้าน, เกษตรกร	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ ทำเนียบหมอพื้นอีสาน 5 จังหวัด, จังหวัดสุรินทร์ หมอสมุนไพรประจำศูนย์ตะบัลไพร จังหวัดสุรินทร์	

การให้ความรู้	ให้ความรู้ในเรื่อง ชื่อพรรณไม้ท้องถิ่นสุรินทร์ จำแนกชนิดของพรรณไม้ในป่ายางชุม ให้ความรู้ด้านสรรพคุณสมุนไพร อาหาร และประโยชน์ด้านนำมาทำของประดับตกแต่ง และเครื่องใช้เพื่อสุขภาพ	

ลำดับที่ 2

ชื่อ	พ่อวอน แย้มศรี อายุ 71 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 18 ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์	
อาชีพ	หมอพื้นบ้าน, เกษตรกร, ทำโจมครู	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ ทำเนียบหมอพื้นอีสาน 5 จังหวัด, จังหวัดสุรินทร์ หมอสมุนไพรประจำศูนย์ตะบัลไพร จังหวัดสุรินทร์	
การให้ความรู้	ให้ความรู้ในเรื่อง ชื่อพรรณไม้ท้องถิ่นสุรินทร์ จำแนกชนิดของพรรณไม้ในป่ายางชุม ให้ความรู้ด้านสรรพคุณสมุนไพร อาหาร และประโยชน์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ	

ลำดับที่ 3

ชื่อ	ลุงวิรุฬ สุดใจ อายุ 64 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 93 หมู่ที่ 5 ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์	
อาชีพ	เกษตรกร, รับจ้าง และหาของป่า	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้นำทาง	
การให้ความรู้	ให้ความรู้ด้านการนำทางสำรวจ ชื่อพรรณไม้ภาษา	

	พื้นถิ่น สรรพคุณพรรณไม้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคนิคการหาเห็ด ชนิดของเห็ด บริเวณที่เห็ดแต่ละชนิดขึ้น สิ่งมีชีวิตในป่ายางชุม ประวัติของป่ายางชุม	

ลำดับที่ 4

ชื่อ	ป้าอัย สุดใจ อายุ 56 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 93 หมู่ที่ 5 ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์	
อาชีพ	เกษตรกร, ตัดเย็บเสื้อผ้า และหาของป่า	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้นำทาง	
การให้ความรู้	ให้ความรู้ด้านการนำทางสำรวจ ชื่อพรรณไม้ภาษาพื้นถิ่น สรรพคุณพรรณไม้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคนิคการหาเห็ด ชนิดของเห็ด บริเวณที่เห็ดแต่ละชนิดขึ้น สิ่งมีชีวิตในป่ายางชุม ประวัติของป่ายางชุม	

ลำดับที่ 5

ชื่อ	ลุงลวย ฝอยจันทร์ อายุ 47 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 93 หมู่ที่ 5 ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์	
อาชีพ	เกษตรกร, รับจ้าง และหาของป่า	

ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้นำทาง	
การให้ความรู้	ให้ความรู้ด้านการนำทางสำรวจ ชื่อพรรณไม้ภาษาพื้นถิ่น สรรพคุณพรรณไม้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคนิคการหาเห็ด ชนิดของเห็ด บริเวณที่เห็ดแต่ละชนิดขึ้น สิ่งมีชีวิตในป่ายางชุม ประวัติของป่ายางชุม	

ลำดับที่ 6

ชื่อ	พี่บุญเจริญ แสงพา อายุ 45 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 487 หมู่ที่ 2 ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์	
อาชีพ	ลูกจ้าง มทร.อีสาน วข.สุรินทร์	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้นำทาง	
การให้ความรู้	ให้ความรู้ด้านการนำทางสำรวจ ชื่อพรรณไม้ภาษาพื้นถิ่นและภาษาไทย สรรพคุณพรรณไม้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งมีชีวิตในป่ายางชุม การใช้ประโยชน์ป่ายางชุมของชุมชนในพื้นที่	

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมความเชื่อ

ลำดับที่ 1 เจ้าของปะกำ

ชื่อ	แม่มวย แสงทับทิม อายุ 72 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 92 หมู่ 1 ตำบลท่าสว่าง	

	อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
อาชีพ	ปั่นไหมยกทองโบราณ กลุ่มจันทร์โสมา
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมความเชื่อ

ความเป็นมา

เป็นเจ้าของปะกำต่อจากเจ้าของเดิม(ยายยาน ได้เสียชีวิตแล้ว) ซึ่งเป็นน้าของแม่มวย ตอนนั้นยายยานอายุมากแล้วและไม่ค่อยสบาย จึงจัดให้มีการเล่นมม็วด(แม่มด) เพื่อเลือกเจ้าของใหม่ ซึ่งผู้ที่จะเป็นเจ้าของปะกำนั้น ต้องเป็นลูกหรือหลาน หรือเชื้อสายเจ้าของเดิมเท่านั้น โดยการให้ลูกหรือหลานมานั่งจับขันในพิธีกรรม เพื่อให้ปะกำเข้าทรงร่าง ถ้าปะกำเข้าทรงร่างใคร หมายความว่า ปะกำ เลือกที่จะอยู่กับคนนั้น และคนที่ปะกำเลือกก็จะทำพิธีรับปะกำมาดูแล และมีหน้าที่แซนปะกำ (เซ่นปะกำ) ให้กับเครือญาติต่อไป ซึ่งปะกำก็เลือกแม่มวยนั่นเอง

ลำดับที่ 2 ครูมม็วด

ชื่อ	แม่เปียน แสงทับทิม อายุ 76 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 65 หมู่ 1 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์	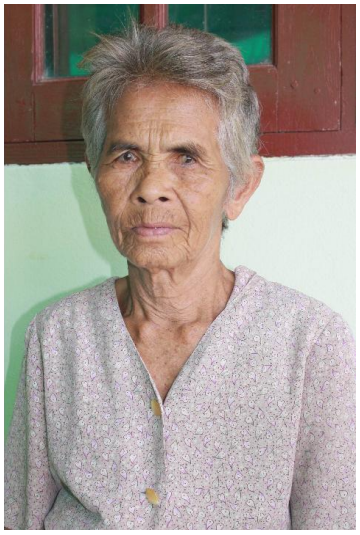
อาชีพ	เลี้ยงไหม, เกษตรกรรม	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมความเชื่อ มม็วด	
ความเป็นมา เป็นครูมม็วดมาตั้งแต่นานแล้ว โดยที่บ้านมีเชื้อสายเป็นครูมม็วดมาก่อน และได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ แต่ตอนนี้ ไม่ได้รับเล่นมม็วดแล้วเนื่องจากอายุมากแล้ว		

ลำดับที่ 3 ครูโบล

ชื่อ	แม่แปลง ชูแก้ว อายุ 59 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 65 หมู่ 19 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์	
อาชีพ	ครูโบล, เกษตรกรรม	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมความเชื่อ	
ความเป็นมา เริ่มต้นการเป็นครูโบล เพราะฝันว่ามีคนแนะนำวิธีการโบลให้และให้ทำตาม		

คำแนะนำ เพื่อจะได้ช่วยมนุษย์โลก โดยวิธีการเสี่ยงทายจาก “แคเรีย” (จันทรคราสหรือสุริยคราส) ให้เสี่ยงทายอยู่ในบ้าน ห้ามออกไปดูดวงจันทร์ จึงจัดกรวยดอกไม้ เตรียมธูปและปัจจัยใส่จานลองเสี่ยงดู โดยมีดจักตอกจะยึดตรึงเป็นแนวดิ่งจากการทำนาย และทายถูกทุกครั้ง จนครบ 3 ครั้งที่เกิดจันทรคราส จึงเริ่มมีโบลให้คนอื่นตั้งแต่นั้นมาก	
ลักษณะการโบล เป็นการโบลแบบใช้มีดจักตอกด้ามยาว เป็นเครื่องหลักในการทำนาย เช่น คนเจ็บป่วยไม่ทราบสาเหตุ คนเจ็บขาเดินไม่ได้ หรือแม้แต่ของหาย หรือเรื่องอื่น ๆ ที่อยากรู้	

ลำดับที่ 4 ครูสด็อกโบ๊ว

ชื่อ	ลุงประมน พันธ์สุข อายุ 72 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 163 หมู่ 1 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์	
อาชีพ	ลูกจ้างประจำเกษียณอายุ, เกษตรกรรม, ครูสด็อก	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมความเชื่อ	
ความเป็นมา เริ่มเรียนวิชาสด็อกโบ๊ว ตั้งแต่อยู่ชั้น ป. 3 เรียนจากคุณตา คุณตาสอนวิธีการเป่า บทสวดคาถาต่าง ๆ การบูชาครู ระเบียบพิธีต่างๆ ให้ แต่ตอนนั้นยังเด็กอยู่ จึงไม่ได้ทดลองเป่าให้ใคร จนอายุ 40 ปีมีเพื่อนบ้านเป็นฝีที่หน้าอก ลองเป่ารักษาให้ ปรากฏว่าฝียุบและหาย จึงทดสอบกับรายอื่นอีก 2-3 ราย ฝีก็ยุบหายไป จึงมีความมั่นใจว่าเป่ารักษาให้หายได้จริง และชาวบ้านบอกต่อ ๆ กัน จึงช่วยเป่ารักษาฝีมาจนถึงปัจจุบัน		
ลักษณะการสด็อกโบ๊ว เป่ารักษาฝีได้ทุกประเภท ทุกบริเวณที่เป็น เช่น ขา ต้นขา ท้อง รักแร้ หลัง คอ แขน หน้าอก หู ที่ลับ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ บางชนิดเป่าแล้วฝียุบ บางชนิดเป่าแล้วฝีแตก ถ้าใครมาเป่าหายแล้วจะไม่เป็นอีกเลย เหมือนเป็นคาถาที่ช่วยป้องกันได้ด้วย เป็นครูสด็อกมาแล้ว 30 ปี		

ลำดับที่ 5 ครูสด็อกงูสวัด เริม

ชื่อ	ลุงป้อม เหมือนถวิล อายุ 74 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 97 หมู่ 19 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์	
อาชีพ	ครูสด็อก, เกษตรกร	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมความเชื่อ	
ความเป็นมา		

ได้เรียนการเป่า เริม งูสวัด มาจาก ครูเป่าชื่อ ตาอวง ซึ่งตอนนี้ท่านได้เสียชีวิต 20 ปี แล้ว เริ่มเป่ามาตลอดตั้งแต่นั้นมา รักษาหายทุกรายที่เป่า	
ลักษณะการสด็อกงูสวัด เป่ารักษาเริม งูสวัด พิษ ได้ทุกประเภท ทุกบริเวณที่เป็น ได้แก่ หลัง เอว ใต้รักแร้ คอ หัว แขน ต้นขา หน้าอก เป็นต้น สามารถเป่ารักษาควบคู่ไปกับแพทย์แผนปัจจุบัน เป็นครูสด็อกมาแล้ว 20 ปี	

ลำดับที่ 6 ครูสด็อกกะเม็ง

ชื่อ	นายเพิ่ม แสงทับทิม อายุ 56 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ หมู่ 1 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์	
อาชีพ	ครูสด็อก, เกษตรกร	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมความเชื่อ	
ความเป็นมา เป็นครูเป่าตั้งแต่ อายุ 26 ปี โดยการเรียนวิชาการเป่ามาโดยตรงจากครูทางด้านเป่า โดยตรง		
ลักษณะการสด็อกกะเม็ง สด็อกรักษาอาการไม่สบายของเด็ก ตั้งแต่ในท้อง แรกเกิด จนถึง 7 ขวบ ที่มีอาการตานหรือซาง (ขึ้นขาวเต็มปากไม่สามารถกินนมหรืออาหารได้) เด็กเป็นตะพาน (ตัวเขียว ตัวแดง ตัวดำ ร้องไห้ และน้ำลายเป็นฟองไหลออกจากปากตลอดเวลา) เด็กแรกเกิดที่มีความเชื่อว่าแม่ซื้อ (มนายสโนล) ยังตามมาดูแล เด็กร้องไห้บ่อย(กะเม็งยม) หรือร้องไห้ไม่ทราบสาเหตุ		

ลำดับที่ 7 ครูจ๊อด

ชื่อ	นายต่วน ฉายศรี อายุ 64 ปี	รูปประจำตัว
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 56 ม.1 ตำบลท่าสว่าง	
อาชีพ	ครูจ๊อด, เกษตรกร	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมความเชื่อ	

ความเป็นมา

เริ่มต้นมาเรียนมาจากครูจ๊อดโดยตรง ครูสอนการดูลักษณะกระดูกต่างๆ ของร่างกาย คาถา ระเบียบ พิธีต่าง ๆ และสนใจเรียนด้วยตนเอง ศึกษาจากการบวชเรียน จากคัมภีร์ ตำรา และศึกษาจากภาษาเขมรด้วย แล้วนำมาแปลเป็นไทย ลักษณะพิเศษเป็นคนที่มีสนมสังวาร (มีรกพันตัวมาตอนแรกเกิด) โดยชาวบ้านเชื่อว่า จะเป็นคนที่เรียนรู้ด้านวิชา คาถาต่างๆ ได้ดีและมีความขลัง หรือเรียกว่า “กรูคลัง”(ครูแรง)

ลักษณะการจ๊อด เป่ารักษาโรคเหมือน สด็อก แต่จะใช้ในการรักษาเฉพาะ คนที่กระดูกในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย แตก ร้าว หรือหัก เช่น แขนร้าว/หัก ขาร้าว/หัก สะบ้าร้าว/หัก ขาเคล็ด ขาแพลง เป็นต้น ซึ่งครูเป่าจะเรียนด้านคาถา อาการซึ่งสามารถวินิจฉัยด้วยตัวเอง เบื้องต้นด้วยประสบการณ์ ว่าลักษณะของอาการเป็นอย่างไร เป่ารักษาได้ประมาณ 34 ปี

ภาคผนวก ข.

แบบรายงานผลการดำเนินโครงการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

แบบรายงานผลการดำเนินโครงการ
งบประมาณแผ่นดินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

ผลผลิต : **ผลงานการให้บริการวิชาการ**

1. **ชื่อโครงการ** สำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญหาท้องถิ่น
2. **งบประมาณ** 100,000 **บาท**
3. **ระยะเวลาดำเนินโครงการ** 1 ตุลาคม 2555 – 30 กันยายน 2556
4. **ผลการดำเนินโครงการ**
   - **4.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับของโครงการ**
     - ทราบพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น
     - เป็นแหล่งเรียนรู้ของ นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไป

4.2 ตามตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	แผน	ผล
เชิงปริมาณ :			
- จำนวนโครงการ/กิจกรรมบริการวิชาการแก่สังคม	คน	30	50
เชิงคุณภาพ :			
- ร้อยละความพึงพอใจของผู้รับหริการในกระบวนการให้บริการ	ร้อยละ	80	90.9
เชิงเวลา :			
- ร้อยละของการบริการวิชาการแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด	ร้อยละ	100	100
เชิงต้นทุน :			
- ค่าใช้จ่ายของการให้บริการวิชาการตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร	บาท	100,000	100,000

☑ สำเร็จ

☐ อยู่ระหว่างดำเนินการ (ดำเนินการแล้ว .....%) โปรดระบุว่าถึงขั้นตอนไหน

.....

☐ ยังไม่ได้ดำเนินการ (โปรดระบุ) เนื่องจาก.....

ลงชื่อ..... ผู้รายงานข้อมูล
(นางสมชญา ศรีธรรม)
ตำแหน่ง ผู้รับผิดชอบโครงการ
โทรศัพท์ (มือถือ) 08-9626-8854
E-mail address somchaya777@hotmail.com
รายงานข้อมูล ณ วันที่ 26 เดือน กันยายน พ.ศ. 2556

ลงชื่อ..... ผู้ตรวจสอบข้อมูล
(.....)
ตำแหน่ง .....
โทรศัพท์ (มือถือ) ..... โทรสาร .....
E-mail address.....
รายงานข้อมูล ณ วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....

ภาคผนวก ค.

รายละเอียดการใช้จ่ายเงินโครงการ